

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

STUDIES

*Rapport van de Commissie
over het gedrag
van de aardolieondernemingen
in de Gemeenschap
in de periode van oktober 1973
tot maart 1974*

Het rapport van de Commissie "over het gedrag van de aardolieondernemingen in de Gemeenschap in de periode van oktober 1973 tot maart 1974" ontleedt tegelijkertijd de structuur van de aardolie-industrie en de grondige wijzigingen, die het Israëlisch-arabisch geschil hierin veroorzaakt hebben.

Het rapport bestudeert eveneens de betrekkingen tussen de ondernemingen en de nationale instanties tijdens deze schaarsteperiode.

Het rapport beschrijft eindelijk de invloed van de crisis op de hoeveelheden en de prijzen van de petroleumprodukten en de problemen waarvoor de onafhankelijke bedrijven gesteld werden.

**Rapport van de Commissie over
het gedrag van de aardolieondernemingen
in de Gemeenschap in de periode
van oktober 1973 tot maart 1974**

STUDIES

**Serie Concurrentie – Harmonisatie van wetgeving nr. 26
Brussel, december 1975**

© Copyright EEG, Brussel, 1976
Printed in Belgium

De in deze publikatie opgenomen teksten kunnen geheel of gedeeltelijk worden overgenomen
met vermelding van hun herkomst

INLEIDING

Op 21 december 1973 gaf de Commissie een mededeling aan de pers uit (1) met de volgende inhoud :

"Controles van de Commissie in de aardoliesector.

Bij de huidige situatie op de markt van de aardolieprodukten maakt de Commissie zich ongerust over de voorwaarden voor de voorziening van de aardoliedistributiebedrijven, die onafhankelijk zijn van de geïntegreerde groepen, die over eigen raffinagecapaciteiten beschikken. Deze zelfstandige ondernemingen hebben vaak met ernstige moeilijkheden af te rekenen, wanneer zij zich bij de raffinaderijen op de gemeenschappelijke markt willen bevoorraden ; sommige ervan bevinden zich in een benarde positie.

De Commissie is van mening dat ervoor moet worden gezorgd dat de huidige omstandigheden niet leiden tot een uitschakeling van de zelfstandige handel of de overneming ervan door de grote maatschappijen.

Het feit dat laatstgenoemden weigeren de zelfstandige distributeurs op billijke wijze te bevoorraden, zou kunnen vallen onder de toepassing van de concurrentievoorschriften van het Verdrag, met name van artikel 86.

Hetzelfde geldt met betrekking tot de praktijken van de grote maatschappijen, die eruit bestaan ten opzichte van handelspartners ongelijke voorwaarden toe te passen voor gelijkwaardige prestaties of het sluiten van contracten afhankelijk te stellen van het aanvaarden van extra prestaties door de partners verricht.

De Commissie heeft besloten de nodige controles te verrichten bij de ondernemingen".

De situatie waarop de Commissie doelt is die welke in het leven is geroepen door de gebeurtenissen na het gewapend conflict tussen Israël en de Arabische landen van 6 tot 16 oktober 1973, waardoor de internationale oliemarkt werd ontwricht.

(1) Mededeling aan de Pers (IP 226/73 van 21.12.1973).

Het onderhavige rapport bevat de resultaten van het onderzoek dat door de Commissie is verricht en beantwoordt tevens aan een daartoe strekkend verzoek van het Europese Parlement.

Het komt op geen enkele wijze in de plaats van de procedures die de Commissie heeft ingeleid of zou kunnen inleiden in toepassing van het mededingingsrecht van het Verdrag na op de markt voor bepaalde aardolieprodukten het onderzoek te hebben voortgezet naar het gedrag van de aardoliemaatschappijen.

DEEL I

HET ONDERZOEK VAN DE COMMISSIE

A. ONDERWERP EN DOEL VAN HET ONDERZOEK

Aan de aankondiging van het openen van een onderzoek door de Commissie werden te meer commentaren gewijd, omdat de publieke belangstelling voor de oliemaatschappijen reeds voor de crisis sterk was opgewekt door andere vormen van onderzoek die in andere landen plaatsvonden. In dit verband kan men verwijzen naar de hoorzittingen voor een Senaatscommissie in de Verenigde Staten over het functioneren van de markt en de concurrentie in de olie-sector, een onderzoek door een Franse parlementaire commissie naar de in Frankrijk werkzaam zijnde oliemaatschappijen en een onderzoek door de Zwitserse kartelcommissie. Het enige onderzoek dat zich toen rechtstreeks bezighield met de gebeurtenissen tijdens de oliecrisis was echter het onderzoek dat in Duitsland door het "Bundeskartellamt" werd verricht, en waarbij openbare hoorzittingen over de werkzaamheden van oliemaatschappijen in Duitsland werden gehouden.

De Commissie merkte vóór december 1973 in het Tweede verslag over het mededingingsbeleid (1) over het verloop van de prijzen voor ruwe olie en aardolieprodukten en de concurrentiesituatie op deze markt op, dat zij een situatie die zich sterk ontwikkelde, nauwlettend volgde. In het Derde verslag over het mededingingsbeleid (2) herinnert de Commissie aan haar besluit, over te gaan tot de nodige verificaties bij de ondernemingen in de produktie en de handel in de aardoliesector en geeft zij uitdrukking aan de vrees dat het verloop der prijzen zal leiden tot een situatie die het optreden van oneerlijke concurrentiepraktijken zal begunstigen. Zij maakt melding van het gevaar dat de toepassing van nationale regelingen door de lid-staten op het gebied van de prijzen voor produkten van de raffinage van ruwe olie met zich meebrengt. Hoewel deze regelingen ten gevolge hebben gehad, dat de tendens voor prijsverhoging voor deze produkten doeltreffend werd gematigd, brengen zij het gevaar met zich mee dat bepaalde markten winstgevender worden, zodat

(1) Tweede verslag over het mededingingsbeleid, punt 62 (april '73)

(2) Derde verslag over het mededingingsbeleid, deel 2 (mei '74)

de raffinadeurs worden aangespoord daaraan de voorkeur te geven boven geregementeerde markten. De Commissie vestigt de aandacht op de moeilijkheden van de onafhankelijke dealers, en wijst erop dat zij met name gebruik zou kunnen maken van de rechtsmiddelen in artikel 85 en artikel 86 van het Verdrag van Rome, wanneer er distorsies van de concurrentie of onrechtmatige praktijken zouden optreden.

Deze reeks algemene verificaties waartoe de Commissie in december 1973 het initiatief heeft genomen, verschaft haar cijfers en andere inlichtingen over een aantal ondernemingen in de aardoliesector, zodat zij zich ervan kon vergewissen of het gedrag der maatschappijen al dan niet verenigbaar was met de voorschriften van artikel 85 of 86 van het Verdrag van Rome. Gezien de speciale situatie van de onafhankelijke dealers, wier positie haar in het bijzonder verontrustte, heeft de Commissie ook deze ondernemingen bij de organisatie en uitvoering van het onderzoek betrokken.

Wat artikel 85 betreft moest het onderzoek eventueel bewijzen leveren voor het bestaan van overeenkomsten tussen ondernemingen, besluiten van ondernemersverenigingen en onderling afgestemde feitelijke gedragingen, waardoor de handel tussen lid-staten ongunstig werd of zou kunnen worden beïnvloed en welke ertoe strekten of ten gevolge hadden, dat de mededinging binnen de Gemeenschappelijke Markt gedurende de crisis werd verhinderd, beperkt of vervalst.

In dit verband heeft de Commissie meer in het bijzonder gedacht aan de mogelijkheid van overeenkomsten of onderling afgestemde feitelijke gedragingen van de aardoliemaatschappijen tot het verdelen van markten of het vaststellen van prijzen of andere voorwaarden, die door de betrokken partijen zouden zijn overeengekomen.

De verificaties van de Commissie hadden eveneens ten doel vast te stellen of het gedrag van de aardoliemaatschappijen verenigbaar was met artikel 86 van het Verdrag van Rome, dat het misbruik van een machtspositie verbiedt. Aangezien de Gemeenschap voor een aanzienlijk deel van haar energiebehoeften afhankelijk is van aardolieprodukten, was het normaal dat men ervan uitging, dat de aardoliecrisis de positie

van de aardoliemaatschappijen hetzij tegenover bepaalde cliënten als de kleine onafhankelijke dealers, die hun produkten bij een grote vennootschap kopen, hetzij tegenover een nationale markt of een wezenlijk deel van de Gemeenschappelijke Markt, waarvan de bevoorrading aan aardolieprodukten grotendeels van enkele grote maatschappijen afhangt, kon versterken. Het was dus niet onmogelijk, dat bepaalde aardoliemaatschappijen samen of alleen machtsposities zouden innemen op bepaalde markten.

De Commissie vreesde dat de grote aardoliemaatschappijen met een machtspositie ten opzichte van een klant hun leveringen zouden beperken of hem als voorwaarde voor toekomstige leveringen prijzen zouden berekenen die, zelfs de spectaculaire verhoging van de prijzen voor ruwe olie in aanmerking genomen, onredelijk zouden zijn. Zij zouden ook het sluiten van leveringsovereenkomsten afhankelijk hebben kunnen stellen van de aanvaarding van extra verplichtingen door de klant, die geen verband hielden met het onderwerp der overeenkomsten. Waar aardoliemaatschappijen gezamenlijk een machtspositie konden bezetten, heeft de Commissie zich ervan willen vergewissen of de markten, de produktie of de prijzen niet ten detrimente van de verbruikers waren gemanipuleerd.

De Commissie richtte speciale aandacht op de verschillende mogelijkheden van misbruik van een machtspositie als gevolg van de structuren en mechanismen van de aardoliemarkten op het moment van de crisis. Het eerste onderwerp van de studie was het lot van de onafhankelijke dealers, die voor het grootste deel werden bevoorraad door grote aardoliemaatschappijen en zelfs van hun leveringen afhankelijk waren, terwijl deze vennootschappen elders de onafhankelijke dealers met hun eigen distributienet of detailhandelaren concurrentie aandeden. De mogelijkheid moest dus niet worden uitgesloten dat deze maatschappijen in deze periode van schaarste de onafhankelijke dealers op rantsoen zouden hebben gezet, hetzij door rechtstreekse bevoorrading te weigeren, hetzij door prijzen te berekenen die geen voldoende winstmarge meer overlieten in de landen waar de regeringen voor de detailhandel maximumprijzen hadden vastgesteld.

De aardoliemaatschappijen hadden zo kunnen optreden om voorrechten een bevredigende bevoorrading te garanderen, maar dit zou zijn gebeurd ten nadele van de onafhankelijke ondernemingen die in hun bestaan zelf zouden worden bedreigd.

Het tweede punt waarop de aandacht van de Commissie is gericht was het feit dat bepaalde lid-staten gedurende de crisis, volgens onderling uiteenlopende procedures een prijzencontrole hadden ingesteld terwijl andere, zoals Duitsland, van dit wapen geen gebruik hadden gemaakt. Met andere woorden, het vooruitzicht om grotere winsten te behalen op de niet-gereguleerde nationale markten zou de aardoliemaatschappijen (en in het onderhavige geval wellicht niet alleen de grote maatschappijen) ertoe hebben kunnen aansporen de bevoorrading van deze markten ten detrimente van de andere lid-staten voorrang te verlenen.

B. VOORBEREIDING VAN HET ONDERZOEK

a) Keuze van landen en maatschappijen

De Commissie besloot haar verificaties aan te vangen in de landen die een overcapaciteit voor raffinage bezaten en derhalve voorzieningsbronnen vormden voor landen met onvoldoende raffinagecapaciteiten. In 1972 en 1973 vertoonden Nederland, Italië en in mindere mate België en Frankrijk duidelijke exportoverschotten. Export uit Nederland bijvoorbeeld ging voornamelijk naar andere landen van de Gemeenschap en speciaal naar Duitsland; volgens de energiestatistieken BSEG 2/75 (*) bladzijden 61 en 63, importeerde Duitsland in 1973 namelijk ongeveer 30 % van zijn binnenlands verbruik van aardolieprodukten en stond de desbetreffende hoeveelheid gelijk met de totale export aan deze produkten uit Nederland.

(*) BSEG - Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen.

In Nederland werden naast filialen van de grote multinationale groepen als EXXON, SHELL, BP en CHEVRON (die tot de groep ondernemingen van Standard Oil Company of California behoort), onafhankelijke aardoliemaatschappijen die belangrijke exporteurs van lichte stookolie naar Duitsland waren, in het onderzoek opgenomen.

In België betrof het onderzoek twee raffinaderijen : Albatros en de Société Industrielle Belge des Pétroles (SIBP), die zich alleen bezighouden met loonraffinage van ruwe olie die zij ontvangen van andere maatschappijen die hetzij aandeelhouders van deze maatschappijen zijn, hetzij huurders van raffinagecapaciteit. Nog andere Belgische ondernemingen werden onderzocht, met name Elf Belgique.

In Italië en Frankrijk werden naast de zogenaamde grote multinationale maatschappijen, nationale maatschappijen als Azienda Generale Italiana Petroli (AGIP) en Compagnie Française des Pétroles (CFP) onderzocht, die eveneens internationaal werkzaam zijn maar minder dan de eerstgenoemden. Esso Italiana en twee onafhankelijke Italiaanse raffinaderijen werden eveneens onderzocht.

In Frankrijk werden, behalve CFP, ook de Société Française des Pétroles B.P. en een aantal onafhankelijke maatschappijen onderzocht.

In het Verenigd Koninkrijk werd onderzoek verricht bij B.P. Trading Ltd, die de internationale handelsbelangen van de B.P.-groep verzorgt.

In Duitsland werd destijds geen onderzoek verricht omdat het Bundeskartellamt tezelfdertijd een onderzoek deed en openbare hoorzittingen hield betreffende "vermoede misbruiken van machtsposities bij prijzen berekend voor benzine, dieselolie en lichte stookolie".

De voornaamste in Duitsland werkzame aardoliemaatschappijen werden tot deze hoorzittingen, die tussen 22 maart en 4 april 1974 plaatsvonden, uitgenodigd. Vervolgens meende de Commissie, gezien de bijzondere situatie op de markt voor aardolieprodukten in Duitsland en met name de schaarste aan raffinagecapaciteit in dat land, dat haar beoordeling van de situatie in Duitsland voornamelijk zou moeten worden gegrond op informatie uit andere EEG-landen waar aardolieprodukten voor export naar Duitsland werden geproduceerd. Informatie over raffinage in Duitsland werd verstrekt door de maatschappijen of groepen die de betrokken raffinaderijen beheerden.

De verificaties ter plaatse en de besprekingen die bij de maatschappijen plaatsvonden, werden in het algemeen gevoerd in een sfeer van samenwerking en de maatschappijen spanden zich in om de documenten en informaties waarom de inspecteurs van de Commissie vroegen, zo snel mogelijk te verschaffen.

b) Keuze van periode

De verificaties richtten zich op de activiteiten van de maatschappijen vanaf oktober 1972.

De eerste onderzoeken werden verricht in januari 1974 toen de gemiddelde FOB-prijs voor ruwe olie uit de Perzische Golf zijn hoogtepunt had bereikt.

De periode die met de grootste nauwkeurigheid ten opzichte van dezelfde periode van het voorafgaande jaar werd geanalyseerd was die van oktober 1973 tot en met 31 maart 1974.

c) Keuze van de produkten

Het onderzoek omvatte de volgende produkten :

- ruwe olie
- benzine - normaal
- benzine - super
- nafta
- bij gemiddelde temperatuur overgaande destillaten : dieselolie, gasolie, lichte stookolie
- residuele stookolie.

Het onderzoek werd via de hierna vermelde verzoeken om bijkomende inlichtingen uitgebreid tot brandstof voor straalmotoren (of vliegtuigbrandstof). Dit onderzoek omvatte derhalve de voornaamste mineraalolieprodukten, in niet-gasvormige toestand, d.w.z. een belangrijk percentage van de produkten afgeleid per ton ruwe olie in een gemiddelde raffinaderij in Europa.

Uit de bij het onderzoek verkregen informatie bleek dat enkele bijzondere aspecten van de activiteiten der aardoliemaatschappijen nader moesten worden belicht. Men besloot de ondernemingen deze aanvullende gegevens in het kader van de voorschriften van artikel 11 van Verordening Nr. 17 te vragen.

Uit deze gegevens moesten de bewegingen van ruwe olie en aardolieprodukten tussen raffinaderijen en dochtermaatschappijen van iedere vennootschap enerzijds, en tussen de laatstgenoemden en derde vennootschappen anderzijds worden opgemaakt; zij bevatten bovendien de verkoopprijzen die door de betrokken vennootschap op de Duitse markt werden berekend. Deze gegevens zijn zowel bij in de Gemeenschap gevestigde maatschappijen als bij moedervennootschappen in derde landen opgevraagd.

Het is de eerste keer dat een onderzoek van deze omvang door de Commissie aangaande aardolievennootschappen is verricht in het licht van het mededingingsrecht van het Verdrag van Rome. Het is eveneens de eerste keer dat na zulk een onderzoek een rapport wordt gepubliceerd. De Commissie was van oordeel dat het nuttig zou zijn om op enige essentiële punten van de Europese aardolie-industrie te wijzen en een deel van het rapport is daarom gewijd aan de analyse van de structuur en de organisatie van de aardolie-industrie in de Gemeenschap en aan een overzicht van de gebeurtenissen, die tot de aardoliecrisis hebben geleid.

DEEL II
=====

A. STRUCTUUR VAN DE AARDOLIE-INDUSTRIE IN EUROPA

1. Indeling van de aardoliemaatschappijen

De aardolie-industrie in Europa bestaat uit aardoliemaatschappijen van uiteenlopende omvang met dikwijls zeer verschillende structuren, welke echter in bepaalde categorieën kunnen worden ondergebracht.

Van oudsher is de aardolie-industrie in twee delen onderverdeeld : de zeven internationale maatschappijen - dikwijls de zeven groten genoemd - met hun dochtermaatschappijen in de gehele wereld enerzijds, en de niet met deze maatschappijen verbonden vennootschappen, die derhalve algemeen als onafhankelijke bedrijven kunnen worden beschreven anderzijds.

Deze onderverdeling is echter willekeurig en weerspiegelt niet langer de huidige structuur van de aardolie-industrie, met name in Europa.

In een mededeling van de Commissie bij de Raad ingediend op 18 december 1968 genaamd " Eerste oriëntatie voor een gemeenschappelijk energiebeleid " is een poging gedaan om een indeling te geven, die beter overeenstemde met de bestaande toestand in de aardolie-industrie in Europa. Volgens deze indeling vallen de ondernemingen, die op de Europese oliemarkt werkzaam zij, onder de drie volgende hoofdgroepen :

- a) De grote geïntegreerde internationale maatschappijen die op wereldniveau werkzaam zijn. In deze categorie worden zeven volledig geïntegreerde maatschappijen, die over de gehele wereld werkzaam zijn, ondergebracht : vijf Amerikaanse - Standard Oil Company of New Jersey (Esso of Exxon), Texaco Inc. (Texaco), Gulf Oil Corporation (Gulf), Standard Oil Company of California (Chevron) en Mobil Oil Corporation (Mobil - en twee Europese : Royal Dutch Shell (Shell) en British Petroleum Company (BP).
- b) De geïntegreerde oliemaatschappijen wier werkzaamheden meer of minder zijn geconcentreerd in een of meer lid-staten. Tot deze categorie behoren twee Franse maatschappijen : Compagnie Française des Pétroles (CFP/Total), die men dikwijls rangschikt onder de grote internationale maatschappijen, en de Entreprise de Recherches et d'Activités Pétrolières (ELF/ERAP); een Italiaanse vennootschap : Ente Nazionale Idrocarburi (ENI);

een Duitse maatschappij : Veba Aktiengesellschaft en een Belgische, Petrofina S.A. (Fina). Met uitzondering van de laatstgenoemde behoren al deze maatschappijen geheel of gedeeltelijk tot de betrokken lid-staat.

c) Kleinere maatschappijen die zich bezighouden met de import en distributie van aardolieprodukten en waarvan enkele over eigen raffinaderijen beschikken.

Dit type aardoliemaatschappij kan verder worden onderverdeeld in drie categorieën naar gelang van omvang en radius van hun operaties.

In de eerste categorie zou men sommige internationale maatschappijen kunnen opnemen, waarvan de meeste van Amerikaanse herkomst zijn en die raffinaderijen en distributienetten in bedrijf hebben, zoals Marathon Oil Company (VS), CONOCO (VS), The Burmah Oil Company Ltd. (VK) en Philips Petroleum Company (VS).

Naast deze internationale maatschappijen vindt men Europese vennootschappen wier werkzaamheden meestal beperkt zijn tot één land in de EEG. In deze categorie vindt men Anonima Petroli Italiana - API (Italië), die een eigen raffinaderij en een distributienet bezit.

De derde categorie zou een zeer groot aantal kleine of middelgrote aardoliemaatschappijen kunnen omvatten, die zich specialiseren in de verkoop van aardolieprodukten in het groot of in het klein en niet over raffinaderijen beschikken (Commissie van de Europese Gemeenschappen : "Kleine en middelgrote ondernemingen in de aardoliesector van de Europese Gemeenschap" XVII/415/74 van 19 december 1974).

In ieder land van de EEG zijn ongeveer tien van de grote oliemaatschappijen uit de bovenstaande drie groepen a), b) en c) werkzaam, waarbij elk over een of meer raffinaderijen en/of over een dicht verkoopnet beschikt. Naast deze grotere vennootschappen is het grootste aantal kleine of middelgrote oliemaatschappijen geconcentreerd op de verkoopsector. Hun werkzaamheid vindt gewoonlijk regionaal of zelfs slechts lokaal plaats. Tezamen bezitten zij echter ongeveer 20 % van de markt voor aardolieprodukten in de EEG (zie hoofdstuk V).

Het bovenstaande toont hoe heterogeen de structuur van de aardoliemaatschappijen is, die op de oliemarkt in de EEG werkzaam zijn. Dit is voornamelijk het gevolg van de mate waarin de verschillende oliemaatschappijen toegang hebben tot voorraden ruwe olie, maar vloeit ook voort uit de mate van integratie die in bepaalde ondernemingen zeer groot, doch in andere zeer gering is.

Uit de volgende tabel (tabel I) zijn de voornaamste financiële en operationele statistieken voor de aardolievennootschappen van de eerste bovengenoemde groep af te lezen :

Tabel 1

Naam van de aardoliegroepen		Netto-inkomsten (a)	Verdeeld bedrag	Ingehouden bedrag	Afschrijvingen	Uitgaven en investering in vaste activa (b)	Schulden op lange termijn (c)	Waarde vaste activa (c)	Opbrengst van aandelen(d)	Behandeling in raffinaderij (e)	Verkoop van producten	Verkoop aardgas (f)
						in miljoenen dollar - %				in miljoenen l - %		in milj. m³ - %
ESSO (EXXON)	1968	1.277	785	492	849	1.944	2.083	10.077	13 %	231	244	53.988
	1971	1.462	851	611	-	1.811	2.679	11.930	14 %	258	277	86.925
	1972	1.532	852	680	1.060	1.984	2.617	12.645	13 %	257	285	95.040
	1973	2.443	952	1.491	1.136	2.235	2.671	13.462	19 %	288	309	99.565
	1974	1.142	1.119	2.023	1.265	2.910	3.052	14.837	21 %	259	275	100.332
Toename %	1971/1972	5 %	0	11 %	-	10 %	- 2 %	6 %	6 %	0	8 %	9 %
	1972/1973	59 %	12 %	119 %	7 %	13 %	2 %	6 %	6 %	12 %	8 %	5 %
	1973/1974	29 %	18 %	36 %	11 %	30 %	14 %	10 %	10 %	- 10 %	- 11 %	1 %
Chevron (Socal)	1968	452	218	234	314	651	604	3.491	11 %	73	100	15.485
	1971	511	237	274	-	722	1.054	4.400	11 %	95	102	17.004
	1972	547	246	301	377	597	1.032	4.532	11 %	105	108	17.034
	1973	844	263	581	406	739	1.064	4.831	15 %	112	113	16.097
	1974	970	327	543	510	1.144	1.015	5.329	16 %	107	109	15.322
Toename %	1971/1972	7 %	4 %	10 %	-	17 %	- 11 %	11 %	11 %	11 %	7 %	0
	1972/1973	54 %	7 %	93 %	8 %	24 %	3 %	7 %	7 %	7 %	5 %	- 5 %
	1973/1974	15 %	24 %	- 7 %	26 %	55 %	- 5 %	10 %	10 %	- 4 %	- 4 %	- 5 %
Gulf	1968	626	291	335	420	1.064	1.305	4.622	14 %	74	73	30.521
	1971	561	312	249	-	908	2.100	5.793	10 %	87	77	36.077
	1972	197	311	(-114)	718	1.941	5.418	6.877	8 %	92	77	36.454
	1973	830	296	504	610	823	1.608	5.468	15 %	99	90	34.110
	1974	1.065	307	758	609	1.406	1.471	6.035	18 %	98	64	30.205
Toename %	1971/1972	- 65 %	0	- 154 %	-	- 21 %	- 8 %	- 6 %	18 %	9 %	1 %	1 %
	1972/1973	306 %	- 5 %	542 %	6 %	15 %	- 17 %	15 %	2 %	7 %	- 6 %	- 6 %
	1973/1974	33 %	4 %	50 %	0	71 %	- 9 %	10 %	10 %	- 1 %	- 7 %	- 11 %
Mobil	1968	431	208	223	365	603	748	3.389	11 %	83	94	27.340
	1971	441	259	282	-	911	1.134	4.425	12 %	95	112	36.138
	1972	574	269	305	444	1.030	1.083	4.979	12 %	110	120	36.648
	1973	849	285	564	493	1.186	1.087	5.635	16 %	118	124	37.535
	1974	1.047	326	721	570	1.450	1.729	6.311	17 %	107	114	36.505
Toename %	1971/1972	6 %	4 %	8 %	-	13 %	- 4 %	13 %	16 %	7 %	1 %	1 %
	1972/1973	48 %	6 %	85 %	11 %	15 %	0	13 %	7 %	1 %	1 %	1 %
	1973/1974	23 %	14 %	28 %	16 %	22 %	59 %	12 %	12 %	- 9 %	- 8 %	- 3 %
Texaco	1968	820	394	426	322	1.065	1.095	5.960	16 %	120	129	33.253
	1971	904	436	468	-	1.047	1.290	7.223	14 %	144	157	42.621
	1972	889	452	437	427	1.113	1.360	7.849	13 %	148	169	47.759
	1973	1.292	470	822	551	1.241	1.778	8.477	17 %	153	174	46.037
	1974	1.586	571	1.015	646	1.859	1.897	9.593	19 %	153	172	44.273
Toename %	1971/1972	- 2 %	4 %	- 8 %	-	6 %	- 5 %	5 %	15 %	8 %	8 %	8 %
	1972/1973	45 %	4 %	86 %	29 %	12 %	31 %	8 %	3 %	3 %	- 4 %	- 4 %
	1973/1974	23 %	21 %	23 %	17 %	50 %	7 %	13 %	-	- 1 %	- 1 %	- 4 %
Royal Dutch Shell	1968	865	370	495	670	1.328	1.447	8.159	12 %	219	223	34.803
	1971	901	454	447	-	1.909	2.461	10.360	10 %	251	260	54.488
	1972	735	456	279	1.034	1.993	1.583	11.436	7 %	258	272	60.482
	1973	2.114	620	1.494	1.257	1.925	1.990	12.826	17 %	278	290	64.743
	1974	1.361	727	2.634	1.320	2.843	4.140	14.042	24 %	244	256	69.187
Toename %	1971/1972	- 18 %	0	- 38 %	-	4 %	46 %	10 %	3 %	5 %	11 %	11 %
	1972/1973	186 %	36 %	435 %	22 %	- 3 %	11 %	12 %	8 %	7 %	7 %	7 %
	1973/1974	59 %	17 %	76 %	5 %	48 %	4 %	9 %	- 12 %	- 12 %	- 12 %	7 %
British Petroleum	1968	310	173	137	223	511	607	2.080	9 %	91	88	2.457
	1971	404	196	208	-	955	993	2.911	10 %	100	103	3.507
	1972	185	162	23	335	868	969	3.354	5 %	114	115	4.383
	1973	1.717	782	394	953	1.115	1.303	4.103	13 %	109	110	4.139
	1974	1.410	191	1.219	737	1.737	1.456	5.060	20 %	97	98	3.415
Toename %	1971/1972	- 54 %	- 17 %	- 89 %	-	- 9 %	- 2 %	15 %	-	14 %	12 %	12 %
	1972/1973	415 %	6 %	3.300 %	25 %	28 %	31 %	22 %	-	- 5 %	- 4 %	- 6 %
	1973/1974	48 %	12 %	56 %	21 %	56 %	15 %	23 %	23 %	10 %	- 11 %	- 17 %
Totaal van de zeven grote internationale geïntegreerde maatschappijen	1968	4.781	2.439	2.342	3.163	7.166	7.889	37.778		891	951	198.347
	1971	5.284	2.745	2.539	-	8.271	11.711	47.042		1.025	1.090	278.760
	1972	4.659	2.748	1.911	4.233	8.303	12.585	50.213		1.089	1.153	297.800
	1973	9.295	3.057	6.238	4.847	9.264	13.463	54.802		1.156	1.210	302.216
	1974	12.581	3.568	8.913	5.395	13.349	14.760	61.207		1.065	1.108	299.239
Toename %	1971/1972	- 12 %	0	- 25 %	-	0	7 %	7 %	7 %	6 %	6 %	8 %
	1972/1973	100 %	11 %	226 %	15 %	12 %	7 %	9 %	9 %	6 %	5 %	1 %
	1973/1974	35 %	17 %	43 %	11 %	44 %	10 %	12 %	12 %	- 8 %	- 8 %	- 1 %

Bron : "The Petroleum Economist", mai 1973, 1974, 1975

Het onderhavige rapport houdt zich niet bezig met de financiële resultaten van de grote aardoliegroepen en beperkt zich daarom hier tot enkele opmerkingen over de hierboven vermelde resultaten.

Er dient te worden opgemerkt, dat het hier gaat om geconsolideerde resultaten die alle operaties van de vennootschappen behelzen in de verschillende industriële sectoren en in de verschillende delen van de wereld waar hun activiteiten uitgeoefend worden.

In 1973 hebben de economische expansie en de spanning als gevolg daarvan op de markt voor produkten een toename van de vraag en een uitbreiding van de winstmarges der maatschappijen met zich meegebracht. Na vier jaren stagnatie kwam de stijging van de netto-inkomsten van de Amerikaanse groten van 1972 tot 1973 op 66,6 %. Deze verbetering van hun resultaten was te danken aan hun verrichtingen buiten de Verenigde Staten en in het bijzonder in Europa. De Europese "majors" kenden een spectaculaire verhoging van hun inkomens maar verminderden de verdeelde bedragen om hun investeringen te verzekeren zonder hun schulden op lange termijn al te zeer te verzwaren.

In 1974 gaven de netto-inkomsten een gemiddelde stijging van 25,4 % ten opzichte van 1973 te zien voor de vijf Amerikaanse groten en van 59 % en 48 % respectievelijk voor Shell en BP. De resultaten zijn te meer frappant omdat in dezelfde tijd de verkopen van produkten van al deze maatschappijen zijn teruggelopen, waarbij de twee Europese groten de sterkste teruggang registreerden : 11,8 en 10,9 %. De stijging was in tegenstelling tot 1973 vooral te danken aan de verrichtingen in de Verenigde Staten en aan de zeer gunstige resultaten in de chemiesector.

Ondanks de vooruitgang van de netto inkomens onderging de schuld op lange termijn van de vennootschappen, waarvan de progressie in 1973 in het algemeen was gestopt, niettemin een nieuwe gevoelige stijging.

Volgens de rapporten der maatschappijen in het derde kwartaal van 1974 zou de situatie een ommekeer hebben ondergaan en zouden in het vierde kwartaal de winsten hebben plaatsgemaakt voor verliezen.

Het stijgend verloop van de winsten van 1973 heeft zich dus in 1974 niet voortgezet : de winstmarge op concessie-aardolie¹⁾ krimpt in. De aanzienlijke stijging van de prijzen der produkten heeft het verbruik ervan geremd. De klimatologische omstandigheden hebben besparingen op brandstof begunstigd. Het onderbenutten van de transport- en raffinagecapaciteiten heeft de kosten doen stijgen.

1) zie blz. 63 en volgende

2. De rol die de oliemaatschappijen bij de produktie spelen.

Tot het midden van de vijftiger jaren werd praktisch de gehele produktie van ruwe olie in de wereld ¹⁾ gecontroleerd door de grote internationale maatschappijen, die zich dus in een positie bevonden, waardoor zij de prijzen konden vaststellen. Sinds ongeveer 1955 is er echter een lichte wijziging in de structuur van de olie-industrie ingetreden. Aangetrokken door de aanzienlijke stijging in de vraag naar olie zijn een aantal nieuwelingen ²⁾ tot deze industrie in het produktiestadium, vooral in het Midden-Oosten en Afrika toegetreden : Occidental Oil, Continental Oil, Phillips Petroleum, Marathon en ENI zijn er voorbeelden van.

De voordelige toegangsvoorwaarden tot de produktie, toegestaan door de produktie-landen van de lichte ruwe olie, die een hoge waardevermeerdering toelaten, hebben het deze vennootschappen mogelijk gemaakt zonder belangrijke investeringen tot de europese markt toe te treden voor de verkoop van lichte produkten - benzine en gasolie.

Tien jaar na de oprichting van de Organisatie van Olie-exporterende Landen (OPEC) in september 1960 maakte een samenloop van omstandigheden een einde aan een lange periode van overvloed aan goedkope aardolie en voelden de producerende landen zich genoodzaakt zich aaneen te sluiten voor het controleren van produktie en prijzen.

Deze omstandigheden waren vooral de uitzonderlijk sterke en blijvende stijging in de vraag naar olie in Europa en Japan en de bezorgdheid die in de kringen van belanghebbenden werd gekoesterd voor de toekomstige energievoorziening van de Verenigde-Staten en, aan de aanbodzijde, de tijdelijke buitendienststelling van Tapline (de trans-Arabische pijplijn van de Perzische golf naar Sidon aan de Middellandse Zee), evenals de produktieverlagingen in Libië en Nigeria.

1) met uitzondering van China, de USSR en de Oostbloklanden.

2) Libië heeft namelijk concessies verleend om onder voordelige voorwaarden door te dringen op de markten. Gedurende verschillende jaren werd de taxatie berekend op de toegepaste prijs in plaats van op de "posted price" en de toegestane kortingen komen voor de helft voor rekening van de Libische Staat.

De olieschaarste in deze periode bleek van tijdelijke aard te zijn. Zij was niettemin voldoende om het machtsevenwicht ten gunste van de olieproducerende landen te wijzigen. Sindsdien moesten de oliemaatschappijen op een aantal punten tijdens een reeks conferenties die door de olieproducerende landen waren bijeengeroepen om de verhoging van hun inkomsten en grotere deelnemingen in concessies voor te stellen aan derde landen, concessies doen : onder deze conferenties vallen die van Caracas in december 1970; Teheran februari 1971; Tripoli maart 1971; Algiers juni 1971 en Genève 1972. Nog tot 1973 verliep echter dit proces in de machtsverhoudingen vrij langzaam wegens de verschillen in de economische situatie van de olieproducerende landen. Het nieuwe conflict tussen Israël en de Arabische landen heeft een nieuwe politieke solidariteit tussen de olieproducerende landen in het leven geroepen die ertoe heeft bijgedragen dat een evolutie werd versneld, die door geen pogingen van de oliemaatschappijen en de consumenten kon worden tegengehouden.

Niettemin controleerden de grote oliemaatschappijen in 1973 nog 60 % van de olieproduktie in de wereld (met uitzondering van China, de USSR en Oost-Europa). In de meeste landen van het Midden-Oosten en in Afrika, gebieden van bijzondere betekenis voor de aanvoer naar Europa (zie tabel 2), was dit percentage groter - in bepaalde gevallen zelfs 100 %.

TOTALE PRODUCTIE RUWE OLIE VAN DE ZEVEN "GROTEN" (a)

1973

1000 t. - %

Tabel 2

Land van herkomst	Totale produktie ruwe olie	Waaronder produktie van de zeven "grotten"							Totaal (2) - (8)	(9) in % (1)
		F.oco	Chevron	Gulf	Mobil	Texaco	Shell	B.P.		
kolom	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
<u>West-Europa</u>	<u>15.042</u>	<u>2.204</u>	<u>28</u>	<u>151</u>	<u>1.035</u>	<u>1.417</u>	<u>1.886</u>	<u>81</u>	<u>6.802</u>	<u>45,2</u>
Oostenrijk	2.578	-	-	-	183	-	183	-	366	14,2
Frankrijk	1.255	520	-	151	-	-	19	-	690	55,0
Nederland	1.494	747	-	-	-	-	747	-	1.494	100,0
Noorwegen	1.579	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Spanje	111	-	-	-	-	28	-	-	56	50,5
Verenigd K.	93	-	-	-	-	-	-	80	80	86,0
Duitsland	6.711	937	-	-	852	1.389	937	1	4.116	61,3
<u>Afrika</u>	<u>276.795</u>	<u>10.921</u>	<u>202</u>	<u>25.462</u>	<u>14.664</u>	<u>259</u>	<u>45.847</u>	<u>32.794</u>	<u>130.149</u>	<u>47,0</u>
Angola	8.112	-	-	7.276	-	57	-	-	7.333	90,4
Gabon	8.889	-	-	-	-	-	2.590	-	2.590	29,1
Libië	101.496	10.921	-	-	3.814	-	10.463	-	25.198	24,8
Nigeria	100.767	-	202	18.186	10.850	202	32.794	32.794	95.028	94,3
<u>Midden-Oosten</u>	<u>1.029.958</u>	<u>109.389</u>	<u>102.531</u>	<u>71.598</u>	<u>55.073</u>	<u>103.092</u>	<u>81.565</u>	<u>199.952</u>	<u>723.200</u>	<u>70,2</u>
Abu Dhabi	61.708	4.461	-	-	4.461	-	8.922	17.775	35.619	57,7
Bahrein	3.396	-	1.698	-	-	1.698	-	-	3.396	100,0
Dubai	5.608	-	-	-	-	561	-	-	561	10,0
Iran	293.908	18.845	18.845	18.845	18.845	18.845	37.690	107.687	239.602	81,5
Irak	92.586	3.036	-	-	3.036	-	6.072	6.072	18.216	19,7
Koeweit	119.053	-	-	52.753	-	-	-	66.300	119.053	100,0
Oman	14.421	-	-	-	-	-	12.258	-	12.258	85,0
Qatar	27.491	1.059	-	-	1.059	-	14.605	2.118	18.841	68,5
Saoedi-Arabië	364.392	81.988	81.988	-	27.329	81.988	-	-	273.293	75,0
Turkije	3.553	-	-	-	343	-	2.018	-	2.361	66,5
<u>Verre-Oosten/ Oceanië</u>	<u>113.152</u>	<u>9.729</u>	<u>23.990</u>	-	<u>1.586</u>	<u>24.540</u>	<u>16.068</u>	-	<u>75.913</u>	<u>67,1</u>
Australië	18.380	8.143	-	-	-	550	550	-	9.243	50,3
Brunei	11.183	-	-	-	-	-	11.183	-	11.183	100,0
Indonesië	69.934	1.586	23.990	-	1.586	23.990	-	-	51.152	73,1
Maleisië	4.335	-	-	-	-	-	4.335	-	4.335	100,0
<u>Latijns-Amerika/ Caribische Zee</u>	<u>262.934</u>	<u>82.029</u>	<u>3.242</u>	<u>10.944</u>	<u>5.890</u>	<u>16.665</u>	<u>46.174</u>	<u>127</u>	<u>165.071</u>	<u>62,8</u>
Argentinië	21.961	-	-	-	-	-	90	-	90	0,4
Columbia	9.339	891	992	-	-	2.860	889	127	5.759	61,7
Equador	10.626	-	-	-	-	5.241	-	-	5.241	49,3
Peru	4.178	-	-	-	-	9	-	-	9	0,2
Trinidad	7.656	-	-	-	-	2.259	371	-	2.630	34,4
Venezuela	174.769	81.138	2.250	10.944	5.890	6.296	44.824	-	151.342	86,6
<u>Noord-Amerika</u>	<u>613.043</u>	<u>70.291</u>	<u>31.222</u>	<u>33.651</u>	<u>24.822</u>	<u>52.292</u>	<u>40.637</u>	<u>1.600</u>	<u>254.515</u>	<u>41,5</u>
Totaal wereld (a)	2.310.924	284.563	161.215	141.806	103.070	198.265	232.177	234.554	1.355.650	58,7

(a) Met uitzondering van China, de USSR en Oost-Europa, de totale produktie van deze landen is ongeveer 500 miljoen ton.
Bron: Petroleum Times, July 26, 1974.

3. De structuur van raffinage en verkoop in de Gemeenschap

Uit tabel 3 kan worden afgelezen dat de oliemaatschappijen, die tot de eerste twee in paragraaf 1 genoemde categorieën behoren grote gedeelten van de raffinagecapaciteit van de Gemeenschap controleren.

Tabel 4 geeft de raffinagecapaciteiten in West-Europa van verschillende categorieën ondernemingen.

Twee aspecten, die bij de raffinagecapaciteiten in de EEG opmerking verdienen, zijn de geografische concentratie en het bestaan van een aantal raffinaderijen, die door meerdere oliegroepen worden gedeeld. De raffinaderijen van de oliemaatschappijen zijn gelegen in bepaalde gebieden van de Gemeenschap die gunstig zijn voor de ontvangst van ruwe olie en de doorvoer van aardolieprodukten op het vasteland, zoals de gebieden van Rotterdam, Antwerpen, de Seinevallei en het gebied van Berre dicht bij Marseille, terwijl andere gebieden zoals Ierland, Denemarken en Zuid-Duitsland onvoldoende raffinagecapaciteiten hebben om hun behoeften te dekken.

De eigendom van bepaalde raffinaderijen wordt door een aantal oliegroepen gedeeld : zo is de raffinaderij, die wordt gedreven door SIBP in Antwerpen het eigendom van BP en Petrofina en is de Caltex-raffinaderij in Rotterdam het gemeenschappelijk eigendom van Texaco en Chevron. Bovendien bestaan er uitgebreide regelingen voor de uitwisseling van raffinagecapaciteit tussen oliemaatschappijen. Dit gezamenlijke beheer van raffinaderijen door een aantal oliemaatschappijen en de uitwisseling van raffinagecapaciteit kan niet zonder gevolg blijven voor de solidariteit van de betrokken oliemaatschappijen.

De uitwisseling van raffinagecapaciteiten tussen oliemaatschappijen vindt vooral plaats tussen gebieden waar overcapaciteiten bestaan in omvangrijke installaties (10 miljoen ton en meer), die kostenbesparingen door schaalvergroting mogelijk maken en dubbele transportkosten voor de produkten vermijden.

Uitwisselingen van produkten , die eveneens de solidariteit van de maatschappijen illustreren, zijn over het algemeen een complement van de uitwisseling van raffinagecapaciteiten. Zij besparen de oliemaatschappijen - en in het bijzonder die welke niet over raffinaderijen in een bepaald gebied beschikken - kostbaar transport voor de overbrenging van produkten uit eigen raffinaderijen. De maatschappij Petrofina bijvoorbeeld heeft in het bijzonder zulk een net van uitwisselingsovereenkomsten tussen haar deel van de produkten van SIBP te Antwerpen en andere raffinaderijen in de Gemeenschappelijke Markt ontwikkeld.

RUWE OLIE
Lijst van raffinaderijen
1000 t.

Tabel 3 a.

Maatschappij	Ligging	Theoretische capaciteit voor behandeling van ruwe olie (aan het eind van het jaar)					
		1970	1971	1972	1973	1973/1972	in %
<u>DUITSLAND</u>		120.263	126.508	133.160	145.610	+ 12.450	+ 9,3
<u>Schleswig-Holstein</u>		3.550	3.550	3.550	6.000	+ 2.450	+ 69,0
Deutsche Texaco A.G.	Heide/Holstein	3.000	3.000	3.000	5.600	+ 2.600	+ 86,7
Occidental Oel G.m.b.H.	Brunsbüttel	550	550	550	400	- 150	- 27,3
<u>Hamburg</u>		12.560	13.380	15.300	15.300	-	-
B.P. Benzin und Petroleum A.G.	Hamburg-Finkenwerder	4.300	5.100	5.100	5.100	-	-
Deutsche Shell A.G.	Hamburg-Harburg	4.300	4.300	4.300	4.300	-	-
Esso A.G.	Hamburg-Harburg	3.600	3.600	5.500	5.500	-	-
Ölwerke Julius Schindler	Hamburg	360	380	400	400	-	-
Bremen Mobil Oil A.G.	Bremen	1.800	1.800	1.800	1.800	-	-
<u>Niedersachsen</u>		9.053	9.078	10.060	10.060	-	-
Gew. Erdöl-Raff. Deurg-Nerag	Misburg/Hannover	2.550	2.550	2.550	2.550	-	-
Mineralölwerke Peine	Peine	18	18	-	-	-	-
Wintershall A.G.	Salzbergen	335	360	360	360	-	-
Wintershall A.G.	Lingen/Ems	3.750	3.750	4.750	4.750	-	-
Erdölwerke Frisia A.G.	Emden	2.400	2.400	2.400	2.400	-	-
<u>Nordrhein-Westfalen</u>		39.550	43.850	43.850	51.350	+ 7.500	+ 17,1
Gelsenberg Aktiengesellsch.	Gelsenkirchen	7.000	7.000	7.000	7.000	-	-
Union Kraftstoff	Wesseling/Köln	5.600	6.000	6.000	6.000	-	-
Deutsche Shell A.G.	Monheim/Rhein	400	500	500	500	-	-
Occidental Oel G.m.b.H.	Essen	750	750	750	750	-	-
Firma Bitumenwerke G.m.b.H.	Mülheim/Ruhr	500	500	500	500	-	-
VEBA-Chemie A.G.	Gelsenkirchen-Buer	4.400	7.400	7.400	10.000	+ 2.600	+ 35,1
Esso A.G.	Köln	5.600	5.700	5.700	5.700	-	-
Erdöl Raff. Duisburg G.m.b.H.	Duisburg	2.000	2.000	2.000	2.000	-	-
B.P. Benzin und Petroleum A.G.	Dinslaken	5.000	5.000	5.000	9.900	+ 4.900	+ 80,0
Deutsche Shell A.G.	Godorf	8.300	9.000	9.000	9.000	-	-
<u>Hessen</u>	Caltex Deutschl. G.m.b.H.	4.500	4.500	4.500	4.500	-	-
<u>Rheinland-Pfalz</u>		5.800	6.050	6.300	6.300	-	-
Elf Mineralöl G.m.b.H.	Speyer	2.300	2.550	2.700	2.800	-	-
Mobil Oil Raff. Wörth G.m.b.H.	Wörth/Rhein	3.500	3.500	3.500	3.500	-	-
<u>Baden-Württemberg</u>		19.250	19.600	21.600	21.600	-	-
Esso A.G.	Karlsruhe	8.900	9.000	9.000	9.000	-	-
Oberrh. Mineralölwerke G.m.b.H.	Karlsruhe	6.750	7.000	7.000	7.000	-	-
Erdölraffinerie Mannheim	Mannheim	3.600	3.600	5.600	5.600	-	-
<u>Bayern</u>		21.900	22.400	23.800	26.300	+ 2.500	+ 10,5
Deutsche Shell A.G.	Ingolstadt	3.000	3.000	3.000	3.000	-	-
Esso A.G.	Ingolstadt	4.800	4.900	5.000	5.000	-	-
Erdölraffinerie Ingolstadt A.G.	Ingolstadt	3.200	3.200	3.000	3.000	-	-
Erdölraff. Neustadt G.m.b.H. & Co.	Neustadt/Bayern	3.500	3.500	5.000	7.000	+ 2.000	+ 40,0
B.P. Benzin und Petroleum A.G.	Vohburg/Donau	4.400	4.800	4.800	5.100	+ 300	+ 6,3
Deutsche Marathon Petr. G.m.b.H.	Burghausen	3.000	3.000	3.000	3.200	+ 200	+ 6,7
<u>Saarland</u>	Saarland-Raff. G.m.b.H.	2.300	2.300	2.400	2.400	-	-
<u>NEDERLAND</u>		69.472	77.697	99.130	99.130	-	-
<u>West (Noord- en Zuid-Holland)</u>		68.472	77.697	99.130	99.130	-	-
Asphalt- en chemische fabrieken	Amsterdam	300	300	200	200	-	-
Mobil Oil N.V.	Amsterdam	4.000	6.000	6.500	6.500	-	-
Chevron Petroleum (Caltex)	Pernis-Rotterdam	12.900	12.900	15.900	15.900	-	-
Esso Nederland	Rotterdam Botlek	16.000	16.000	16.000	16.000	-	-
Shell Nederland	Pernis-Rotterdam	24.500	21.725	30.000	30.000	-	-
Gulf	Rotterdam Europoort	4.972	4.972	4.730	4.730	-	-
British Petroleum	Rotterdam Europoort	5.800	15.800	25.800	25.800	-	-

Lijst van raffinaderijen
1000 t.

Maatschappij	Ligging	Theoretische capaciteit voor behandeling van ruwe olie (aan het eind van het jaar)					
		1970	1971	1972	1973	variaties	
						1973/1972	in %
FRANKRIJK		116.485	121.045	115.110	107.786	- 8.475	- 5,8
<u>Paris</u>		7.300	7.300	9.600	9.600	-	-
U.G.P. et U.I.P.	Grandbuits	3.600	3.600	3.600	3.600	-	-
Elf-Union	Gargenville	3.700	3.700	6.000	6.000	-	-
<u>Haute-Normandie</u>		37.300	37.300	46.300	46.300	-	-
Compagnie Française de Raffinage	Gonfreville	14.300	14.300	23.300	23.300	-	-
Esso Standard S.A.F.	Port-Jérôme	7.200	7.200	7.200	7.200	-	-
Compagnie de Raffinage Shell Berre	Petit-Couronne	9.200	9.200	9.200	9.200	-	-
Mobil Oil Française S.A.	Gravenchon	3.600	3.600	3.600	3.600	-	-
Société Française des Pétroles B.P.	Vernon	3.000	3.000	3.000	3.000	-	-
<u>Nord</u>		9.000	9.000	9.000	9.000	-	-
Société Française des Pétroles B.P.	Dunkerque	5.500	5.500	5.500	5.500	-	-
Antar	Valenciennes	3.500	3.500	3.500	3.500	-	-
<u>Bretagne</u> Antar	Vern s/Seiche	1.450	1.450	1.450	1.450	-	-
<u>Loire</u> Antar	Donges	4.550	8.000	8.000	8.300	+ 300	+ 3,9
<u>Lorraine</u>							
Société de la Raffinerie de Lorraine	Hauconcourt	4.000	4.400	4.400	4.500	+ 100	+ 2,3
<u>Alsace</u>		8.100	8.100	8.200	8.200	-	-
Compagnie Rhénane de Raffinage	Reichstett	3.700	3.700	3.700	3.700	-	-
Société de Raffinage de Strasbourg	Herrlisheim	4.400	4.400	4.500	4.500	-	-
<u>Aquitaine</u>		9.400	9.400	9.500	9.000	- 500	- 5,3
Compagnie de Raffinage Shell Berre	Pauillac	4.500	4.500	4.500	4.000	- 500	- 11,1
Union Industrielle des Pétroles	Ambès	2.100	2.100	2.100	2.100	-	-
Esso Standard S.A.F.	Bordeaux	2.800	2.800	2.900	2.900	-	-
<u>Rhône-Alpes</u>							
Union pour le Raffinage et la Pétrochim.	Feyzin	6.250	6.960	7.225	9.900	+ 1.575	+ 21,2
<u>Languedoc</u> Mobil Oil Française S.A.	Frontignan	4.000	4.000	4.000	6.000	+ 2.000	+ 50,0
<u>Provence</u>		25.135	25.135	37.735	42.735	+ 5.000	+ 13,3
Compagnie Française de Raffinage	La Mède	10.235	10.235	10.235	10.235	-	-
Compagnie de Raffinage Shell Berre	Berre-l'Etang	7.500	7.500	13.500	13.500	-	-
Société Française des Pétroles B.P.	Lavéra	4.400	4.400	11.000	11.000	-	-
Esso Standard S.A.F.	Fos s/Mer	3.000	3.000	3.000	8.000	+ 5.000	+ 166,7
BELGIE		35.885	41.700	42.284	43.084	+ 800	+ 1,9
<u>Noord</u>		35.885	36.700	37.284	38.084	+ 800	+ 2,1
Albatros	Antwerpen-Noord	2.700	3.200	3.500	3.500	-	-
International Oil Refinery (Albatros)	Antwerpen-Zuid	1.750	1.750	-	-	-	-
Esso Belgium S.A.	Antwerpen-Noord	4.730	4.730	4.730	4.730	-	-
Raffinerie Belge des Pétroles	Antwerpen-Noord	5.000	5.000	5.000	5.000	-	-
Société Industrielle Belge des Pétroles	Antwerpen Noord	15.500	15.500	16.200	17.000	+ 800	+ 4,9
S.A. Anglo-Belge des Pétroles	Antwerpen Zuid	40	40	40	40	-	-
Belgian Shell S.A.	Gent	540	540	544	544	-	-
Texaco Belgium S.A.	Gent	5.625	5.940	7.270	7.270	-	-
<u>Zuid</u>							
Chevron Oil Belgium S.A.	Feluy	-	5.000	5.000	5.000	-	-

RUWE OLIE
Lijst van raffinaderijen
1000 t.

Tabel 3 c.

Maatschappij	Ligging	Theoretische capaciteit voor behandeling van ruwe olie (aan het eind van het jaar)					
		1970	1971	1972	1973 a)	variaties	
						1973/1972	in %
ITALIE			169.880	173.780	178.650	+ 4.870	+ 2,8
Piemonte			12.850	12.850	12.850	-	-
Sarpom S.p.A.	Trecale		7.800	7.800	7.800	-	-
Roi	Viguzzolo		50	50	50	-	-
B.P. Italiana	Volpiano		5.000	5.000	5.000	-	-
Liguria			16.650	16.650	16.700	+ 50	+ 0,3
Garrone Raff. Petroli	Genova		6.700	6.700	6.750	+ 50	+ 0,7
San Quirico S.p.A.	Genova		1.700	1.700	1.700	-	-
Fina Italiana S.p.A.	Genova		-	-	-	-	-
Iplom	Busalla		1.600	1.600	1.600	-	-
Shell It.	La Spezia		5.700	5.700	5.700	-	-
SPI S.p.A.	Arcola		850	850	850	-	-
Delle Piane	Genova		100	100	100	-	-
Lombardia			21.820	25.720	28.390	+ 2.670	+ 10,4
AGIP S.p.A.	Cortemaggiore		140	140	140	-	-
Amoco Italia S.p.A.	Cremona		5.000	5.000	5.000	-	-
Anic S.p.A.	Sannazzaro		6.500	6.500	6.500	-	-
Shell It.	Rho		5.700	5.700	5.700	-	-
Gulf Italiana S.p.A.	Bertonico		-	3.900	5.900	+ 1.900	+ 48,7
Fina Italiana S.p.A.	Milano		330	330	-	- 330	- 100,0
I.C.I.P. S.p.A.	Mantova		2.600	2.600	3.500	+ 900	+ 34,6
Lisea S.p.A.	Valmadrera		450	450	450	-	-
Lombarda Petroli S.p.A.	Villasanta		1.100	1.100	1.300	+ 200	+ 18,2
Veneto			5.300	5.300	5.300	-	-
Irom S.p.A.	Venezia		5.300	5.300	5.300	-	-
Friuli-Venezia Giulia			3.000	3.000	3.000	-	-
Aquila S.p.A.	Trieste		3.000	3.000	3.000	-	-
Emilia-Romagna			7.960	7.960	7.960	-	-
Sarom	Ravenna		7.700	7.700	7.700	-	-
Montecatini Edison	Ferrara		260	260	260	-	-
Toscana			4.600	4.600	7.400	+ 2.800	+ 60,9
Stanic S.p.A.	Livorno		4.600	4.600	7.400	+ 2.800	+ 60,9
Marche			3.300	3.300	3.300	-	-
Apl	Falconara		3.300	3.300	3.300	-	-
Lazio			6.000	6.000	6.450	+ 450	+ 7,5
Raffineria di Roma	Pantano di Grano		4.000	4.000	4.000	-	-
Getty Oil Italiana	Gaeta		2.000	2.000	2.450	+ 450	+ 22,5
Campania			7.300	7.300	7.300	-	-
Nobil Oil Italiana	Napoli		7.300	7.300	7.300	-	-
Puglia			10.360	10.360	9.260	- 1.100	- 10,6
Stanic S.p.A.	Bari		3.800	3.800	3.800	-	-
Montecatini Edison	Brindisi		1.560	1.560	1.560	-	-
Shell It.	Taranto		5.000	5.000	3.900	- 1.100	- 22,0
Sicilia			47.010	47.010	47.010	-	-
Mediterranea S.p.A.	Milazzo		18.000	18.000	18.000	-	-
A.B.C.D. S.p.A.	Ragusa		200	200	200	-	-
Anic Gela Mineraria S.p.A.	Gela		5.040	5.040	5.040	-	-
Esso Rasiom	Augusta		10.770	10.770	10.770	-	-
Sincat S.p.A.	Priolo		13.000	13.000	13.000	-	-
Sardegna			23.730	23.730	23.730	-	-
Saras	Sarroch		18.000	18.000	18.000	-	-
Sardoll	Porto Torres		5.730	5.730	5.730	-	-

(a) Juli 1973

Lijst van raffinaderijen
1000 t.

Maatschappij	Ligging	Theoretische capaciteit voor behandeling van ruwe olie (aan het eind van het jaar)					
		1970	1971	1972	1973	variaties	
						1973/1972	in %
<u>VERENIGD KONINKRIJK</u>		<u>114.809</u>	<u>121.936</u>	<u>124.222</u>	<u>141.970</u>	+ 17,714	+ 14,3
<u>England</u>		79.192	85.073	86.559	89.545	+ 2,986	+ 3,4
British Petroleum Co. Ltd.	Kent	10.160	11.500	10.900	10.700	-	-
Shell U.K. Ltd.	Stanlow	10.700	10.700	10.700	10.700	-	-
	Shellhaven	10.200	10.200	10.200	10.200	-	-
	Teesport	5.400	5.400	6.100	6.400	+ 300	+ 4,9
	Heysham	2.000	2.000	2.000	2.000	-	-
Esso Petroleum Co. Ltd.	Fawley	16.400	19.400	19.800	19.400	- 400	- 2,0
Lindsey Oil Refinery Ltd.	South Killingholme	7.000	7.200	8.460	9.600	+ 1.140	+ 13,5
Mobil Oil Co. Ltd.	Coryton	6.750	6.760	6.760	8.600	+ 1.840	+ 27,2
Philips-Imperial Petroleum Ltd.	North Tees	5.080	5.080	5.000	5.000	-	-
Continental Oil Co. Ltd.	Killingholme	4.064	4.064	3.940	4.300	+ 360	+ 9,1
Burma Oil Trading Ltd.	Ellesmere Port	300	1.626	1.626	1.445	- 181	- 11,1
Berry Wiggins and Co. Ltd.	Barton	173	173	173	-	- 173	- 100,0
	Kingsnorth	320	300	300	300	-	-
Philmac Oils Ltd.	Weaste	188	170	-	-	-	-
	Eastham	457	500	600	700	+ 100	+ 16,7
<u>Wales</u>		24.630	25.830	27.000	41.750	+ 14.740	+ 54,6
British Petroleum Co. Ltd.	Llandarcy	8.130	8.330	8.300	8.300	-	-
Esso Petroleum Co. Ltd.	Milford Haven	6.100	6.100	6.300	15.400	+ 9.100	+ 144,4
Texaco Refining Co. Ltd.	Pembroke	5.900	6.900	7.250	8.900	+ 1.650	+ 22,8
Gulf Oil Refining Co. Ltd.	Milford Haven	4.500	4.500	5.150	5.150	-	-
AMOCO (U.K.) Ltd.	Milford Haven	-	-	-	4.000	+ 4.000	-
<u>Scotland</u>		9.467	9.403	9.163	9.175	+ 12	+ 0,1
British Petroleum Co. Ltd.	Grangemouth	9.144	9.040	8.800	8.800	-	-
Shell U.K. Ltd.	Ardrossan	200	200	200	200	-	-
Win. Briggs and Sons Ltd.	Dundee (Campdown)	123	163	163	175	+ 12	+ 7,4
Ulster British Petroleum Co. Ltd.	Belfast	1.520	1.630	1.500	1.500	-	-
<u>IERLAND</u>							
Irish Refining Co. Ltd.	White Gate (Cork)	<u>2.966</u>	<u>2.966</u>	<u>2.966</u>	<u>2.966</u>	-	-
<u>DENEMARKEN</u>		<u>10.800</u>	<u>10.900</u>	<u>10.992</u>	<u>10.992</u>	-	-
Dansk Esso A/S	Kalundborg	3.500	3.500	3.500	3.500	-	-
Gulf Oil A/S	Gulf Havn (Stigsnæs)	4.500	4.500	4.592	4.592	-	-
A/S Shell Raffinaderiet	Fredericia	2.800	2.900	2.900	2.900	-	-

Bron : Energiestatistieken BSEG, Luxemburg

Tabel 4

Raffinagecapaciteiten van de groepen in West-Europa

(Mio t/jaar - in %)

Maatschappijen	Capaciteiten aan het eind van het jaar			
	1972		1973	
	Mio t/jaar	% totaal	Mio t/jaar	% totaal
Esso	126,4	14,6	142,7	15,6
Chevron	22,9	2,7	24,8	2,7
Gulf	25,6	3,0	20,4	2,2
Mobil	38,4	4,4	42,6	4,7
Texaco	28,9	3,3	34,3	3,8
Totaal Amerikaanse groten	242,2	28,0	264,8	29,0
Shell	133,4	15,4	133,9	14,6
B.P.	110,5	12,8	121,1	13,2
Totaal Europese groten	243,9	28,2	255,0	27,8
CFP/Total	49,6	5,7	50,7	5,5
ELF/Antar	37,6	4,4	40,0	4,4
ENI	19,6	2,3	33,0	3,6
Petrofina	16,1	1,9	18,0	2,0
Totaal Europ. geïntegreerden	122,9	14,3	141,7	15,5
Amerik. onafhankelijken	33,8	3,9	36,9	4,0
Duitse " " (a)	60,4	7,0	65,0	7,1
Italiaanse " "	85,3	9,9	78,0	8,5
Andere " "	75,0	8,7	74,0	8,1
Totaal onafhankelijken	254,5	29,5	253,0	27,7
Algemeen totaal	863,5	100,0	914,5	100,0

(a) waaronder Veba 26,8 3,1 29,4 3,2

NB.: De naam VEBA duidt de combinatie VEBA-GBAG aan, die tijdens de crisis bezig waren een fusie door te voeren.

Bron : Statistieken van de Direction des Carburants, Frankrijk.

B. DE AARDOLIECRISIS

1. Ontwikkeling van de vraag naar energie in de Gemeenschap tussen 1960 en 1973

In de periode van 1960 tot 1973 nam het bruto binnenlandse energieverbruik van de negen landen van de Gemeenschap toe met 4,7 % per jaar. Terwijl het verbruik aan koolwaterstoffen (olie en aardgas) een gemiddeld groeipercentage per jaar van bijna 12 % vertoonde, liep het verbruik aan vaste brandstoffen (kolen en bruinkool) echter terug met ongeveer 3,4 % per jaar.

Het uiteenlopen van deze percentages leidde tot een duidelijke verandering in het patroon van afhankelijkheid van de verschillende bronnen voor het energieverbruik van de Gemeenschap. In 1960 vertegenwoordigden vaste brandstoffen nog ongeveer 67,4 % van het totale energieverbruik tegen 26,9 % van koolwaterstoffen. In 1973 was de situatie omgekeerd. Koolwaterstoffen vertegenwoordigden 71,9 % van het totale energieverbruik terwijl vaste brandstoffen slechts een percentage van 23,7 % innamen (zie tabel 5).

Tabel 5

Binnenlands verbruik van primaire energie in de uitgebreide economische Gemeenschap

Energiebronnen	1960		1970		1971		1972		1973	
	Mio tse	% totaal	Mio tse	% totaal	Mio tse	% totaal	Mio tse	% totaal	Mio tse	% totaal
Kolen en equivalenten	463	62,9	333	28,0	299	24,8	271	21,5	280	20,9
Bruinkool en equivalenten	33	4,5	35	2,9	34	2,8	35	2,8	37	2,8
Olie en equivalenten	185	25,1	674	56,7	704	58,4	750	59,4	793	59,3
Aardgas	13	1,8	88	7,4	114	9,4	147	11,6	168	12,6
Andere brandstoffen	1	0,1	2	0,2	2	0,2	2	0,2	2	0,1
Electrische energie	41	5,6	57	4,8	53	4,4	57	4,5	57	4,3
Totaal	736	100,0	1189	100,0	1206	100,0	1262	100,0	1337	100,0

tse = ton steenkool equivalent

Bron: Energiestatistieken BSEG - Luxemburg

Deze ontwikkeling is te verklaren door het feit dat olie in dit decennium 60/70 overvloedig en goedkoop was. Zij leidde tot een versnelde inkrimping van de steenkoolindustrie en een vertraging van de ontwikkeling van kernenergie in de Gemeenschap.

Bijgevolg werd in 1973 ongeveer 60 % van de energiebehoeften van de Gemeenschap gedekt door aardolie waarvan ongeveer 98 % geïmporteerd (zie tabel 6). Bijna 95 % van deze olie kwam uit het Midden-Oosten en uit Afrika : uit tabel 6 blijkt duidelijk de afhankelijkheid van de Gemeenschap voor haar energievoorziening van de landen in deze gebieden van de wereld.

Tabel 6

Olievoorziening van de Europese Economische Gemeenschap

Herkomst van ruwe olie	1970		1971		1972		1973		1974	
	Mio t	% totaal	Mio t	% totaal	Mio t	% totaal	Mio t	% totaal	Mio t	% totaal
A. Produktie van de Gemeenschap	13	2,4	12	2,2	11	1,9	11	1,8	10	1,7
B. Import uit Nabije en Midden-Oosten	265	49,9	321	58,5	360	63,0	421	67,8	415	71,4
Afrika	219	41,3	183	33,3	170	29,8	161	25,9	137	23,6
Rest van de wereld	34	6,4	33	6,0	30	5,3	28	4,5	19	3,3
Totale import	518	97,6	531	97,8	560	98,1	610	98,2	571	98,3
C. TOTALE bevoorrading (A+B)	531	100,0	549	100,0	571	100,0	621	100,0	581	100,0

Bron : Statistisch Bulletin Energie BSEG Luxemburg

De landen die in 1973 het minst voor hun energiebehoeften van aardolie afhankelijk waren zijn Nederland en het Verenigd Koninkrijk, (hun afhankelijkheid van olie lag niet boven de 50 %): in Nederland moet dit worden toegeschreven aan zijn natuurlijke hulpbronnen aan aardgas die krachtig zijn ontwikkeld als alternatieve brandstof, terwijl de economie van het Verenigd Koninkrijk traditioneel sterk gebonden is aan steenkool. De landen die het meest afhankelijk waren van olie waren toen Italië, Ierland en Denemarken. In de eerste twee gevallen werd 75 % en in het derde geval bijna 90 % van het nationaal verbruik gedekt door olie (zie tabel 7).

Tabel 7

Binnenlands verbruik aan primaire energie in de Europese Economische Gemeenschap - 1973

Land	Steenkool		Bruinkool		Ruwe olie		Aardgas		Andere brandstoffen		Primaire electriciteit		Totaal verbruik	
	Mio tse	% totaal	Mio tse	% totaal	Mio tse	% totaal	Mio tse	% totaal	Mio tse	% totaal	Mio tse	% totaal	Mio tse	% totaal
Duitsland (BR).	85	30,5	34	89,5	209	26,4	39	23,2	1	100,0	12	20,7	380	28,4
Frankrijk	40	14,3	1	2,6	177	22,3	20	11,9	0	0	19	32,8	257	19,2
Italië	11	3,9	1	2,6	136	17,2	21	12,5	0	0	14	24,1	183	13,7
Nederland	4	1,4	0	0	42	5,3	41	24,4	-	-	0	0	87	6,5
België	17	6,1	0	0	39	4,9	10	6,0	0	0	0	0	66	4,9
Luxemburg	3	1,1	0	0	2	0,2	0	0	0	0	1	1,7	6	0,5
Verenigd Koninkrijk	115	41,2	-	-	155	19,5	37	22,0	-	-	12	20,7	319	23,9
Ierland	1	0,4	2	5,3	8	1,0	-	-	-	-	0	0	11	0,8
Denemarken	3	1,1	0	0	25	3,2	-	-	-	-	0	0	28	2,1
Totaal Gemeenschap	279	100,0	38	100,0	793	100,0	168	100,0	1	100,0	58	100,0	1.337	100,0

tse = ton steenkool equivalent

De verschillen tussen de gegevens van 1973 in tabel 5 en het totaal Gemeenschap van tabel 7 vloeien voort uit de afronding der cijfers.

Bron : Bulletin Energiestatistieken - BSEG - Luxemburg.

2. De gebeurtenissen van 1973

In 1973 ontwikkelde zich geleidelijk een marktsituatie, die bijzonder gunstig was voor de aanbieders. Dit was het gevolg van gebeurtenissen, die zowel de vraag als het aanbod van aardolie beïnvloedden.

De totale wereldbehoefte was in dit jaar met ongeveer 8 % gestegen, hetgeen sneller was dan was voorzien: in Japan en de Verenigde Staten bedroeg de stijging respectievelijk 15 % en 4,5 %. Toen zij zich geplaatst zag tegenover een ernstige schaarste aan nationale hulpbronnen, omdat de binnenlandse produktie enigszins was teruggelopen en tegenover onvoldoende raffinagecapaciteit, keurde de regering van de Verenigde Staten een verhoogde import van ruwe olie en geraffineerde producten goed. Zo werden de Verenigde Staten voor het eerst een belangrijke afnemer van ruwe olie uit het Midden-Oosten en Afrika. Ten gevolge van de beperkingen, die de Amerikaanse wetgeving inzake milieubescherming oplegt, bleef deze extra vraag bijna geheel beperkt tot een klein gedeelte van de markt, met name dat van ruwe olie uit Afrika met een laag zwavelgehalte (Algerijnse, Libische en Nigeriaanse) en dat voor producten, die bij lage en middelhoge temperaturen overgaan.

De Verenigde Staten kochten deze producten gedeeltelijk in Europa. Dit veroorzaakte tezamen met de grote binnenlandse vraag al spoedig een druk op de markten voor benzine en gasolie, vooral in de eerste drie maanden van 1973. Over het gehele jaar steeg de totale vraag naar aardolieprodukten in de Gemeenschap van de Negen met ongeveer 6 %, de vraag naar gasolie lag 12 % boven die van 1972.

Al deze factoren, die de vraag beïnvloedden, speelden een rol op een ogenblik waarop de aanvoer op de wereldmarkt betrekkelijk gering was. Dit moest worden toegeschreven aan een aantal redenen. In de eerste plaats hadden sommige producerende landen, met name Koeweit, Libië, Nigerië en Bahrain om technische redenen of om hun hulpbronnen te sparen hun productie ingekrompen. Aldus kon het verhoogde aanbod van aardolie ondanks de inspanningen bij de produktie van Saoedi-Arabië en Iran de gestegen vraag niet geheel dekken.

Bovendien waren er verschillende factoren van technische en economische aard die ertoe leidden dat de uitbreiding van de capaciteit van produktie-installaties en haven faciliteiten aan de kusten voor het vervoer en laden van ruwe olie in een aantal producerende landen werd vertraagd. Deze vertragingen waren ten dele toe te schrijven aan vertragingen in de produktie en leverantie van materiaal voor de exploitatie en anderzijds aan het uitstellen van bepaalde investeringsbesluiten door de oliemaatschappijen als gevolg van de onzekerheid over de produktievoorwaarden die sinds 1970 bestond.

Het wankеле evenwicht tussen vraag en aanbod kwam tot een crisis tijdens de oorlog tussen Israël en de Arabische landen tussen 6 en 16 oktober 1973.

Op 8 oktober kwamen de oliemaatschappijen en de zes olieproducerende landen aan de Perzische Golf (Saoedi-Arabië, Iran, Irak, Abu Dhabi en Qatar) in Wenen bijeen om de overeenkomst van Teheran inzake prijzen van februari 1971 te herzien. Op een latere vergadering van 16 en 17 oktober kwamen de producerende landen van de Perzische Golf in Koeweit bijeen. Zij besloten eenzijdig nieuwe prijzen voor ruwe olie vast te stellen, die 75 % hoger lagen dan de vroegere prijzen. Tezelfdertijd besloten zij geleidelijk, met 5 % per maand, hun produktie van ruwe olie te verminderen tot Israël zich uit de bezette gebieden zou hebben teruggetrokken en legden zij voorts een embargo op export naar landen, die zij als vijanden van de Arabische zaak beschouwden, met name de Verenigde Staten, Nederland en Denemarken.

Op 22 en 23 december besloten de olieproducerende landen aan de Perzische Golf op een vergadering in Teheran hun prijzen voor ruwe olie met ingang van 1 januari 1974 met meer dan 100 % te verhogen. Tezelfdertijd besloten zij echter vanaf die datum hun produktiebeperkingen te verminderen, behalve voor zover zij het embargo tegen de Verenigde Staten, Nederland en Denemarken betroffen, dat nog twee maanden werd gehandhaafd.

Zo steeg, zoals blijkt uit het voorbeeld in tabel 8, de gemiddelde prijs voor de verschillende soorten ruwe olie binnen drie maanden bijna tot het vijfvoudige.

Tabel 8

Prijs van lichte Arabische ruwe olie van Ras Tanura
(in \$ per barrel)

Prijs	1.10.1973	16.10.1973	1.1.1974	1.7.1974
Prijs ("posted price")	3,01	5,12	11,65	11,65
Gemiddelde accèsprijs voor de producerende maatschappijen	2,01	3,39	9,34	9,51

3. Onmiddellijke gevolgen van de oliecrisis

De bovenbeschreven gebeurtenissen hadden een ernstige weerslag op het nationale en internationale economische leven van alle landen in de Gemeenschap. De problemen, die zich voordeden, betroffen hoofdzakelijk de beschikbare voorraden en het prijsniveau en het werd noodzakelijk, het beleid inzake energie aan te passen aan de wijzigingen in deze twee factoren.

De voorzieningsvoorwaarden waren een aantal maanden voor het einde van de oorlog van oktober 1973 reeds verstoord en de verzekerde bevoorrading van een aantal landen van de Gemeenschap werd bedreigd. Alle landen namen zeer snel na oktober 1973 maatregelen, die ten doel hadden hun bevoorrading te verzekeren : zij besloten met name tot exportcontrole op olieprodukten, het vormen van voorraden, het verbod van autorijden op zondag, benzinedistributie, - die gedurende korte tijd in Nederland werd ingevoerd, - en bilaterale afspraken met producerende landen.

Vanaf het begin is de crisis vooral beschouwd als een probleem van olieschaarste, maar nadat de redenen voor vrees in deze richting enigszins verminderden, kwam het probleem van de prijzen, met alle financiële en economische consequenties daarvan, op de voorgrond te staan.

In feite verminderden de aanvoermoeilijkheden, met name na december 1973, terwijl de prijzen spectaculair stegen. Binnen weinige maanden waren de benzinenoteringen op de Rotterdamse markt meer dan verdubbeld, die van gasolie twee en een half keer zo hoog geworden en die van industriële olie tot meer dan het zesvoudige gestegen (zie tabel 9).

Vanzelfsprekend stegen de binnenlandse prijzen, die in de meeste lid-staten overigens nauwlettend door de regeringen werden gecontroleerd, niet in hetzelfde tempo.

De prijs van ruwe olie vormt namelijk slechts een gedeelte van deze binnenlandse prijzen die eveneens zijn samengesteld uit raffinagekosten, vervoerkosten, verkoopkosten en vooral voor bepaalde produkten uit indirecte verbruiksbelastingen.

Niettemin moesten deze prijzen als gevolg van de prijsstijging van ruwe olie een aantal malen worden verhoogd, zij het in de verschillende landen van de Gemeenschap op verschillende data (zie tabel 10 a en b).

Tabel 9

NOTERINGEN VOOR AARDOLIEPRODUKTEN TE ROTTERDAM (a)

in dollar/t.

Produkten	feb. 1970	aug. 1970	dec. 1970	april 1971	dec. 1971	dec. 1972	april 1973	juni 1973	aug. 1973	okt. 1973	dec. 1973	feb. 1974	juni 1974
Benzine super 91 - 92 RM	23,90- 24,75	31,75- 32,25	31,00- 32,25	34,25- 35,00	32,50- 33,00	47,75- 51,00	74,00- 77,50	110,00- 117,50	80,00- 85,00	108,00- 114,00	170,00- 190,00	145,00- 155,00	153,00 158,00
Benzine normaal 93 - 99 RM	18,25- 19,00	26,50- 28,00	22,50- 23,00	26,00- 27,00	23,00- 23,50	41,75- 43,00	64,00- 69,00	98,00- 106,00	72,00- 76,00	98,00- 103,00	160,00- 180,00	140,00- 150,00	143,00 148,00
Gasolie	20,00- 20,50	29,50- 30,50	33,00- 34,50	30,00- 30,50	27,00- 28,25	35,00- 36,75	44,00- 46,00	65,00- 69,00	68,25- 71,00	130,00- 140,00	165,00- 180,00	97,00- 103,50	87,50 91,00
Zware stookolie S : 1 % max.	12,25- 12,50	25,00- 27,00	24,00	22,50	13,50	22,25	24,50	29,25	21,75	33,00	140,00	76,00	67,50
S : 3,5 % max.	12,75- 13,00	24,50- 26,00	22,75	21,50	12,25	15,25	15,50	18,75	16,25	25,00	130,00	70,00	64,00
Bunker C (extra zware stookolie)			22,75- 24,00	21,50- 23,00	12,25- 13,25	15,25- 16,00	15,50- 16,25	18,75- 20,00	16,25- 17,50	25,00- 27,00	130,00- 140,00	70,00- 80,00	64,00 67,00

(a) Platt's noteringen voor ladingen F.o.B. Rotterdam.

Binnenlandse verkoopprijs voor aardolieprodukten - met inbegrip van belastingen

in dollar/m³

Tabel 10 a

Produkten	Duitsland	Frankrijk	Italië	Nederland	België	Luxemburg	Verenigd Koninkrijk	Ierland	Denemarken
<u>Benzine super</u>									
1.8.73	319,7-363,1	309,8	280,1	321,7	326,0	261,4	194,6	206,8	396,0-396,0
23.11.73	277,4-320,4	298,4	306,0	302,9	296,3	239,5	184,4	201,5	385,4-374,2
30.4.74	375,3-399,8	359,7	409,9	379,4	354,0	293,2	245,8	268,7	373,6-373,6
<u>Benzine normaal</u>									
1.8.73	289,2-337,0	285,0	262,8	310,8	309,3	249,6	183,4	192,8	383,5-381,0
23.11.73	251,0-294,0	276,3	289,5	292,8	292,8	229,2	174,1	188,6	371,9-360,6
30.4.74	346,7-367,2	330,9	389,4	368,6	338,6	281,9	235,9	258,0	363,4-363,4
<u>Gasolie</u>									
1.8.73	299,6-325,7	198,0	138,3	161,3	171,2	113,7	182,4	155,2	129,5-129,5
23.11.73	260,0-290,2	191,2	157,1	172,0	165,3	113,1	178,3	150,7	160,0-128,5
30.4.74	354,9-366,3	213,8	212,8	208,7	215,2	155,9	240,7	213,5	140,9-164,7
<u>Huisbrandolie</u>									
1.8.73	73,9- 78,3	71,9	32,8	82,2	86,2- 81,6	75,3	54,9	43,7	94,6- 94,6
23.11.73	64,2- 67,9	80,4	30,9	98,0	90,1- 86,1	86,3	91,7	41,7	135,2- 96,9
30.4.74	126,6-130,7	108,9	71,6	123,9	105,7-101,5	86,6	95,3	90,9	137,5-137,5
<u>Zware stookolie met hoog zwavelgehalte</u>									
1.8.73	45,7	43,1	23,9	30,9	38,2	50,1	49,8	39,4	60,3-n.q. *
23.11.73	39,6	35,7	22,8	32,1	41,4	50,9	46,3	37,7	64,9-n.q.
30.4.74	77,6-79,6	63,6	55,2	65,7	90,8	53,8	85,6	81,2	108,3-n.q.
<u>Wisselkoers</u>	= DM	FF	Lires	Fl.	FB	FB	£	£	Kr
24.7.73	2,30	4,04	578,4	2,55	34,82	34,82	0,394	0,394	4,02
27.11.73	2,65	4,52	604,6	2,76	39,62	39,62	0,427	0,427	4,44
30.4.74	2,45	4,87	634,12	2,58	37,43	37,43	0,411	0,411	5,89

*n.q. = niet genoteerd

Binnenlandse verkoopprijs aardolieprodukten - met uitzondering van belastingen (exclusief BTW, exclusief accijnzen)
in dollar m/3

Tabel 10 b

Producten	Duitsland	Frankrijk	Italië	Nederland	België	Luxemburg	Verenigd Koninkrijk	Ierland	Denemarken
<u>Benzine super</u>									
1.8.73	96,7-135,8	97,9	72,4	112,1	93,9	95,3	69,0	77,9	139,9
23.11.73	83,9-122,6	105,8	81,4	108,4	90,8	93,1	68,5	81,9	150,0-140,3
30.4.74	158,5-180,6	165,6	183,0	148,8	130,4	136,3	125,4	140,6	177,4
<u>Benzine normaal</u>									
1.8.73	69,2-112,3	86,0	62,9	102,7	79,8	84,1	57,8	64,8	129,0-126,9
23.11.73	60,0-98,8	95,2	73,1	99,7	87,9	83,3	58,2	69,8	138,3-128,5
30.4.74	132,8-151,2	148,7	170,9	139,5	117,3	125,5	115,5	130,6	168,5
<u>Gasolie</u>									
1.8.73	89,7-113,2	74,5	49,4	88,9	71,9	75,3	56,8	46,4	112,6
23.11.73	77,3-105,0	78,7	58,3	104,3	75,7	78,7	62,4	49,8	139,1-111,7
30.4.74	150,5-160,8	103,9	111,8	135,3	114,3	117,8	120,3	105,1	122,5-143,2
<u>Huisbrandolie</u>									
1.8.73	62,9-66,9	56,6	24,3	66,3	62,7-58,7	60,8	49,3	40,9	82,3
23.11.73	54,7-58,0	64,4	26,9	82,4	67,7-64,2	72,6	86,5	39,1	117,6-84,3
30.4.74	110,6-114,3	88,8	63,3	106,5	80,7-77,0	72,3	89,9	85,1	119,6
<u>Zware stookolie met hoog zwavelgehalte</u>									
1.8.73	35,3	36,6	20,0	29,2	30,9	45,1	44,2	36,9	52,4
23.11.73	30,5	30,3	19,1	30,4	34,0	46,2	41,1	35,3	56,4
30.4.74	64,3-66,1	54,1	48,1	62,7	77,2	48,8	80,2	76,1	94,2
<u>Dezelfde wisselkoers als op tabel 10 a.</u>									

De aanzienlijke stijging van de prijzen van ruwe olie droeg tezelfdertijd bij tot prijsverhogingen in de verschillende sectoren in de gehele aardolie-industrie en versnelde de inflatie, die in verschillende landen reeds zeer sterk was.

De extra-lasten, die door de landen moesten worden gedragen om toegang te krijgen tot dezelfde hoeveelheden ruwe olie als vroeger, hadden tot onmiddelijk gevolg dat de buitenlandse schulden van een aantal landen van de Gemeenschap toenamen.

Ten einde al deze problemen die het gevolg waren van de olie-crisis het hoofd te bieden, voerden de regeringen van de lid-staten van de Gemeenschap een aantal defensieve maatregelen in, die van invloed waren op de werking en de eenheid van de Gemeenschappelijke Markt.

4. Reacties van de Commissie

Sinds het begin van de oliecrisis had de Commissie van de Europese Gemeenschappen een aantal initiatieven genomen met het doel op Gemeenschapsniveau de problemen waar tegenover de lid-staten zich geplaatst zagen, op te lossen.

Aan het eind van hun conferentie in Kopenhagen op 14 en 15 december 1973 vroegen de staatshoofden of regeringsleiders de Commissie, voorstellen in te dienen "ten einde op gezamenlijke wijze de problemen op te lossen die gesteld worden door de ontwikkeling van de huidige energiecrisis" en "maatregelen vast te stellen die verzekeren dat alle lid-staten op gezamenlijke en billijke basis maatregelen nemen om het energieverbruik te beperken".

Op 16 januari 1974 legde de Commissie de Raad zes voorstellen voor betreffende maatregelen, die in de Gemeenschap wegens de huidige aardoliecrisis genomen moeten worden. Deze voorstellen beoogden een gezamenlijk optreden inzake transacties betreffende olieprodukten tussen lid-staten en met andere landen, inzake de prijzen van deze produkten, en inzake maatregelen bedoeld om het energieverbruik te verminderen, met middelen die, door gemeenschappelijk optreden als Gemeenschap, de goede werking van de Gemeenschappelijke Markt zouden verzekeren.

De Commissie zei in haar mededeling aan de Raad dat het handelsverkeer in aardolieprodukten binnen de Gemeenschap zal moeten blijven plaatsvinden met eerbiediging van het beginsel van een vrij verkeer van goederen en verklaarde dat er procedures waren ontworpen die zo nodig eventuele moeilijkheden in bepaalde lid-staten zouden kunnen verhelpen. Voorts diende, volgens de Commissie, te worden vermeden dat een abnormale export naar derde landen de voorziening van de Gemeenschap in gevaar zou brengen. Voor de verwezenlijking van deze doelstellingen is een snelle, nauwkeurige en homogene informatie over het inter-communautair handelsverkeer en de export naar derde landen noodzakelijk. Bovendien veronderstelt dit veelvuldig overleg tussen de lid-staten en de Commissie, ten einde tot overeenstemming te komen voor eventuele commerciële maatregelen.

Voorts stelde de Commissie de Raad een tijdelijk Gemeenschapssysteem voor inzake de controle op de prijzen van aardolieprodukten; er ging tenslotte een aanbeveling van de Raad aan de lid-staten uit over de handhaving en harmonisatie van vrijwillige maatregelen voor de vermindering van het energieverbruik in de Gemeenschap.

Aangezien deze maatregelen beoogden een crisissituatie het hoofd te bieden hoopte de Commissie dat haar voorstellen voor 30 juni 1974 door de Raad zouden kunnen worden aanvaard.

In feite was de crisis begin 1974 enigzins geluwd en deed de Raad nimmer uitspraak over deze voorstellen van de Commissie.

De reacties van de Commissie vanaf het begin van de crisis, werden gerechtvaardigd door het ontstaan van een gewapend conflict in het Midden-Oosten en de maatregelen waartoe door de OPEC landen werd besloten. Het was op dat ogenblik onmogelijk de komende ontwikkelingen te voorzien, en het zou onbedachtzaam geweest zijn een duurzame crisis niet als een ernstige mogelijkheid te beschouwen.

Uit dit rapport komt misschien de indruk naar vorendat de uitwerking van deze crisis niet erg nadelig is geweest voor de voorziening van de Gemeenschap. Deze vaststelling is nu, na vele maanden, eerst mogelijk. Niettemin zijn het einde van het jaar 1973 en het begin van het jaar 1974 voor de Gemeenschap, de lid-staten, de maatschappijen en de verbruikers, duidelijk een crisis periode geweest en werden de houdingen en de maatregelen uit deze periode ingegeven door de zorg om zich te wapenen tegen een mogelijke lange duur.

DEEL III

=====

BETREKKINGEN TUSSEN DE OLIEMAATSCHAPPIJEN EN OVERHEIDSINSTANTIES

In alle landen van de Gemeenschap bestonden nauwe betrekkingen tussen de oliemaatschappijen en overheidsinstanties. Tijdens de oliecrisis werden deze banden vooral in België, Nederland, Frankrijk en Italië aanzienlijk uitgebreid. Soms zijn de betrekkingen gebaseerd op wetten of regelingen zoals in Italië en Frankrijk; in andere gevallen hadden de relaties een de-facto-basis. In afdeling (A) worden de algemene betrekkingen tussen de oliemaatschappijen en de nationale instanties behandeld. In afdeling (B) wordt een beschrijving gegeven van de betrekkingen tussen de oliemaatschappijen en de regeringen van de lid-staten voor de oplossing van specifieke problemen zoals de bevoorrading van bepaalde groepen consumenten en onafhankelijke bedrijven tijdens de oliecrisis. In afdeling (C) worden overeenkomsten tot bevoorrading van bepaalde nationale bedrijven behandeld.

A. ALGEMENE BETREKKINGEN TUSSEN DE OLIEMAATSCHAPPIJEN EN NATIONALE INSTANTIES

(a) België

Ingevolge een Overeenkomst van 12 mei 1964 werd in België een controlecomité ingesteld - Controle Comité voor Gas en Elektriciteit - dat tot taak had de regering aanbevelingen te doen inzake tarieven en distributieregelingen voor gas en elektriciteit. Vóór de crisis bestonden er geen soortgelijke regelingen voor olie. Er was echter wel een Commissie van advies inzake petroleum, die bij Koninklijk Besluit van 27 september 1972 was opgericht. Begin november 1973 werd nog een contactcommissie ingesteld, die echter niet op enige wettelijke of specifieke regeling gebaseerd was. Voorzitter van de commissie was de minister van Economische Zaken en de leden waren afkomstig van verscheidene ministeries en van de oliemaatschappijen. Deze contactcommissie was verdeeld in drie gespecialiseerde commissies voor respectievelijk :

- gasolie, lichte stookolie en benzine
- residuele brandstoffen
- vloeibaar petroleumgas.

Naar aanleiding van de werkzaamheden van de contactcommissie publiceerde de minister een aantal richtlijnen betreffende bijvoorbeeld vorderingsprocedures en de bevoorrading van onafhankelijke bedrijven.

Door de oliecrisis was het echter duidelijk geworden dat een meer permanente relatie tussen de regering en de oliemaatschappijen noodzakelijk was. Derhalve werd op 8 april 1974 bij Koninklijk Besluit het Overleg- en controlecomité voor de petroleum opgericht (Staatsblad van 10 april 1974). Het Comité heeft in de eerste plaats tot taak oplossingen te zoeken voor vraagstukken betreffende produktie, voorziening, invoer, distributie, vervoer, opslag, afzet en kosten van aardolieprodukten. Het Comité heeft bovendien tot taak vraagstukken in verband met de prijzen van aardolieprodukten te behandelen.

Het Comité heeft een drievoudige samenstelling : "controle-rende" organisaties (vakbonds- en beroepsorganisaties), gecontroleerde organisaties (raffinaderijen en distributiebedrijven), overheidsinstanties.

De moeilijkheden inzake de prijzenstructuur werden geregeld door de ondertekening van het "Programmacontact" van 24 juli 1974 tussen het ministerie van Economische Zaken en de Belgische Petroleum Federatie, waarin een formule voor de vaststelling van de verkoopprijzen werd overeengekomen.

(b) Nederland

De betrekkingen tussen de oliemaatschappijen en de regering zijn altijd gebaseerd geweest op wat een gentlemen's agreement zou kunnen worden genoemd. Tot 1950 was Shell de enige in Nederland werkzame raffinaeur. Toen zich vervolgens nieuwe raffinaderijen vestigden, betekende dit dat de minister van Economische Zaken contact moest opnemen met elk van de betrokken oliemaatschappijen wanneer hij vraagstukken betreffende de olie-industrie in Nederland als geheel wenste te bespreken. Om deze contacten met de oliemaatschappijen te vereenvoudigen, werd omstreeks 1950 op initiatief van de regering de Olie Contact Commissie (O.C.C.) ingesteld. Het voorzitterschap van de O.C.C. werd altijd bekleed door voormalige directeurs van Shell. Alle maatschappijen die in Nederland raffineren, zijn in de O.C.C. vertegenwoordigd, namelijk Shell, Esso, BP, Chevron, Texaco, Mobil, Gulf, Compagnie française des pétroles en Petrofina, die raffinagecapaciteit huurt. Een van de taken van de O.C.C. is de minister van Economische Zaken gezamenlijke voorstellen voor de berekening van de maximumprijzen voor te leggen.

Tijdens de oliecrisis formuleerden de leden van de O.C.C., in overleg met de organisaties van detailhandelaren in aardolieprodukten, minimummarges voor de leveringen van aardolieprodukten via het Rijksbureau, waarvan de functie in afdeling II gedetailleerd wordt beschreven. Tegen de aanbevolen marges kwam vervolgens verzet van de onafhankelijke oliemaatschappijen, omdat zij met deze marges hun distributiekosten niet konden dekken. Gedurende de oliecrisis werkten de bij de O.C.C. aangesloten maatschappijen met het Rijksbureau samen voor de vorming en instandhouding van "pools", waaruit aardolieprodukten

moesten worden geleverd aan consumenten en onafhankelijke maatschappijen die tengevolge van de olieschaarste in bijzondere moeilijkheden verkeerden.

(c) Frankrijk

De Franse olie-industrie is bij de Wet van 1928 geregeld. In deze wet wordt de olie-industrie georganiseerd en wordt de overheidsinstanties een toezichthoudende rol ten aanzien van de oliemaatschappijen en toegekend. Dit had ongetwijfeld tot gevolg dat een sterk overheidsbelang in de oliesector ontstond, waar de Staat vertegenwoordigd is door CFP en Elf Erap, maar het leidde ook tot een situatie die bevorderlijk was voor overleg tussen de oliemaatschappijen. Zonder de Franse wettelijke regeling hier gedetailleerd te beschrijven kunnen de hoofdbeginselen worden aangegeven en kan voorts enige aandacht worden besteed aan de wijze waarop deze wettelijke regeling het gedrag van de Franse oliemaatschappijen tijdens de oliecrisis heeft beïnvloed.

De achtereenvolgende wetten en regeringsdecreten inzake de olie-industrie hadden betrekking op zaken zoals de invoer van ruwe olie, de distributie van geraffineerde produkten, de vaststelling van de prijzen bij raffinage en distributie, de omschrijving van aardolieprodukten en de controle van de afzetmogelijkheden op de nationale markt. De oliemaatschappijen nemen in Frankrijk in zekere zin deel aan de uitoefening van een staatsmonopolie, een rol die hun door de wet van 1928 is toebedeeld. De bepalingen van de verschillende wetten en decreten hielden namelijk in, dat het recht om ruwe olie te importeren uitsluitend wordt toegekend aan bepaalde met name genoemde maatschappijen die een in principe 10 jaar geldige vergunning hebben gekregen. Geraffineerde produkten kunnen slechts worden geïmporteerd en gedistribueerd met een vergunning die drie jaar geldig is en alleen voor benzine contingenteringen inhoudt. Momenteel zijn geen beperkingen ingesteld voor andere olieprodukten. De Compagnie Française de Raffinage, een dochtermaatschappij van de Compagnie Française des Pétroles, heeft voorts een speciale machtiging om jaarlijks 25 % van de voor binnenlands verbruik bestemde aardolieprodukten te distribueren en de daarmee overeenkomende hoeveelheid ruwe olie in te voeren.

Deze aan de oliemaatschappijen opgelegde maatregelen hadden tot gevolg dat bepaalde afspraken tussen deze maatschappijen, die verder gingen dan de bedoelingen van de wetgever, bevorderd werden.

Bij het door de Franse nationale instanties ingestelde onderzoek werd vastgesteld dat er een stelsel van distributiequota's gedurende twee periodes, 1960-1962 en 1968-1969, had bestaan. Gedurende deze periodes bleven pogingen om de prijzen door afspraken te verhogen echter hoogst zeldzaam. Deze afspraken betroffen de verkoop van stookolie aan gemeentelijke instellingen en de groothandelmarkt voor stookolie en benzine. Naar aanleiding van dit onderzoek dat betrekking had op heel Frankrijk, werd advies uitgebracht door de Commission technique des Ententes et des Positions dominantes (Bulletin Officiel des Services de Prix van 18 april 1973). In dit advies erkenden de Franse autoriteiten dat de wet van 1928 noodzakelijkerwijs aanleiding geeft tot enig overleg op het gebied van de distributie van aardolieprodukten. De Commissie merkte echter op dat de gesignaleerde beperkende praktijken veel verder gingen dan noodzakelijk was voor een juiste toepassing van de regeling. Deze Commissie raadde voorts aan het besluit om een procedure in te leiden niet te nemen vóór 1 oktober 1973, op voorwaarde dat de overheidsinstanties en de olie-industrie op dat tijdstip zouden hebben vastgesteld op welke gebieden en in hoeverre afspraken in de sector aardolieprodukten toelaatbaar zijn.

Omdat de Franse autoriteiten reeds waren opgetreden, achtte de Commissie het niet nodig formele procedures in te leiden op grond van de artikelen 85 en 86 van het Verdrag van Rome met betrekking tot de onderling afgestemde feitelijke gedragingen, die aan het licht waren gebracht door het verslag van de Commission technique des Ententes et des Positions dominantes.

Tegen eind 1973 werd een protocol opgesteld dat door de oliemaatschappijen en de handelsorganisaties werd ondertekend. Dit protocol met de ratificatie ervan door de ondertekenaars werd op 20 februari 1974 gepubliceerd : het protocol is bedoeld om de handelspraktijken te omschrijven die aanvaardbaar zijn in het kader van de mededingingsregels van de Franse wetgeving.

De afspraken van regionale aard, meer in het bijzonder die betreffende de gemeentelijke markten in het gebied van Marseille waartegen begin 1973 door het Franse rechtsapparaat werd opgetreden, vallen wegens hun hoofdzakelijk lokale karakter buiten de criteria voor de toepassing van het Verdrag van Rome.

(d) Verenigd Koninkrijk

Toen het in oktober 1973 duidelijk werd dat de produktie van ruwe olie door de Israëliisch-Arabische oorlog zou worden aangetast, stelde het Departement van Handel en Industrie in het Verenigd Koninkrijk een Oil Emergency Group in met de taak het regeringsoptreden te coördineren. Tegelijkertijd werd in verband met de noodsituatie het Oil Industry Emergency Committee (O.I.E.C.) bijeengeroepen om een oplossing te zoeken voor de bevoorradingsmoeilijkheden. In de O.I.E.C. waren de belangrijkste raffinage- en verkoopbedrijven in het Verenigd Koninkrijk vertegenwoordigd : er werden verscheidene subcommissies gevormd voor speciale onderwerpen zoals verkoop, bevoorrading van de kleinhandel en statistieken. Na de invoering van de Wet van 1973 voor de controle op brandstoffen en elektriciteit werden in november 1973 instructies tot alle maatschappijen gericht met het verzoek om de leveringen aan verbruikers van de belangrijkste aardolieprodukten terug te brengen tot 90 % van het niveau van het voorafgaande jaar.

(e) Italië

Het plan voor de reorganisatie van de Italiaanse olie-industrie werd kort vòòr het begin van de oliecrisis door de Interministeriële Commissie voor Economische Planning (C.I.P.E.) aanvaard. De doelstellingen waren :

- een welomschreven statuut te geven aan de staatsbedrijven en meer in het bijzonder aan de "Ente Nazionale de Idrocarburi" (ENI) en aan de dochtermaatschappij daarvan, de "Azienda Generale Italiana Petroli" (AGIP); en
- de concurrentie tussen een groot aantal bedrijven in stand te houden.

De crisis en de verschillende nationale regelingen, die de maximumprijzen onder het internationale niveau hielden, versnelden het met het reorganisatieplan nagestreefde proces en wijzigden de structuur van de Italiaanse olie-industrie ingrijpend. Shell Italiana en BP Italiana hebben zich uit de markt teruggetrokken; de eerste werd volledig opgekocht door AGIP en de laatste door de Monti-groep. Het resultaat was een versterking van de invloed van de Staat op de Italiaanse olie-industrie, maar dit werd bereikt ten koste van zware verliezen die tijdens de crisis werden geleden door AGIP, de dochtermaatschappij van de ENI-groep.

Het nieuwe plan voor de reorganisatie van de oliesector omvatte de instelling van quota's voor de bevoorrading met ruwe olie en de verhoging van de voor AGIP toegestane quota's. Het voorzag voorts in de ontwikkeling van een tankervloot van de ENI onder Italiaanse vlag. Het beoogde een toeneming van het geheel van activiteiten van AGIP en uiteindelijk de uitbreiding van de overheidscontrole tot de gehele sector van de distributie van aardolieprodukten. De ontwikkeling van AGIP op de verschillende gebieden werd door de staat noodzakelijk geacht om een adequate bevoorrading van de nationale markt te verzekeren. Hiertoe voorzag het plan in een uitbreiding van de activiteiten van de ENI op het gebied van de produktie van ruwe olie, hetzij door intensiever onderzoek, hetzij door het sluiten van koopcontracten op middellange en lange termijn in het kader van de uitwisselingen, banden en overeenkomsten voor samenwerking en industriële bijstand met de olieproducerende landen.

Voor de raffinage was de rol van de internationale oliemaatschappijen reeds uitermate beperkt. In 1974 was 79 % van de toegestane raffinagecapaciteit reeds in handen van de volgende maatschappijen :

ENI	20 %
Esso	19,1 %
Monti-groep	15,1 %
Montedison	8,6 %
Moratti	8,3 %
Rovelli	4,1 %
Garrone	4,0 %
	79,2 %

Esso was en blijft dus de enige internationale maatschappij van betekenis op het gebied van de raffinage. De overige internationale maatschappijen in Italië beschikken in totaal over niet meer dan 11,5 % van de toegestane capaciteit.

Samenvattend kan worden gezegd dat de oliecrisis het oliebeleid in Italië heeft gewijzigd. Vóór de crisis concurreerde de ENI-groep met de in Italië gevestigde internationale groepen. Sinds de crisis is de staatsinvloed in de oliesector duidelijk toegenomen. De ENI vervult nu de rol van voorzieningsagentschap voor ruwe olie voor zowel zijn eigen raffinaderijen als voor niet-geïntegreerde Italiaanse groepen, die voor derden raffineren.

(f) Ierland

Tijdens de oliecrisis werden de betrekkingen tussen de Ierse regering en de olie-industrie voor wat betreft de oplossing van de schaarsteproblemen en het op peil houden van de voorraden gekenmerkt door een nauwe samenwerking tussen de oliemaatschappijen en de minister voor Vervoer en Energie. Bovendien werden door de minister voorschriften voor de bescherming van oliereserves vastgesteld. Volgens de Ierse wetgeving kan de minister voor Vervoer en Energie echter in een nood-situatie de activiteiten van de oliemaatschappijen controleren via de wet van 1971 betreffend de controle op de brandstoffenvoorziening.

(g) Denemarken

In normale tijden is de levering van aardolieprodukten door de olie-industrie aan handelaren en consumenten op generlei wijze wettelijk geregeld, maar tijdens de oliecrisis werden twee ministeriële besluiten uitgevaardigd, op 19 en 27 november 1973. Beide besluiten hadden betrekking op gasolie, dieselolie, gas in flessen en stookolie. Bij het eerste van deze twee besluiten werden twee commissies ingesteld : de eerste hield zich bezig met de toewijzing van aardolieprodukten aan handelaren en de tweede werd door de minister van Handel ingesteld als een algemeen toezichthoudend orgaan, dat ook bevoegd was een onderzoek in te stellen en op te treden in geval van klachten van de kant van de consumenten. Het eerste besluit bevatte ook bepalingen voor een gedetailleerde registratie door de leveranciers van hun transacties in aardolieprodukten.

(h) Duitsland

Tijdens de crisis achtte de Bondsregering het niet noodzakelijk wettelijke of bestuursrechtelijke maatregelen te nemen betreffende de hoeveelheden en prijzen der aardolieprodukten.

De bevoorradingsmoeilijkheden, die zich niettemin voordeden, werden opgelost door nauwe contacten tussen de autoriteiten en de maatschappijen. De oliemaatschappijen, producenten, importeurs en handelaren waren vertegenwoordigd in de Bevoorradingscomité's "Industrie" en "Importeurs en tussenhandel".

Tijdens de samenwerkingsbijeenkomsten werd over verscheidene regelingen onderhandeld. Voor bepaalde produkten waaronder motorbenzine, industriële stookolie en huisbrandolie, alsmede nafta, werden door de maatschappijen communicatieverbindingen tot stand gebracht om onderbrekingen van de bevoorrading te vermijden. De oliemaatschappijen hielden het Bondsministerie van economie regelmatig vrijwillig op de hoogte van met name de invoer van ruwe olie en aardolieprodukten, de raffinage, de verkoop, de voorraden en de verkoopprijzen.

Voor diesel werd voorrang gegeven aan de behoeften van de industrie om de gevolgen van onvoldoende leveringen voor de werkgelegenheid te vermijden. De levering van lichte stookolie voor verwarming werd beperkt tot 75 % van het normale verbruik om de consumenten te dwingen hun voorraden te gebruiken. De oliemaatschappijen trachtten te vermijden dat hun eigen distributeurs de leveringen aan hun geregelde klanten zouden laten voorgaan.

Tenslotte werden voor bepaalde produkten, in het bijzonder voor lichte stookolie, vrijwillige prijsbeperkingen toegepast.

(i) Luxemburg

Gedurende lange tijd waren bijna alle in Luxemburg verbruikte aardolieprodukten afkomstig van de raffinaderijen in Antwerpen. In 1972 begon Luxemburg bepaalde aardolieprodukten uit Duitsland te betrekken, met name residuele stookolie. Het bestaan van een stelsel van maximumprijzen voor aardolieprodukten in Luxemburg heeft sommige onafhankelijke maatschappijen, die hun voorraden uit Duitsland betrokken, in moeilijkheden gebracht.

Uitvoervergunningen

Naast deze regelingen en bepalingen, die hoofdzakelijk het prijsniveau betreffen, hebben de landen van de Gemeenschap, met uitzondering van Denemarken en Ierland, gedurende de crisis uitvoervergunningssystemen voor aardolieprodukten ingevoerd. Hoewel deze vergunningen in principe onmiddellijk, kosteloos en voor alle gevraagde hoeveelheden werden verleend, konden de controlemiddelen, die de lid-staten zich aldus verschafften, niet anders dan bijdragen tot de opsplitsing van de Gemeenschappelijke Markt in afzonderlijke delen.

* * *

Aldus hebben alle lid-staten tijdens de crisis min of meer dwingende maatregelen genomen. Het is interessant te zien dat deze maatregelen geen beslissende invloed op het handelsverkeer als geheel hebben gehad. Men zou zich kunnen voorstellen dat de produkten in grotere hoeveelheden van de markten met gecontroleerde lage prijzen naar markten met hogere prijzen of met vrije prijzen waren uitgeweken. Dat is niet het geval geweest; uit de cijfers blijkt weliswaar een zekere opleving van de Duitse invoer in de maanden oktober en november 1973, maar over de zes crisismaanden in totaal waren de handelsstromen zeer stabiel en bleef Duitsland dezelfde hoeveelheden (99,8 % van die van dezelfde maanden van het voorafgaande jaar) uit dezelfde landen (hoofdzakelijk Nederland) ontvangen.

B. BIJZONDERE MAATREGELEN EN VRAAGSTUKKEN WAARBIJ DE OLIEMAATSCHAPPIJEN EN DE REGERINGEN GEDURENDE DE CRISIS WAREN BETROKKEN

a) Bevoorradingspools in België en Nederland

In België en Nederland verzochten de regeringen de grote oliemaatschappijen voorraden ter beschikking te stellen aan consumenten die niets meer ontvingen, zoals onafhankelijke die geen aardolieprodukten op de nationale markt of door import konden verkrijgen. Met betrekking tot de concurrentie leidden deze pools tot zeer nauwe contacten tussen de verschillende deelnemende maatschappijen zonder dat de bevoorradingsmoeilijkheden van de onafhankelijke maatschappijen geheel werden opgelost.

België

In het Ministeriële Besluit van 6 november 1973 en volgende communiqués werd bepaald dat de volgende hoeveelheden aan de onafhankelijke maatschappijen geleverd moesten worden :

- onafhankelijke maatschappijen die geregelde afnemers waren, moesten worden bevoorraadt met minimaal 75 % van de hoeveelheden die hun gedurende dezelfde periode in 1972 waren geleverd;
- de maatschappijen, die hadden aangekocht op loco-basis, dienden minstens 50 % van deze hoeveelheden te ontvangen;
- aan andere klanten diende minimaal 45 % te worden geleverd.

De interpretatie van deze bepalingen werd echter aan de grote maatschappijen overgelaten en zij werden ten uitvoer gelegd door middel van richtlijnen van de contactcommissie van de Belgische Petroleum Federatie. Deze Federatie heeft een pool met een secretariaat gevormd waarin vijf van de grote oliemaatschappijen waren vertegenwoordigd : BP, Texaco, Shell, Esso en Calpam (SHV/Chevron).

De pool had hoofdzakelijk twee doelstellingen :

- de onafhankelijke importeurs bevoorraden tot een hoeveelheid van 45 % van hun referentiehoeveelheden;
- bepaalde afnemers met voorrang, zoals ziekenhuizen en scholen, bevoorraden.

Bij deze regeling werden de bestellingen waaraan de onafhankelijke bedrijven niet konden voldoen, dus onder de deelnemers aan de "pool" verdeeld. Dit heeft geleid tot een ware verdeling van de markten die door de onafhankelijke bedrijven noodgedwongen waren opgegeven.

Naast deze pool functioneerde in maart en april 1974 een vorderingsregeling door middel waarvan de Belgische autoriteiten konden ingrijpen in geval van zeer moeilijke situaties bij onafhankelijke bedrijven en afnemers met voorrang. Volgens door de Belgische oliemaatschappijen verstrekte inlichtingen werd in bepaalde gevallen slechts 15 tot 48 % van de gevorderde hoeveelheden geleverd.

Nederland

In Nederland werd bij Ministerieel Besluit van 13 november 1973 het Rijksbureau opgericht om de voorziening met aardolieprodukten van het land te organiseren. Het Rijksbureau bestond uit door de oliemaatschappijen afgevaardigde deskundigen met raffinaderijen in Nederland en waaraan een administratieve staf was toegevoegd. Het was hoofdzakelijk een uitvoerend orgaan. Op verzoek van de minister van Economische Zaken werkte het een distributieregeling uit en organiseerde het een door de oliemaatschappijen gevormde pool van aardolieprodukten, waaruit werd geleverd voor bijzondere behoeften van consumenten en onafhankelijke distributeurs. De werkzaamheden van het Rijksbureau werden op 1 april 1974 gestaakt.

b) Speciale vraagstukken in verband met de vaststelling van de prijzen door de lid-staten

In sommige lid-staten, vooral België, Nederland en Italië, hebben de door het betrokken land voor de verschillende aardolieprodukten vastgestelde prijsniveaus geleid tot een verschuiving van de ruwe aardolievoorraden.

In Nederland is de produktie van zware stookolie teruggelopen aangezien het verbruik van deze olie in vergelijking met het voorgaande jaar aanzienlijk gedaald was wegens het toenemende gebruik van aardgas als vervangende vorm van energie.

De benzineproduktie is toegenomen alhoewel het verbruik van benzine op de nationale markt eveneens daalde aangezien de Nederlandse autoriteiten tijdens de crisis brandstofbesparingen van 15 tot 20 %, ten opzichte van dezelfde maanden van het vorige jaar, adviseerden. Ondanks het tegen Nederland gerichte olie-embargo werd de benzineproduktie in stand gehouden ten gevolge van de aankoop van lichtere olie die een hoger benzinerendement heeft, en het aandeel van de uitgevoerde benzine in de totale benzineproduktie steeg zelfs van 44 % in januari 1974 tot 56 % in maart 1974. Doordat in Nederland de binnenlandse prijzen voor benzine op een aanzienlijk lager niveau werden vastgesteld dan de internationale prijs, nam in samenhang daarmee de uitvoer van benzine toe.

In België hadden de maximumprijzen eveneens invloed op het gedrag van de oliemaatschappijen; deze verminderden nl. hun voorraden en voerden minder ruwe olie in. Bij analyse van de financiële gevolgen voor een maatschappij in België blijkt, dat de winst van het bedrijf op alle produkten te zamen het hoogste niveau bereikte in het vierde kwartaal van 1973, vervolgens geleidelijk daalde en tenslotte geheel verdween, en dit veranderde begin 1974 voor stookolie en gasolie in een verlies.

Door een nota van de Petroleum Federatie van 16 januari 1974 wordt bevestigd dat alle oliemaatschappijen in eenzelfde situatie keerden. Tegelijkertijd daalde de produktie van de raffinaderijen in het eerste kwartaal van 1974 ten opzichte van dezelfde periode van 1973 met ongeveer 26 % voor benzine, 25 % voor gasolie en middelzware distillaten en 27 % voor zware stookolie.

Volgens gegevens van vier maatschappijen lagen in Italië de gemiddelde maandelijkse aankooprijzen van ruwe olie c.i.f. vòòr het begin van de oliecrisis aanzienlijk hoger dan de door de C.I.P.E. (Interministeriële Commissie voor Economische Planning) vastgestelde prijzen.

Men moet er echter rekening mee houden dat de oliemaatschappijen wegens de in Italië bestaande aanzienlijke opslagcapaciteit, na de door de C.I.P.E. in februari 1974 teegestane verhoging van de maximumprijzen, grote winsten konden maken op de hoeveelheden die zij in voorraad hadden. Ruwe olie die in november 1973 voor 23.255 lire per ton was gekocht, werd verrekend op basis van de door de C.I.P.E. in februari 1974 vastgestelde prijs van 45.000 lire. Deze winsten waren echter slechts tijdelijk en schijnbaar omdat de vervanging van de verkochte olie aanzienlijke kosten met zich meebracht. Twee internationale ondernemingen hadden zich uit de Italiaanse markt teruggetrokken : Shell Italiana en BP Italiana. De Moratti-groep werd actiever op het gebied van de raffinage voor de export, waar de prijzen vrij waren. De prijzen van nafta, waarvoor geen maximumprijzen bestonden stegen vrij aanzienlijk. De petrochemische raffinaderijen, zoals die van Montedison, compenseerden de prijsverhoging voor ruwe olie door de prijzen van nafta en petrochemische produkten te verhogen, aangezien zij dit niet konden doen voor aardolieprodukten waarvoor maximumprijzen golden. AGIP, die door overneming van de activiteiten van BP zijn marktaandeel had vergroot, leed grote verliezen doordat deze maatschappij, gezien de Italiaanse maximumprijzen, tegen te hoge prijzen ruwe olie had ingekocht.

De prijsbeheersing beïnvloedde de structuur van de olie-industrie in Italië door het ontmoedigende effect ervan voor de internationale groepen, die gedeeltelijk plaats hebben gemaakt voor de ENI-groep en hun raffineeractiviteiten hebben overgelaten aan Italiaanse maatschappijen, die in staat waren deze diensten te verzorgen.

c) Voorraden ruwe olie en geraffineerde produkten in België

Dit vraagstuk werd in details bestudeerd met het oog op de vragen die in het Europese Parlement over België waren gesteld. De Commissie vulde haar onderzoek in deze kwestie aan door een gedetailleerde vragenlijst toe te zenden aan acht Belgische oliemaatschappijen, die in België op het gebied van de raffinage werkzaam waren in de periode van eind november 1972 tot eind april 1974.

De Commissie bevestigde dat de totale voorraden ruwe olie tot 30 juni 1973 toenamen en daarna regelmatig daalden tot 30 april 1974.

De vermindering van de voorraden vertoonde enig verband met de stijging van de prijs van ruwe olie en met de handhaving van de prijzen van aardolieprodukten in België op een lager niveau dan de internationale noteringen.

Bij analyse van de relevante gegevens van de acht maatschappijen gedurende deze periode met betrekking tot elk van de vier gelegenheden, waarbij prijsverhogingen door de Belgische regering werden toegestaan, bleek niet dat de voorraden ruwe olie van de verschillende maatschappijen gelijksoortige ontwikkelingen te zien hadden gegeven op grond waarvan kon worden aangenomen dat er eventueel een afspraak bestond met de bedoeling munt te slaan uit de verhoging van de maximumprijzen.

Een positieve aanwijzing voor het bestaan van een afspraak zou zijn geweest een collectieve toeneming van de voorraden ruwe olie in afwachting van de verhoging van de maximumprijzen van aardolieprodukten, gevolgd door een vermindering van de voorraden zodra de verhogingen van de maximumprijzen waren goedgekeurd.

Met betrekking tot de prijsverhoging van 1 januari 1973 is deze dubbele beweging slechts voor twee van de acht bestudeerde maatschappijen waarneembaar. Anderzijds is deze dubbele beweging voor de verhogingen per 1 juni 1973 en 1 juli 1973 voor alle acht betrokken maatschappijen aanwezig. Voor de prijsverhoging van 15 november 1973 laat slechts een van de acht maatschappijen deze dubbele beweging zien. Voor de verhoging van 1 april 1974 wordt deze dubbele beweging voor vier van de acht maatschappijen waargenomen.

Afgezien van de prijsverhoging van 1 juni 1973 en 1 juli 1973 toen de oliemaatschappijen hun voorraden vergrootten vòòr en verminderden nà de prijsverhoging, blijkt dus dat de oliemaatschappijen er de voorkeur aan gaven door vermindering van hun voorraden ruwe olie te proberen druk uit te oefenen op de Belgische regering om de maximumprijzen te verhogen.

De Commissie heeft geconstateerd, dat in alle landen met prijsbeheersing de oliemaatschappijen druk hebben uitgeoefend op de regeringen om de prijzen van de produkten aan te passen aan de verhogingen van de prijs van ruwe olie. Slechts in België schijnt deze druk gepaard te zijn gegaan met wijzigingen in de voorraadniveaus en vermindering van de invoer. De reden hiervoor is waarschijnlijk enerzijds dat in andere landen de overheid over nauwkeuriger omschreven bevoegdheden beschikte om het gedrag van de maatschappijen met betrekking tot de voorraden te controleren, en anderzijds dat andere regeringen sneller op de aanvragen van de oliemaatschappijen hebben gereageerd.

C. OVEREENKOMSTEN VOOR DE BEVOORRADING VAN BEPAALDE NATIONALE BEDRIJVEN

De Commissie heeft een aantal leveringsovereenkomsten tussen oliemaatschappijen en enige grote nationale bedrijven bestudeerd.

Voor Frankrijk bestudeerde de Commissie de overeenkomsten tussen twee oliemaatschappijen en Electricité de France. Beide maatschappijen sloten met de EDF een gelijksoortige overeenkomst voor een periode van tien jaar voor de exclusieve bevoorrading van sommige centrales. Zodanige exclusieve bevoorradingsovereenkomsten kunnen bepaalde problemen veroorzaken ten opzichte van de mededingingsregels. De voorwaarden van deze overeenkomsten zullen nog onderzocht moeten worden.

In Italië had de overeenkomst tussen Esso en Montedison voor de levering van nafta een duur van tien jaar. Deze overeenkomst is afgelopen. De Commissie zal nagaan op welke voorwaarden zij is verlengd.

In het algemeen dienen de overeenkomsten tussen oliemaatschappijen en nationale bedrijven aan een nadere studie te worden onderworpen om vast te stellen of de aard van deze overeenkomsten heeft bijgedragen tot een zekere marktverdeling.

- - - - -

DEEL IV
=====

A - De hoeveelheden

a) Algemeen

Dit hoofdstuk behandelt onder andere de bevoorrading met ruwe aardolie. Sommige door de olie-industrie gebruikte termen zullen hier in de statistieken worden overgenomen. Een definitie van deze termen alsmede een korte beschrijving van de wijze waarop de aankoop van ruwe olie in zijn werk gaat, kunnen nuttig zijn.

Vòòr de crisis werd de eigendom van ruwe olie in de verschillende produktiegebieden geregeld door een reeks in 1972 gesloten overeenkomsten tussen de producerende landen en oliemaatschappijen of groepen maatschappijen. Volgens deze overeenkomsten, "participatie-overeenkomsten" geheten, waren de maatschappijen eigenaar van een deel van de geproduceerde ruwe aardolie. Dit deel werd "concession oil" of "equity crude" genoemd. Het aandeel van deze concessie-olie in de totale produktie varieerde van land tot land en van overeenkomst tot overeenkomst. Vòòr de crisis vormde het aandeel van de concessie-olie bijvoorbeeld in Saoedi-Arabië 75 % van de totale produktie.

Een ander deel van de geproduceerde ruwe olie, dat eigendom was geworden van de produktielanden op grond van hun deelneming in de producerende oliemaatschappijen, is de "participation oil" of "participation crude, die in januari 1973 in het geval van Saoedi-Arabië 25 % uitmaakte.

De "bridging oil" en de "phase-in oil" maken deel uit van de "participation oil". Deze gedeelten van de produktie worden in de participatie-overeenkomsten gedefinieerd.

Onder "bridging oil" werden de overeengekomen hoeveelheden participatie-olie verstaan, die de produktielanden aan de oliemaatschappijen moesten terugverkopen gedurende de eerste drie jaren dat de participatie-overeenkomsten golden, namelijk 1973, 1974 en 1975, om de maatschappijen in staat te stellen de door hen aangegane leveringsverplichtingen gedurende deze overgangsperiode na te komen. In het geval van Saoedi-Arabië vormden de als bridging-oil afgestane hoeveelheden 18,75 % van de totale aardolieproduktie.

Onder "phase-in oil" werden de overeengekomen maximumhoeveelheden participatie-olie verstaan waarvoor de produktielanden terugkoop door de oliemaatschappijen konden eisen, indien deze landen binnen de grenzen van deze maxima moeilijkheden ondervonden bij de afzet van hun ruwe olie gedurende de aanlooperperiode (phase-in) van hun eigen verkooppolitiek. De "phase-in"-overeenkomsten zouden tot en met 1991 van toepassing zijn. In het geval van Saoedi-Arabië vormden de op grond van deze overeenkomsten afgestane hoeveelheden ruwe aardolie in 1973 3,75 % van de totale produktie. De begrippen bridging-oil en phase-in oil zijn niet door alle produktielanden gebruikt en werden tegen eind 1973 feitelijk afgeschaft.

Na de aftrek van de bridging-oil en de phase-in oil resterende hoeveelheden participatie-olie werden "state-oil" genoemd, een term die soms wordt gebruikt in plaats van "participatie-olie".

Dat waren de begrippen die ten tijde van het uitbreken van de oliecrisis werden gebruikt; maar de situatie is snel veranderd. Het aandeel van de participatie-olie in de totale produktie was, zoals wij zagen, vastgesteld op ongeveer 25 % en zou tot en met 31 december 1977 ongewijzigd zijn gebleven, waarna het aandeel jaarlijks zou zijn verhoogd tot uiteindelijk 51 % in 1982 zou zijn bereikt. Vanaf 1974 werden de verschillende participatie-overeenkomsten echter niet meer door de produktielanden gerespecteerd en de aandelen van de concessie-olie en de participatie-olie bedroegen in 1974 tenslotte 40 % en 60 % voor de Perzische Golf, en 45 % en 55 % voor de Nigeriaanse ruwe olie.

b) De door de Gemeenschap ingevoerde totale hoeveelheden ruwe aardolie
(zie tabel 11)

Als men ervan uitgaat dat de crisis in oktober 1973 is begonnen en in maart 1974 is geëindigd, kan de uitwerking ervan op de voorziening van de Gemeenschap worden nagegaan door de invoer van de periode oktober 1972/maart 1973 (referentieperiode genoemd) te vergelijken met die van de periode oktober 1973/maart 1974 (tabel 11).

Beoordeling van deze hoeveelheden kan niet plaats vinden zonder eraan te denken, dat een vergelijking van cijfers, die betrekking hebben op twee perioden, geen rekening houdt met de groei van de consumptie, die men normaler wijze gelet op de economische expansie voor de periode oktober 1973/maart 1974 ten opzichte van oktober 1972/maart 1973 zou verwachten.

Rekening houdende met het voorafgaande kunnen wij echter desalniettemin de invoeren over de periode oktober 1972/maart 1973 (referentieperiode genoemd) vergelijken met de invoeren over de periode oktober 1973/maart 1974 (tabel 11).

Uit deze vergelijking blijkt dat de invoer van ruwe aardolie in de Gemeenschap gedurende de crisis globaal gezien niet zeer verschillend is geweest van die gedurende de referentieperiode.

Bij analyse per land ontstaat een meer genuanceerd beeld.

In Duitsland ziet men een toeneming van de invoer gedurende de eerste twee maanden van de crisis. In deze toeneming komt enerzijds het streven van de oliemaatschappijen tot uiting om zich te beveiligen tegen het embargo op de uitvoer van ruwe olie naar Rotterdam, vanwaar het grootste gedeelte (bijna 70 %) van de Duitse invoer van geraffineerde produkten uit de Gemeenschap afkomstig is, maar anderzijds ook het belang dat de maatschappijen erbij hadden om te verkopen in het land waar het prijspeil de grootste winstmarges mogelijk maakte.

In januari 1974 is de Duitse markt verzadigd en loopt de invoer van ruwe aardolie terug. Uiteindelijk lag het voorzieningspeil van Duitsland gedurende de crisisperiode 2 % lager dan gedurende de referentieperiode.

In Nederland werd het embargo reeds in december 1973 zeer sterk merkbaar doordat de invoer van ruwe olie terugliep tot bijna 50 % van de invoer van oktober. Desalniettemin verbeterde reeds in januari 1974 de bevoorradingssituatie van Rotterdam dank zij de door de grote maatschappijen getroffen regelingen om bepaalde hoeveelheden aan het transitoverkeer in het Verenigd Koninkrijk te onttrekken ten behoeve van hun raffinaderijen in Rotterdam.

Tabel 11

Invoer van ruwe olie uit derde landen

Maand	Duits-land	Frank-rijk	Italië	Neder-land	België	Luxem-brug	Verenigd Koninkrijk	Ierland	Denemar-ken	Gemeen-schap (a)
1000 t.										
1972 oktober	8.282	10.045	10.546	6.366	3.222	-	8.788		(833)	48.082
november	9.172	11.697	10.751	6.125	3.232	-	8.691		(833)	50.501
december	9.076	10.454	10.506	5.514	2.818	-	9.124		(833)	48.325
1973 januari	9.244	12.302	9.802	6.332	2.522	-	8.945	1.028		50.175
februari	8.502	10.352	9.389	5.963	2.534	-	7.888	722		45.350
maart	9.455	12.547	11.041	6.101	3.437	-	9.613	839		53.033
Totaal okt. '72 t/m mrt. '73	53.731	67.397	62.035	36.401	17.765	-	53.049	5.088		295.466
1973 oktober	10.019	11.878	10.822	6.469	2.761	-	11.737	881		54.567
november	9.346	12.548	9.937	6.438	3.358	-	8.923	622		51.172
december	8.777	10.825	10.881	3.453	3.141	-	8.895	532		46.504
1974 januari	8.707	11.407	11.134	5.257	2.768	-	9.820	952		50.045
februari	7.259	11.285	10.006	4.686	2.348	-	8.921	560		45.065
maart	8.380	10.650	10.514	5.509	1.082	-	10.376	867		47.378
Totaal okt. '73 t/m mrt. '74	52.488	68.593	63.294	31.812	15.458	-	58.672	4.414		294.731
Verschil in %										
1973/72 oktober	21,0	18,2	2,6	1,6	- 14,3	-	33,6		(5,8)	13,5
november	1,9	7,3	- 7,6	5,1	3,9	-	2,7		(-25,3)	1,3
december	- 3,3	3,5	3,6	- 37,4	11,5	-	- 2,5		(-36,1)	- 3,8
1974/73 januari	- 5,8	- 7,3	13,6	- 17,0	9,8	-	9,8	- 7,4		- 0,3
februari	- 14,6	9,0	6,6	- 21,4	- 7,3	-	13,1	- 22,4		- 0,6
maart	- 11,4	- 15,1	- 4,8	- 9,7	- 68,5	-	7,9	3,3		- 10,7
okt. '73 t/m mrt. '74/ okt. '72 t/m mrt. '73	- 2,3	1,8	2,0	- 12,6	- 13,0	-	10,6	- 13,2		- 0,2

(a) Zonder Ierland (de cijfers voor Ierland zijn niet per maand beschikbaar)

Uiteindelijk lag het bevoorradingspeil van Nederland gedurende de crisisperiode 12,6 % onder dat van de referentieperiode.

In België, dat gedeeltelijk afhankelijk is van Rotterdam omdat het via de pijpleiding Rotterdam/Antwerpen met ruwe olie wordt bevoorrad, heeft de invoer zich niettemin anders ontwikkeld dan in Nederland.

Pas in februari 1974 deed zich een daling van de invoer van ruwe olie voor, die duidelijker werd in maart, doordat de Belgische markt minder interessant was geworden voor de maatschappijen, die vonden dat tegen de door de regering voorgeschreven maximumprijzen geen rendabele transacties meer mogelijk waren.

In Denemarken deed het embargo zich op dezelfde wijze als in Nederland gevoelen voor de invoer van ruwe olie, maar dit had geen merkbare invloed buiten het land zelf, omdat Denemarken geen exportmarkt is.

Anderzijds heeft het bestaan van een prijsregeling waar- schijnlijk evenals in België de maatschappijen ertoe gebracht hun aankoop van ruwe aardolie te verminderen.

Italië heeft tijdens de crisis iets meer ruwe olie ingevoerd dan gedurende de referentieperiode. De reden hiervoor is dat de olie- maatschappijen hun overschotten aan raffinagecapaciteit in Italië zijn blijven exploiteren voor de exportmarkt (de Italiaanse export van eindprodukten steeg 1 % ten opzichte van de referentieperiode : tabel 14).

Ook in het Verenigd Koninkrijk is de invoer van ruwe olie gestegen, en wel met 10,6 %, dat is meer dan in Italië. De reden hiervan is dat de oliemaatschappijen hebben getracht door middel van hun Britse raffinaderijen de tijdelijke produktiedalingen van Rotterdam als gevolg van het embargo te compenseren.

Frankrijk heeft zijn markt normaal kunnen bevoorraden en heeft zijn raffinagecapaciteit volledig bemut.

*

*

*

c) De geraffineerde hoeveelheden ruwe olie (zie tabel 12)

Gedurende de zes crisismaanden werd in de raffinaderijen van de Gemeenschap 303 miljoen ton ruwe olie verwerkt tegen 305 miljoen ton gedurende de referentieperiode.

In Nederland en België liep de activiteit van de raffinaderijen sterk terug, en wel respectievelijk 13 % en 10 %.

Daarentegen werd in Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk meer ruwe olie geraffineerd dan gedurende dezelfde periode van het vorige jaar.

d) De bevoorrading van de Europese maatschappijen die niet beschikken over voldoende eigen bronnen voor het betrekken van ruwe aardolie

In crisistijd valt te vrezen dat maatschappijen, die niet over voldoende bronnen voor aardolie beschikken om hun raffinagecapaciteit volledig te benutten, bevoorradingsmoeilijkheden hebben.

Vastgesteld wordt dat deze maatschappijen over het geheel genomen voor wat betreft de hoeveelheden evenmin onder de oliecrisis te lijden hebben gehad.

In de raffinaderijen verwerkte ruwe olie

Tabel 12

Maand	Duits- land	Frank- rijk	Italië	Neder- land	België	Luxem- burg	Verenigd Koninkrijk	Ierland	Denemar- ken	Gemeen- schap (a)
				1000 t.						
1972 oktober	9.733	10.963	11.572	6.568	2.860	-	8.728		(730)	51.154
november	9.587	11.395	10.451	6.083	3.236	-	9.030		(730)	50.512
december	9.886	11.684	11.399	6.244	3.304	-	9.906		(730)	53.153
1973 januari	10.096	12.000	10.362	6.251	2.111	-	9.894		874	51.588
februari	9.205	10.140	9.470	6.268	2.896	-	8.377		787	47.143
maart	9.926	10.856	10.784	6.117	3.435	-	9.554		880	51.552
Totaal okt. '72 t/m mrt. '73	58.433	67.038	64.038	37.531	17.842	-	55.489		(4.731)	305.102
1973 oktober	10.813	12.044	10.993	6.278	2.965	-	10.226		830	54.149
november	10.145	11.952	9.893	5.712	3.449	-	9.534		739	51.424
december	9.587	12.133	11.297	5.030	3.400	-	10.211		760	52.418
1974 januari	9.136	11.681	11.153	5.012	2.560	-	9.510		775	49.827
februari	7.826	10.963	9.788	5.127	2.366	-	9.185		740	45.995
maart	8.355	11.293	11.917	5.456	1.363	-	10.233		810	49.427
Totaal okt. '73 t/m mrt. '74	55.862	70.066	65.041	32.615	16.103	-	58.899		4.654	303.240
Verschil in %										
1973/72 oktober	11,1	9,9	- 5,0	- 4,6	3,7	-	17,2		(13,7)	5,9
november	5,8	4,9	- 5,9	- 6,1	6,6	-	5,6		(1,2)	1,8
december	- 3,0	3,8	- 0,9	- 19,4	2,9	-	3,1		(4,2)	- 1,4
1974/73 januari	- 9,5	- 2,7	7,6	- 19,8	21,3	-	3,9		- 11,3	- 3,4
februari	- 15,0	8,1	3,4	- 37,3	- 18,3	-	9,7		- 6,0	- 2,4
maart	- 15,8	4,0	10,5	- 11,8	- 60,3	-	7,1		- 8,0	- 4,1
okt. '73 t/m mrt. '74/ okt. '72 t/m mrt. '73	- 4,4	4,5	1,6	- 13,1	- 9,7	-	6,1		- 1,6	- 0,6

(a) Zonder Ierland (de cijfers voor Ierland zijn niet per maand beschikbaar)

Petrofina, die geen eigen bronnen heeft, betrok zijn voorraden sinds vele jaren bij B.P. Trading op basis van een langlopende overeenkomst. Anderzijds bezitten en exploiteren Petrofina en BP op fifty-fifty basis de raffinaderij SIBP in Antwerpen.

Indien men de leveringen door BP gedurende de crisisperiode aan enerzijds de Anglo-belge des Pétroles, een dochtermaatschappij voor de raffinage van de groep BP, en anderzijds Petrofina vergelijkt, constateert men dat de leveringen aan Petrofina zich voor de gehele periode in dezelfde verhoudingen hebben ontwikkeld als die aan ABP.

In 1973 hebben bepaalde produktielanden AGIP-ENI verhinderd een van land tot land uiteenlopend gedeelte van haar produktie aan ruwe olie uit te voeren, waarbij Iran zelfs zover ging 69 % van de produktie van AGIP in te houden.

Van een produktie van bijna 18 miljoen ton buiten Italië heeft AGIP in 1973 slechts 10,6 miljoen ton kunnen afnemen.

Gedurende de crisis is het aandeel van de eigen ruwe olie in de bevoorrading van AGIP voortdurend gedaald van 36 % in oktober 1973 tot 29 % in maart 1974.

AGIP was dus gedwongen grotere hoeveelheden ruwe olie te kopen op de vrije markt, d.w.z. buiten de door de participatie-overeenkomsten geregelde markt. Deze maatschappij heeft de voor haar bevoorrading noodzakelijke hoeveelheden verkregen door er hogere prijzen voor te betalen dan de geïntegreerde internationale maatschappijen, die voor ruwe aardolie in de beste bevoorradingssituatie verkeerden. Dit prijsverschil lag in de orde van grootte van 10 tot 20 %.

Montedison heeft geen bevoorradingsmoeilijkheden ondervonden, daar de maatschappij op de vrije markt kon kopen en de prijsverhoging kon doorberekenen in de prijzen van de in de petrochemische industrie gebruikte produkten, waarvoor geen maximumprijzen golden.

Te oordelen naar de ontwikkeling van haar bij haar raffinaderijen aangehouden voorraden, die tussen oktober 1973 en maart 1974 groter werden, heeft Veba in Duitsland volstrekt niet onder de crisis geleden voor wat betreft haar bevoorrading, die enerzijds verzekerd was door haar overeenkomsten met Mobil en BP en anderzijds door haar eigen bronnen en door haar andere aankopen. Voor deze laatsten heeft Veba hogere prijzen moeten betalen.

e) De op de binnenlandse markt geleverde hoeveelheden geraffineerde produkten (binnelands verbruik) : (zie tabel 13)

Wegens de stabiliteit van de bevoorrading met ruwe olie, van de verwerkte hoeveelheden en van de voorraden geven ook de beschikbare hoeveelheden eindprodukt een grote stabiliteit te zien.

Niettemin daalde de levering van aardolieprodukten in de gemeenschappelijke markt gedurende de crisisperiode met 5,6 % ten opzichte van de referentieperiode, terwijl de uitvoer naar derde landen evenveel toenam. Dit moet worden gezien als een gevolg van de door de landen van de Gemeenschap getroffen besparingsmaatregelen, een zekere vertraging van de industriële bedrijvigheid en van het aantrekken van de prijzen op de internationale markt.

De reactie van de maatschappijen op de nationale prijsregelingen is ook van invloed geweest op het bevoorradingsniveau van sommige lid-staten.

Tabel 13

Op de binnenlandse markt geleverde aardolieprodukten

Maand	Duits-land	Frank-rijk	Italië	Nederland	België	Luxemburg	Verenigd Koninkrijk	Ierland	Denemar-ken	Gemeen-schap (a)
				1000 t.						
1972 oktober	10.885	8.972	7.835	2.187	2.113	123	8.320		(1.660)	42.095
november	11.144	9.587	7.601	2.386	2.359	122	9.017		(1.660)	43.876
december	12.050	10.954	8.897	2.408	2.228	210	9.054		(1.660)	47.461
1973 januari	12.389	11.630	8.336	2.482	2.301	148	9.826		2.028	49.140
februari	11.125	10.320	8.119	2.247	2.283	135	8.865		1.758	44.852
maart	11.718	10.705	8.051	2.302	2.431	142	9.644		1.848	46.841
Totaal okt. '72 t/m mrt. '73	69.311	62.168	48.839	14.012	13.715	880	54.726		(10.614)	274.265
1973 oktober	12.761	10.547	7.652	2.521	2.320	149	9.129		1.847	46.926
november	12.035	10.689	7.168	2.069	2.386	137	9.281		1.688	45.453
december	10.686	11.738	7.876	2.143	1.986	227	8.096		1.488	44.240
1974 januari	11.024	10.647	(7.752)	1.989	2.208	137	8.708		1.393	43.858
februari	7.710	8.998	(7.752)	2.002	2.058	10	8.159		1.172	37.861
maart	9.395	9.445	(7.752)	1.860	1.652	123	8.990		1.397	40.614
Totaal okt. '73 t/m mrt. '74	63.611	62.064	45.952	12.584	12.610	783	52.363		8.985	258.952
				Verschil in %						
1973/72 oktober	17,2	17,6	- 2,3	15,3	9,8	21,1	9,7		(11,3)	11,5
november	8,0	11,5	9,4	8,7	1,1	12,3	2,9		(1,7)	3,6
december	- 11,3	7,2	- 11,5	- 11,0	- 10,8	8,1	- 10,6		(- 10,4)	- 6,8
1974/73 januari	- 11,0	- 8,5	- 7,0	- 19,9	- 4,0	- 7,4	- 11,4		- 31,3	- 10,7
februari	- 30,7	- 12,8	- 4,5	- 10,9	- 9,9	- 92,6	- 8,0		- 33,3	- 15,6
maart	- 19,2	- 11,8	- 3,7	- 19,2	- 33,0	- 13,4	- 6,8		- 24,4	- 13,3
okt. '73 t/m mrt. '74/ okt. '72 t/m mrt. '73	- 8,2	- 0,2	- 5,9	- 10,2	- 8,1	- 11,0	- 4,3		- 15,3	- 5,6

(a) Zonder Ierland (de cijfers voor Ierland zijn niet per maand beschikbaar)

In Nederland en in België in het bijzonder werd het teruglopen van de leveringen van aardolieprodukten deels veroorzaakt door het feit dat de maatschappijen, ontevreden over het lage niveau van de door de regeringen vastgestelde maximumprijzen, het leveringstempo afremden. Dit teruglopen van de leveringen was vooral bij gasolie voor verwarmingsdoeleinden het duidelijkst merkbaar.

In Duitsland werd het verbruik vanaf februari 1974 afgeremd door de enorme prijsstijgingen, met name voor gasolie en huisbrandolie. De hoeveelheden waren wel beschikbaar, maar vonden moeilijk kopers.

f) Totale uitvoer en invoer van de landen van de Gemeenschap voor eindprodukten (zie tabel 14(a) en (b))

Tabel 14(a) (totale export) omvat voor elk land van de Gemeenschap :

- de leveringen aan de andere landen van de Gemeenschap,
- de export naar derde landen.

Tabel 14(b) (totale import) omvat voor elk land van de Gemeenschap :

- de invoer uit de andere landen van de Gemeenschap,
- de invoer uit derde landen.

De kolom "Totaal Gemeenschap" omvat dus het handelsverkeer binnen de Gemeenschap (tabellen 14(a) en (b)), de export naar derde landen (tabel 14(a)) en de import uit derde landen (tabel 14(b)).

De som van de totale uitvoer van de landen van de Gemeenschap is gedurende de crisis slechts 5,8 % gedaald ten opzichte van de referentieperiode (dezelfde maanden van het voorgaande jaar), hetgeen bewijst dat deze uitvoer slechts in geringe mate de invloed van de gebeurtenissen in het Midden-Oosten heeft ondergaan.

In twee traditionele exportlanden is de daling echter groter, namelijk in Nederland en België, die te lijden hebben gehad van het embargo tegen Rotterdam.

TOTALE EXPORT VAN ALLE AARDOLIEPRODUKTEN

Tabel 14(a).

Maand	Duitsland	Frankrijk	Italië	Nederland	België	Luxemburg	Verenigd Koninkrijk	Ierland	Denemarken	Gemeenschap (a)
<u>1972</u>					1000 t					
oktober	725	1.046	2.275	3.541	1.102	-	1.257		(176)	10.122
november	665	945	2.371	3.718	1.024	-	1.342		(176)	10.241
december	612	927	2.088	3.841	1.395	-	1.455		(176)	10.494
<u>1973</u>										
januari	650	1.116	2.313	3.765	609	-	1.314		205	9.972
februari	680	1.041	2.135	3.524	1.121	-	1.000		202	9.703
maart	698	1.002	1.915	3.709	1.251	-	1.150		287	10.012
<u>TOTAAL</u>										
oktober 1972 t/m maart 1973	4.030	6.077	13.097	22.098	6.502	-	7.518		1.222	60.544
<u>1973</u>										
oktober	1.018	1.172	2.340	3.849	1.286	-	1.767		303	11.735
november	968	943	2.243	3.266	1.152	-	1.461		207	10.240
december	603	1.142	1.960	2.446	1.509	-	1.138		207	9.005
<u>1974</u>										
januari	766	1.021	2.207	2.464	573	-	996		226	8.253
februari	687	883	2.657	3.110	695	-	756		231	9.019
maart	1.013	1.096	1.806	3.453	466	-	791		155	8.780
<u>TOTAAL</u>										
oktober 1973 t/m maart 1974	5.055	6.257	13.213	18.588	5.681	-	6.909		1.329	57.032
					Vershil in %					
<u>1973/1972</u>										
oktober	40,4	12,0	2,9	8,7	16,7	-	40,6		(72,2)	15,9
november	45,6	- 0,2	- 5,4	- 14,0	12,5	-	8,9		(17,6)	0
december	- 1,5	23,2	- 6,1	- 36,3	8,2	-	- 21,8		(17,6)	- 14,2
<u>1974/1973</u>										
januari	17,8	- 8,5	- 4,6	- 34,6	- 5,9	-	- 24,2		10,2	- 17,2
februari	1,0	- 15,2	- 24,4	- 11,7	- 38,0	-	- 24,4		14,4	- 7,0
maart	45,1	9,4	- 5,7	- 6,9	- 62,7	-	- 31,2		- 46,0	- 12,3
(oktober 1973 t/m maart 1974/ oktober 1972 t/m maart 1973	25,4	3,0	0,9	- 15,9	- 12,6	-	- 8,2		8,8	- 5,8

(a) Zonder Ierland (de cijfers voor Ierland zijn niet beschikbaar)

TOTALE IMPORT VAN ALLE AARDOLIEPRODUKTEN

Tabel 14(b)

Maand	Duitsland	Frankrijk	Italië	Nederland	België	Luxemburg	Verenigd Koninkrijk	Ierland	Denemarken	Gemeenschap(a)
<u>1972</u>					1000 t					
oktober	2.727	774	(500)	824	433	122	1.814		(1.035)	8.229
november	3.266	817	(500)	797	425	127	1.921		(1.035)	8.888
december	3.821	734	(500)	946	329	203	2.078		(1.035)	9.646
<u>1973</u>										
januari	3.313	(627)	321	788	647	138	2.158		1.355	9.347
februari	3.110	(627)	512	721	539	144	1.942		1.025	8.620
maart	3.026	(627)	414	619	631	139	1.655		1.065	8.176
<u>TOTAAL</u>										
oktober 1972 t/m maart 1973	19.263	4.206	2.747	4.695	3.004	873	11.568		6.550	52.906
<u>1973</u>										
oktober	3.988	728	(350)	1.271	924	162	1.219		1.039	9.681
november	3.685	519	(350)	671	570	139	983		888	7.805
december	3.168	496	369	726	622	238	749		878	7.246
<u>1974</u>										
januari	2.726	340	246	701	580	143	1.043		830	6.609
februari	2.862	465	126	580	520	108	1.209		636	6.506
maart	2.796	342	309	776	494	116	1.234		619	6.686
<u>TOTAAL</u>										
oktober 1973 t/m maart 1974	19.225	2.890	1.750	4.725	3.710	906	6.437		4.890	44.533
<u>1973/1972</u>					Verschil in %					
oktober	46,2	- 5,9	(-30,0)	+ 54,2	113,4	32,8	- 32,8		(0,4)	17,6
november	12,8	- 36,5	(-30,0)	- 15,8	34,1	9,4	- 48,8		(- 14,2)	- 12,2
december	- 17,1	- 32,4	(-26,2)	- 23,3	89,1	17,2	- 64,0		(- 15,2)	- 24,9
<u>1974/1973</u>										
januari	- 17,7	(- 45,8)	-23,4	- 11,0	- 10,4	3,6	- 51,7		- 38,7	- 29,3
februari	- 8,0	(- 25,8)	-75,4	- 19,6	- 3,5	- 25,0	- 37,7		- 38,0	- 24,5
maart	7,5	(- 45,5)	-25,4	25,4	- 21,7	- 16,5	- 25,4		- 41,9	- 18,2
oktober 1973 t/m maart 1974/										
oktober 1972 t/m maart 1973	- 0,2	- 31,3	-36,3	0,6	23,5	3,8	- 44,4		- 25,3	- 15,8

(a) Zonder Ierland (de cijfers voor Ierland zijn niet beschikbaar)

75

Deze vermindering van de uitvoer van België en Nederland is gecompenseerd door een verhoging van de uitvoer, vooral uit Duitsland. De verhoging van de Duitse uitvoer (in maart 1974 45 % hoger dan in maart 1973) wordt ten dele verklaard door de geringere vraag op de binnenlandse markt aan het eind van de crisis in maart 1974, die ten dele te wijten valt aan de zachte winter, en een zeker verbruik van de industriële en huisbrandvoorraden aan het eind van de in oktober 1973 ontstane vrees voor schaarste, die gedurende enkele maanden tot een abnormaal grote vraag had geleid.

De totale invoer van de communautaire landen is met 15,8 % gedaald. De Duitse invoer echter, die gedurende de crisisperiode 43 % van de totale invoer van de landen van de Gemeenschap bedroeg, is in verhouding tot de referentieperiode praktisch niet gewijzigd (- 0,2 %).

De invoer van Frankrijk, Italië en het Verenigd Koninkrijk is aanzienlijk gedaald.

In alle landen van de Gemeenschap is de crisis tot uiting gekomen in een duidelijke verkrapping van het handelsverkeer in aardolieprodukten, waarbij zowel de totale in- als uitvoer daalde.

De exporteursrol van Rotterdam en in mindere mate van Antwerpen is gedurende de crisis zeer duidelijk afgenomen.

g) Het intracommunautaire handelsverkeer in eindprodukten
(zie tabel 15(a) en (b))

In aanmerking genomen, dat 1972 een normaal jaar was en dat 1973 en 1974 elk door een crisiskwartaal zijn beïnvloed, kan het volgende worden geconstateerd :

De intracommunautaire handel is in 1974 teruggelopen, terwijl zij in 1973 gestegen was. Hier worden de blijvende gevolgen van de crisis, zelfs na de beëindiging daarvan, zichtbaar.

INTRACOMMUNAUTAIR HANDELSVERKEER IN ALLE AARDOLIEPRODUCTEN

Tabel 15 (a)

1972 - 1973 - 1974

1000 t.

Land van bestemming	Invoer uit									
	Duitsland	Frankrijk	Italië	Nederland	België	Luxemburg	Verenigd-Konink.	Ierland	Dene-marken	Gemeens.
<u>DUITSLAND</u>										
1972		3.168	2.292	18.569	2.316	-	1.717	-	66	28.128
1973		3.137	2.613	22.161	2.236	-	1.161	-	89	31.397
1974		3.094	2.286	17.713	1.693	-	1.039	-	38	25.913
<u>FRANKRIJK</u>										
1972	1.354		3.693	803	326	-	80	-	5	6.251
1973	1.236		2.438	717	211	-	247	-	-	4.849
1974	1.176		1.408	731	270	-	287	0	0	3.872
<u>ITALIE</u>										
1972	111	526		70	48	-	110	-	-	865
1973	71	562		104	106	-	63	0	19	925
1974	109	209		168	59	-	141	-	-	686
<u>NEDERLAND</u>										
1972	1.528	467	1.400		1.081	-	1.053	20	74	5.623
1973	997	989	1.001		1.487	-	1.010	-	36	5.520
1974	1.017	561	1.028		1.423	-	2.095	-	5	6.129
<u>BELGIË</u>										
1972	240	540	334	3.269		-	334	-	-	4.717
1973	247	942	269	4.236		5	281	-	-	5.980
1974	350	417	488	4.048		5	311	-	0	5.619
<u>LUXEMBURG</u>										
1972	160	138	-	168	1.017		-	-	-	1.483
1973	121	132	-	214	1.211		-	-	-	1.678
1974	274	71	-	15	1.202		-	-	-	1.562
<u>VERENIGD K.</u>										
1972	586	1.413	2.928	9.036	1.858	-		603	97	16.521
1973	259	1.464	1.913	7.145	2.001	-		493	52	13.327
1974	365	702	1.401	6.223	1.005	-		425	24	10.145
<u>IERLAND</u>										
1972	23	-	19	109	33	-	2.478		-	2.662
1973	11	48	16	39	55	-	3.048		32	3.249
1974 (a)	(11)	(48)	(16)	(39)	(55)	-	(3.048)		(32)	(3.249)
<u>DENEMARKEN</u>										
1972	272	41	785	1.750	945	-	3.715	-		7.508
1973	225	185	462	2.503	1.146	-	4.111	-		8.632
1974	673	144	636	2.709	888	-	3.017	-		8.067
<u>GEMEENSCHAP</u>										
1972	4.274	6.293	11.441	33.774	7.624	-	9.487	623	242	73.758
1973	3.167	7.459	8.712	37.119	8.453	5	9.921	493	228	75.557
1974	3.975	5.246	7.263	31.646	6.595	5	9.988	425	99	65.242

(a) raming

INVOER NAAR LAND VAN HERKOMST IN % VAN DE INTRA-COMMUNAUTAIRE INVOER

Tabel 15 (b)

1972 - 1973 - 1974

%

Land van bestemming	Invoer uit									
	Duitsland	Frankrijk	Italië	Nederland	België	Luxemburg	Verenigd Konink.	Ierland	Dene-marken	Gemeens.
<u>DUITSLAND</u>										
1972		11,3	8,2	66,0	8,2	-	6,1	-	0,2	100
1973		10,0	8,3	70,6	7,1	-	3,7	-	0,3	100
1974		11,9	8,8	68,4	6,5	-	4,2	-	0,2	100
<u>FRANKRIJK</u>										
1972	21,7		58,9	12,8	5,2	-	1,3	-	0,1	100
1973	25,5		50,3	14,8	4,3	-	5,1	-	-	100
1974	30,4		36,3	18,9	7,0	-	7,4	0	0	100
<u>ITALIE</u>										
1972	12,8	60,8		8,1	5,6	-	12,7	-	-	100
1973	7,7	60,8		11,2	11,4	-	6,8	0	2,1	100
1974	15,9	30,4		24,5	8,6	-	20,6	-	-	100
<u>NEDERLAND</u>										
1972	27,2	8,3	24,9		19,2	-	18,7	0,4	1,3	100
1973	18,1	17,9	18,1		26,9	-	18,3	-	0,7	100
1974	16,6	9,1	16,8		23,2	-	34,2	-	0,1	100
<u>BELGIË</u>										
1972	5,1	11,4	7,1	69,3		-	7,1	-	-	100
1973	4,1	15,8	4,5	70,8		0,1	4,7	-	-	100
1974	6,2	7,4	8,7	72,1		0,1	5,5	-	0	100
<u>LUXEMBURG</u>										
1972	10,8	9,3	-	11,3	68,6		-	-	-	100
1973	7,2	7,9	-	12,7	72,2		-	-	-	100
1974	17,5	4,5	-	1,0	77,0		-	-	-	100
<u>VERENIGD K.</u>										
1972	3,5	8,6	17,7	54,7	11,2	-		3,7	0,6	100
1973	1,9	11,0	14,4	53,6	15,0	-		3,7	0,4	100
1974	3,6	6,9	13,8	61,3	9,9	-		4,2	0,3	100
<u>IERLAND</u>										
1972	0,9	-	0,7	4,1	1,2	-	93,1		-	100
1973	0,3	1,5	0,5	1,2	1,7	-	93,8		1,0	100
1974 (a)	(0,3)	(1,5)	(0,5)	(1,2)	(1,7)	-	(93,8)		(1,0)	100
<u>DENEMARKEN</u>										
1972	3,6	0,5	10,5	23,3	12,6	-	49,5	-		100
1973	2,6	2,1	5,4	29,0	13,3	-	47,6	-		100
1974	8,3	1,8	7,9	33,6	11,0	-	37,4	-		100
<u>GEEMEENSCHAP</u>										
1972	5,8	8,5	15,5	45,8	10,3	-	12,9	0,9	0,3	100
1973	4,2	9,9	11,5	49,1	11,2	0	13,1	0,7	0,3	100
1974	6,1	8,0	11,1	48,5	10,1	0	15,3	0,7	0,2	100

(a) raming

Bij een vergelijking van de percentages van elk land voor het gehele intracommunautaire handelsverkeer kan worden geconstateerd dat zij vrij stabiel zijn gebleven.

De voorzieningsbronnen van bepaalde aardolie importerende landen zijn echter veranderd.

In 1974 voerde Duitsland iets minder in uit Nederland en iets meer uit Frankrijk en Italië. Daarentegen heeft de crisis geleid tot een vermindering van de Franse invoer uit Italië, die voordien grotendeels door onafhankelijk Franse maatschappijen werd verricht, die door hun regeringen werden aangemoedigd hun voorzieningsbronnen te wijzigen en bij in Frankrijk gevestigde raffinaderijen te kopen.

Anderzijds neemt het aandeel van de Franse uitvoer naar Italië af ten gunste van de Nederlandse uitvoer.

Door de crisis heeft het verkeer in aardolieprodukten zich over het Kanaal heen veranderd, want achtereenvolgens kan een verhoging van het aandeel in de Nederlandse invoer afkomstig uit het Verenigd Koninkrijk en van de invoer van het Verenigd Koninkrijk afkomstig uit Nederland worden vastgesteld.

Daarentegen is de meest belangrijke en meest traditionele handelsstroom, d.w.z. de uitvoer vanaf Rotterdam, naar Duitsland niet merkbaar gewijzigd, ondanks de lichte stijging van de invoer van Duitsland uit Italië en Frankrijk.

Anderzijds kan een vrij duidelijke stijging van de Deense invoer uit Duitsland worden waargenomen, hetgeen het ontstaan van nieuwe banden tussen de Deense en Duitse markt doet uitkomen.

Concluderend heeft de crisis de omvang van het intracommunautaire handelsverkeer blijvend met circa 5 % verminderd (1972 in verhouding tot het gemiddelde van de twee jaren 1973 en 1974).

h) De vrije markt van Rotterdam

De rol van Rotterdam in het handelsverkeer van de landen van de Gemeenschap zowel onderling als met de rest van de wereld rechtvaardigd enkele specifieke opmerkingen.

Van de markt van Rotterdam, die met name wordt bevoorraad door de plaatselijke raffinaderijen welke aan de grote maatschappijen behoren, gaan de meest belangrijke intracommunautaire handelsstromen uit, aangezien zij in 1973 bijna 50 % daarvan voor haar rekening nam (tabel 15b).

De markt is niet alleen belangrijk wegens het volume van de verrichte transacties doch door de aard van de markt.

De totale Nederlandse uitvoer vertegenwoordigde in 1973 namelijk bijna 42 miljoen ton aardolieprodukten. Een groot deel van deze uitvoer werd op de vrije markt verkocht.

Deze vrije markt kan worden gedefinieerd als de markt van de uit Nederland uitgevoerde aardolieprodukten, die niet binnen eenzelfde maatschappij worden verhandeld, of in natura tussen maatschappijen uitgewisseld, doch waarbij een tussenhandelaar optreedt ("jobber"). Deze markt betreft voor 40 % niet in Nederland geraffineerde produkten (Italië, België, Frankrijk, Duitsland, Verenigd Koninkrijk, USSR) en voor 60 % produkten van de Nederlandse raffinaderijen.

In perioden van spanning krijgt deze markt, waarvan het zakencijfer zover de landen van de Gemeenschap betreft niet omvangrijk is omdat dit slechts 3 % van de totale consumptie van aardolieprodukten in de Gemeenschap uitmaakt, een bijzonder belang ondanks zijn marginale karakter.

Deze vrij ruime definitie van de vrije markt vooropgesteld, zouden op deze Rotterdamse markt in 1973 20 miljoen ton aardolieprodukten zijn verkocht. Van deze 20 miljoen ton werd meer dan 50 % of meer dan 10 miljoen ton uitgevoerd naar Duitsland, d.i. ongeveer 1/3 van de Duitse invoer uit de Gemeenschap. Van de rest werd circa 5 à 6 miljoen ton uitgevoerd anders dan naar het Europa van de Negen (in hoofdzaak V.S., Zwitserland en Zweden) en 4 à 5 miljoen ton naar de andere landen van de gemeenschappelijke markt.

Op het eerste gezicht kan het bestaan van deze laatstgenoemde uitvoerhoeveelheden, die althans ten dele gedurende de crisis werden gehandhaafd, verrassend lijken aangezien het hier landen betreft waar maximumprijzen bestaan. Hieruit zou derhalve een verlies voor de invoerende maatschappijen lijken voort te vloeien, doch door deze marginale invoer kan worden voorzien in het tekort aan bepaalde raffinaderijprodukten (bijvoorbeeld gasolie, dieselolie), die niet in voldoende hoeveelheid in de raffinaderijen worden verkregen en aldus, door de raffinage van aanvullende hoeveelheden, te voorkomen dat produkten worden verkregen, die op de markt niet gevraagd zijn.

De type gewijze verdeling van de op de vrije markt van Rotterdam verhandelde produkten is :

gasolie, dieselolie, lichte stookolie, (halfzware distillaten)	70 %
residuele stookolie	20 %
benzine	10 %
totaal	100 %

Uit de percentages blijkt dat een aanzienlijk deel van de halfzware distillaten uit Nederland wordt uitgevoerd via de vrije markt van Rotterdam.

B - De prijzen

a) Posted price

Ten behoeve van de berekening van de belastingen en royalties, die de aardoliemaatschappijen moeten betalen aan een produktieland, wordt een prijs vastgesteld voor de ruwe concessie-olie : de z.gn. "posted price". Dit is een vaste referentie waarde voor zuiver comptabele doeleinden, die al dan niet kan overeenstemmen met de marktprijs van de ruwe olie.

De rol van de "posted price" en zijn verhouding tot de reële kosten, met inbegrip van de in het produktieland betaalde belastingen (kosten inclusief belastingen), per barrel ruwe concessie-olie gereed voor verzending door een maatschappij naar haar raffinaderijen, kan als volgt worden samengevat.

1. Een "posted price" per barrel ruwe concessie-olie wordt door het produktieland vastgesteld voor de berekening van de royalties en belastingen.
2. Van deze "posted price" worden afgetrokken :
 - de produktiekosten van de aardoliemaatschappijen, met inbegrip van de transportkosten tot de plaats van lading, en
 - de door de aardoliemaatschappij aan het produktieland voor de concessie-olie verschuldigde royalties : deze royalties, die gebaseerd zijn op lange termijn-overeenkomsten tussen de maatschappijen en de produktielanden waar zij werkzaam zijn, bedragen 12,5 % van de "posted price" per barrel ruwe olie.
3. Het verkregen bedrag, d.i. de "posted price" na aftrek van de produktiekosten en de royalties vormt de basis voor berekening van de belastingen, die de aardoliemaatschappij aan het produktieland moet betalen; deze belopen 55 % van dit bedrag.

4. In deze berekeningsfase zijn drie elementen afgetrokken van de posted price : de produktiekosten, de royalties en de belastingen. De som van deze drie elementen vormt de "kosten inclusief belastingen". van een barrel ruwe concessie-olie voor de betrokken maatschappij.

Op grond van het volgende voorbeeld (tabel 16) kunnen de posted prices en de overeenkomstige kosten inclusief belastingen worden vergeleken voor een aardoliemaatschappij in oktober 1973 en in januari 1974.

Tabel 16

Kostprijs (inclusief belastingen) van de ruwe concessie-olie
type "Arabian Light"

in ¢ per barrel

Elementen van de kostprijs	oktober 1973	januari 1974
Posted price (zie punt 1)	5.12	11.65
Produktiekosten (zie punt 2)	0.10	0.10
Royalties (12,5 % van de posted price, zie punt 2)	<u>0.64</u>	<u>1.46</u>
Basisbedrag voor de berekening van de belastingen (zie punt 3)	0.74 - <u>0.74</u> 4.38	1.56 - <u>1.56</u> 10.09
Belastingen (55 % van het basisbedrag, zie punt 3)	<u>2.41</u>	<u>5.55</u>
Totale kostprijs inclusief belastingen	3.15 ====	7.11 =====

b) Verkrijgingsprijs van de ruwe olie voor de grote maatschappijen

Deze verkrijgingsprijs is een gewogen gemiddelde van de door de maatschappijen betaalde prijzen ingevolge de regeling voor de door hen verworven ruwe olie.

Voor de ruwe concessie-olie is de prijs die, welke hierboven wordt berekend op basis van de posted price.

De prijs waartegen de participatie-olie door de aardolie-maatschappijen kan worden ingekocht is eveneens gebonden aan de posted price, doch kan in schaarsteperioden hoger liggen dan de prijs van de concessie-olie.

De posted price werd in eerste instantie half oktober 1973 met ongeveer 75 % verhoogd; met ingang van 1 januari 1974 kwam opnieuw een verhoging van 130 % tot stand. De kosten van de ruwe olie zijn in het tijdsbestek van een jaar praktisch vervijfvoudigd : inderdaad blijkt dat de gemiddelde prijs van de ruwe olie uit het Midden-Oosten, die in het derde kwartaal van 1973 2 dollar per barrel beliep, in het eerste kwartaal van 1974, reeds tot 9,43 dollar per barrel was opgelopen.

De gemiddelde kosten van de ruwe olie per barrel worden bepaald aan de hand van de aandelen concessie-olie en participatie-olie, die in de met het betrokken produktieland gesloten participatie-overeenkomst zijn vastgesteld. De aardoliemaatschappijen plegen zich op deze gemiddelde kosten te baseren bij de vaststelling van de prijs waartegen zij de ruwe olie aan de tot hun groep behorende ondernemingen cederen.

De Commissie is van oordeel dat de ingewikkelde toepassings-modaliteiten van de begrippen "participatie-olie" en "concessie-olie" in het initiële stadium van de afzet een onzekerheidsfactor zijn. De aldus berekende gemiddelde kosten, op basis van vaste verhoudingen concessie-olie en participatie-olie, lijken niet altijd overeen te komen met de werkelijke gemiddelde kosten, aangezien deze verhoudingen niet altijd overeenkomen met de daadwerkelijk door de aardoliemaatschappijen verkregen quota. Wanneer een maatschappij in een gegeven periode een groter aandeel concessie-olie insluit, die lager genoteerd is dan de tegen hogere prijzen ingekochte participatie-olie, zullen haar gemiddelde kosten op overeenkomstige wijze worden verminderd.

In de volgende tabellen (tabel 17a tot en met e) worden gegevens verstrekt betreffende een grote internationale maatschappij. Zij geven de kosten van de concessie-olie en de inkooprijzen van de participatie-olie aan voor verschillende typen ruwe olie tijdens de periode van het eerste kwartaal 1973 tot het eerste kwartaal 1974. Op grond van de tabellen 18a en b kan voor elf typen door deze maatschappij verworven ruwe olie een vergelijking worden gemaakt tussen de gemiddelde kosten per barrel en de door de vennootschap aan haar raffinaderijen berekende transferprijzen.

Tabel 17a

1e kwartaal 1973

Samenstelling van de kosten van de ruwe aardolie
van een grote internationale maatschappij

Type ruwe olie	Kosten van de concessie-olie	Wederverkoop prijs van de participatie-olie door de produktie-landen		Verhouding concessie-olie/participatie-olie (b)	Gemiddelde kosten
		Bridging(a)	Phase-in(a)		
	\$/barrel	\$/barrel	\$/barrel	%	\$/barrel
1	1,54	1,94	1,88		1,63
2	1,61	2,05	1,97	75 % concessie 18,75 % bridging 3,75 % phase-in	1,71
3	1,58	1,99	1,91		1,67
4	1,83	2,22	2,13		1,92
5	1,80	2,13	2,04		1,87
6	1,72	2,30	2,24		1,85
7	1,74	2,18	2,09		1,84
8	1,63	-	-		1,73
Gewogen gemiddelde 1 t/m 8 (c)	<u>1,60</u>	<u>2,02</u>	<u>1,95</u>		<u>1,70</u>
9	2,37	} niet beschikbaar	} niet beschikbaar	} niet beschikbaar	2,37
10	2,27				2,27
11	2,32				2,32
Gewogen gemiddelde 9 t/m 11 (c)	<u>2,33</u>	-	-		<u>2,33</u>
Gewogen gemiddelde 1 t/m 11 (c)	1,69	-	-		1,78

(a) zie definities blz. 64

(b) Deze maatschappij heeft geen "state-oil" gekocht 2,5 %

(c) Deze prijzen worden gewogen met de gekochte hoeveelheden, zie blz. 83, 84.

Tabel 17b

2e kwartaal 1973

Samenstelling van de kosten van de ruwe aardolie
van een grote internationale maatschappij

Type ruwe olie	Kosten van de concessie-olie	Wederkooprij van de parti- cipatie-olie door de produktie- landen		Verhouding concessie- olie/partici- patie-olie	Gemiddelde kosten
		Bridging(a)	Phase-in(a)		
	\$/barrel	\$/barrel	\$/barrel	%	\$/barrel
1	1,65	2,08	1,99		1,75
2	1,73	2,20	2,09		1,83
3	1,70	2,12	2,03	75 % concessie	1,79
4	1,96	2,37	2,26	18,75 % brid- ging	2,05
5	1,92	2,28	2,17	3,75 % phase-in	2,00
6	1,85	2,45	2,37		1,99
7	1,87	2,33	2,22		1,97
8	1,75	-	-		1,85
Gewogen gemid- delde 1 t/m 8 (b)	<u>1,72</u>	<u>2,17</u> Buyback	<u>2,07</u> Option(c)		<u>1,82</u>
9	2,55	3,30	3,50	65/33	2,81
10	2,44	3,13	3,33	65/35	2,70
11	2,50	3,19	3,39	65/34	2,15
Gewogen gemid- delde 9 t/m 11 (b)	<u>2,51</u>	<u>3,21</u>	<u>3,41</u>		<u>2,76</u>
Gewogen gemid- delde 1 t/m 11 (b)	<u>1,83</u>	-	-		<u>1,95</u>

(a) Zie definities blz. 64

(b) Deze prijzen worden gewogen met de gekochte hoeveelheden, zie blz. 83, 84.

(c) Hoeveelheden die boven het in het contract overeengekomen quotum worden gekocht.

Type ruwe olie	Kosten van de concessie-olie	Wederverkoop prijs van de participatie-olie door de produktielanden		93 % posted price (b)	Verhouding concessie-olie/participatie-olie	Gemiddelde kosten
		Bridging(a)	Phase-in(a)			
	\$/barrel	\$/barrel	\$/barrel	\$/barrel	%	\$/barrel
		juli en augustus		september		
1	1,79	2,23	2,12	2,74	} 75 % concessie 18,75 % bridging 3,75 % phase-in	1,93
2	1,89	2,35	2,23	2,83		2,03
3	1,84	2,27	2,16	2,78		1,97
4	2,12	2,52	2,40	3,02		2,24
5	2,09	2,43	2,31	2,96		2,21
6	2,01	2,60	2,52	2,98		2,17
7	2,03	2,48	2,37	3,00		2,17
8	1,89	-	-	-		2,02
Gewogen gemiddelde 1 t/m 8 (c)	<u>1,86</u>	<u>2,21</u> Buyback	<u>2,10</u> Option(d)	<u>2,80</u>		<u>2,00</u>
9	2,79	3,54	3,74	-	65/33	3,05
10	2,67	3,36	3,56	-	65/34	2,93
11	2,73	3,42	3,62	-	65/35	2,98
Gewogen gemiddelde 9 t/m 11 (c)	<u>2,74</u>	<u>3,45</u>	<u>3,65</u>	-		<u>2,99</u>
Gewogen gemiddelde 1 t/m 11 (c)	1,98	-	-	-		2,13

(a) zie definities blz. 64

(b) Met ingang van september 1973 hebben de produktielanden de wederverkoop prijzen van de participatie-olie vastgesteld op 93 % van de posted price. Deze berekeningswijze vervangt de voordien toegepaste methoden van "bridging" en "phase-in".

(c) Deze prijzen worden gewogen met de gekochte hoeveelheden, zie blz. 83, 84.

(d) Hoeveelheden die boven het in het contract overeengekomen quotum konden worden gekocht.

Samenstelling van de kosten van de ruwe aardolie
van een grote internationale maatschappij

Type ruwe olie	Kosten van de concessie-olie	Wederverkoopprijs van de participatie-olie door de produktielanden 93 % posted price (a)		Ratio concessie-olie/participatie-olie	Gemiddelde kosten
	\$/barrel	\$/barrel		%	\$/barrel
1	2,80	4,25			3,13
2	3,06	4,60		75 % concessie	3,42
3	2,89	4,35		18,75%bridging	3,23
4	3,52	5,12		3,75 % phase-in	3,89
5	3,31	4,79			3,65
6	3,45	5,17			3,85
7	3,39	5,03			3,77
8	2,95	4,37			3,28
Gewogen gemiddelde 1 t/m 8(b)	<u>2,97</u>	<u>4,46</u>			<u>3,31</u>
		Buyback	Option(c)		
9	4,78	5,53	5,73	65/33	5,04
10	4,61	5,36	5,56	65/35	4,89
11	4,72	5,42	5,62	65/34	4,97
Gewogen gemiddelde 9 t/m 11(b)	<u>4,72</u>	<u>5,45</u>	<u>5,64</u>		<u>4,98</u>
Gewogen gemiddelde 1 t/m 11(b)	<u>3,24</u>	<u>4,62</u>	-		<u>3,57</u>

(a) Met ingang van september 1973 hebben de produktielanden de wederverkooprijzen van de participatie-olie vastgesteld op 93 % van de posted price. Deze berekeningswijze vervangt de voordien toegepaste methoden van "bridging" en "phase-in".

(b) Deze prijzen worden gewogen met de gekochte hoeveelheden, zie blz.83, 84.

(c) Hoeveelheden die boven het in het contract overeengekomen quotum konden worden gekocht.

Tabel 17e

1e kwartaal 1974

Samenstelling van de kosten van de ruwe aardolie
van een grote internationale maatschappij

Type ruwe olie	Totale kostprijs inclusief belasting (a)	Wederverkoopprijs van de participatie-olie door de productie-landen, 94 % van de posted price	Verhouding concessie-olie/participatie-olie	Gemiddelde kosten
	\$barrel	\$barrel	%	\$barrel
1	7,04	10,86	40/52,3	9,20
2	7,25	11,16	40/55,2	9,52
3	7,11	10,94	40/55,3	9,33
4	7,80	11,86	40/54	10,13
5	7,51	11,41	40/53,1	9,74
6	7,74	11,92	40/54,5	10,15
7	7,80	11,63	40/60	10,10
8	7,23	10,93	40/60	9,45
Gewogen gemiddelde 1 tot en met 8 (b)	<u>7,20</u>	<u>11,06</u>		<u>9,43</u>
9	9,26	12,15	65/32,6	10,22
10	8,99	11,99	65/35	10,04
11	9,08	12,07	65/33,5	10,09
Gewogen gemiddelde 9 tot en met 11 (b)	<u>9,13</u>	<u>12,09</u>		<u>10,13</u>
Gewogen gemiddelde 1 tot en met 11 (b)	<u>7,49</u>	<u>11,22</u>		<u>9,53</u>

a) Zie definities blz. 83

b) Deze prijzen worden gewogen met de gekochte hoeveelheden, zie blz 83, 84.

c) Transferprijs van de ruwe olie

De leveringen van ruwe aardolie aan de aardoliemaatschappijen worden over hun raffinaderij-dochters verdeeld en voor deze leveringen wordt een prijs vastgesteld ten behoeve van de verrekening tussen de betrokken maatschappijen. Deze prijs wordt de "transferprijs" van de ruwe olie genoemd, en wordt over het algemeen vastgesteld op basis van de kostprijs FOB plus een transfermarge (zie tabellen 18a) en b)). Deze "transfermarge" vormt vanaf het begin van het produkt een door de maatschappij aangehouden reserve, die in de prijs van de produkten tot aan het eindstadium doorberekend wordt en die in beginsel een deel van de kosten van de maatschappij moet dekken. Het gaat hier echter alleen om een interne marge voor de betrokken groep waaraan geen specifieke rol kan worden toegewezen. De transferprijs is derhalve in wezen een prijs, die door een aardoliemaatschappij wordt vastgesteld op basis van haar eigen regelingen en die bestemd is om te worden gebruikt binnen haar eigen groep, doch die voor de raffinaderijen van de groep een doorslaggevend element van hun kostprijzen vormt.

De Commissie is overgegaan tot de vergelijking van de gewogen gemiddelde maandelijkse transferprijzen FOB van 11 maatschappijen berekend aan hun raffinaderijen in landen van de Gemeenschap voor twee typen ruwe olie Arabian Light 34° API en Iranian Light 34° API¹⁾. Algemenerwijze heeft zij geconstateerd dat het prijspeil van groep tot groep uiteen loopt en dat bepaalde internationale concerns (wier voorziening met ruwe aardolie voldoende of excedentair is) lagere gemiddelde prijzen hebben dan de anderen, hetgeen wordt verklaard door de grotere aandelen ruwe concessie-olie (goedkoper) in de kostenberekeningen. Tussen de grote internationale groepen zijn de verschillen tussen de betreffende prijsniveaus betrekkelijk klein, hetgeen hetzij door de oorsprong van de produkten, hetzij door een transferprijzenpolitiek, die gedifferentieerd is naar gelang de bestemmingen, verklaard moet worden.

1) Om redenen van beroepsgeheim is de gedetailleerde tabel van deze prijzen hier niet bijgevoegd.

Gemiddelde prijzen, marge en overdrachtprijzen van een grote
internationale maatschappij

Tabel 18 a

	1e kwartaal 1973			2e kwartaal 1973			3e kwartaal 1973		
Type ruwe olie	Gemiddelde kosten \$/barrel (a)	Marge \$/barrel	Transfer- prijzen \$/barrel	Gemiddelde kosten \$/barrel (a)	Marge \$/barrel	Transfer- prijzen \$/barrel	Gemiddelde kosten \$/barrel	Marge \$/barrel	Transfer- prijzen \$/barrel
1	1.63	+ .34	1.97	1.75	+ .35	2.10	1.93	+ .47	2.40
2	1.71	+ .39	2.10	1.83	+ .42	2.25	2.03	+ .55	2.58
3	1.67	+ .37	2.04	1.79	+ .38	2.17	1.97	+ .52	2.49
4	1.92	+ .29	2.21	2.05	+ .34	2.39	2.24	+ .53	2.77
5	1.87	+ .27	2.14	2.00	+ .30	2.30	2.21	+ .45	2.66
6	1.85	+ .49	2.34	1.99	+ .51	2.50	2.17	+ .71	2.88
7	1.84	+ .37	2.21	1.97	+ .37	2.34	2.17	+ .55	2.72
8	1.73	+ .28	2.01	1.85	+ .31	2.16	2.02	+ .47	2.47
Gewogen gemiddelde 1 à 8	1.70	+ .36	2.06	1.82	+ .38	2.20	2.00	+ .51	2.51
9	2.37	+ .75	3.12	2.81	+ .51	3.32	3.05	+ .82	3.87
10	2.27	+ .80	3.07	2.70	+ .57	3.27	2.93	+ .88	3.81
11	2.32	+ .80	3.12	2.75	+ .57	3.32	2.98	+ .89	3.87
Gewogen gemiddelde 9 à 11	2.33	+ .78	3.11	2.76	+ .55	3.31	2.99	+ .87	3.86
Gewogen gemiddelde 1 à 11	1.78	+ .41	2.19	1.95	+ .40	2.35	2.13	+ .57	2.70

(a) Zie laatste kolom van de tabellen 17 a t/m c

Tabel 18 b

	4e kwartaal 1973			1e kwartaal 1974		
Type ruwe olie	Gemiddelde kosten \$/barrel (a)	Marge \$/barrel	Transfer- prijzen \$/barrel	Gemiddelde kosten \$/barrel	Marge \$/barrel	Transfer- prijzen \$/barrel
1	3.13	+ .23	3.36	9.20	- .35	8.85
2	3.42	+ .24	3.66	9.52	- .40	9.12
3	3.23	+ .20	3.43	9.33	- .39	8.94
4	3.89	+ .18	4.07	10.13	- .42	9.71
5	3.65	+ .14	3.79	9.74	- .36	9.38
6	3.85	+ .29	4.14	10.15	- .42	9.73
7	3.77	+ .15	3.92	10.10	- .47	9.63
8	3.28	+ .20	3.48	9.45	- .42	9.03
Gewogen gemiddelde 1 à 8	3.31	+ .22	3.53	9.43	- .39	9.04
9	5.04	+ .71	5.75	10.22	+ 1.16	11.38
10	4.89	+ .68	5.57	10.04	+ 1.02	11.06
11	4.97	+ .73	5.70	10.09	+ 1.08	11.17
Gewogen gemiddelde 9 à 11	4.98	+ .72	5.70	10.13	+ 1.01	11.23
Gewogen gemiddelde 1 à 11	3.57	+ .30	3.87	9.53	- .16	9.37

(a) Zie laatste kolom van de tabellen 17 d en e

Ten aanzien van de verschillende landen van de Gemeenschap kan worden geconstateerd dat bij twee "majors" de prijzen gelijk zijn, ongeacht de bestemming van de ruwe aardolie binnen de Gemeenschap. Bij drie anderen doen zich van land tot land bepaalde verschillen voor, die kunnen worden verklaard door prijsoverlappingsen over twee opeenvolgende maanden.

Bij een van de "majors" vallen aanzienlijke prijsverschillen te zien naar Gemeenschapsland. Volgens de verklaringen van de betrokken maatschappijen schuilen de redenen voor deze verschillen in de voorwaarden, die op de verschillende markten gelden.

De inkooprijzen van de Europese vennootschappen wier aardolievoorzieningsbronnen niet voldoende zijn, liggen gemiddeld 10 à 20 % hoger dan die van de grote internationale maatschappijen. Deze verschillen zijn soms groter : Arabian Light : februari 1974 Duitsland, verschil 36 %; maart 1974 Italië, verschil : 31 %.

Over het geheel kan voor de onderzochte typen ruwe olie worden geconstateerd dat de prijzen van groep tot groep en van land tot land uiteenlopen, zowel tengevolge van de uiteenlopende mate, waarin de oliemaatschappijen over ruwe aardolie beschikten als van bepaalde verschillen in de in de verschillende landen vigerende voorwaarden.

Uit deze in zekere zin willekeurige verschillen tussen de transferprijzen kunnen geen conclusies worden getrokken ten aanzien van het eigen beleid van elk der verschillende groepen. Natuurlijk blijft het feit dat het stelsel van de transferprijzen als zodanig een zekere verdeling van de inkomsten van een land ten opzichte van een ander of van een continent ten opzichte van een ander ter ondersteuning van het beleid van de groepen mogelijk maakt.

d) De prijzen van ruwe aardolie voor bepaalde Europese maatschappijen met een tekort aan ruwe aardolie

De voorziening van de Europese maatschappijen die een tekort van ruwe aardolie hebben, is uiterst gedetailleerd in België en in Italië met betrekking tot die maatschappijen onderzocht.

In België wordt een onafhankelijke maatschappij bevoorraad door een grote internationale maatschappij, krachtens een basisovereenkomst waarin de prijzen worden vastgesteld aan de hand van de produktiekosten van de internationale maatschappij, plus een winstmarge.

De aan de onafhankelijke maatschappij gefactureerde prijzen zijn minder hoog dan de aan de dochterondernemingen van de grote internationale onderneming gefactureerde prijzen.

In Italië, waar de grote raffinaderijen-exploiterende maatschappijen, die niet tot een der grote internationale aardoliemaatschappijen behoren, bestaat geen stelsel van transferprijzen voor de ruwe olie. Ten einde zekere vergelijkingen met de door de grote internationale maatschappijen toegepaste transferprijzen mogelijk te maken, geven wij hierna enkele indicaties betreffende de invoerprijzen voor ruwe olie in Italië.

De door twee Italiaanse maatschappijen betaalde invoerprijzen voor ruwe aardolie zijn gebaseerd op de maandelijkse meldingen aan het "Istituto Centrale di Statistica" ("Arrivi di Materie Prime e Prodotti Petroliiferi"), waarin eveneens de kosten fob voor elke type ruwe olie worden aangegeven. Deze hebben echter niet betrekking op de ladingdatum, doch zijn gebaseerd op een gemiddelde van de totale ingevoerde hoeveelheden per maand, zodat deze prijzen niet geheel vergelijkbaar zijn met de door andere maatschappijen gebezigde transferprijzen. Niettemin kan worden geconstateerd dat de twee betrokken Italiaanse maatschappijen hogere prijzen hebben betaald dan de grote internationale maatschappijen en dat deze prijzen hoger waren, naarmate de op de vrije markt gevraagde hoeveelheden aanzienlijker waren.

De vergelijking van de gemiddelde prijzen van deze twee Italiaanse maatschappijen voor twee van hun voornaamste typen ingevoerde ruwe olie toont aan, dat tot juli 1973 zich bij de ruwe aardolieprijzen van de maatschappij slechts minieme verschillen voordeden, hoewel een van de maatschappijen over het algemeen iets hogere prijzen dan die van de ander heeft aangegeven.

Vanaf september 1973 echter lagen de door de eerste maatschappij betaalde prijzen over het algemeen veel hoger dan die van de tweede maatschappij, hetgeen zou kunnen worden verklaard door de verschillende commerciële richtingen van de twee vennootschappen. De ene volgt het normale handelsbeleid van de grote geïntegreerde aardoliemaatschappijen, nl. de aankoop van ruwe olie waaruit een groot gamma aardolieprodukten worden gemaakt, die via de eigen netten worden afgezet. De andere maatschappij koopt harerzijds vooral ruwe olie om tussenprodukten te verkrijgen, ter verwerking in de chemische fabrieken van haar groep.

De eerste maatschappij, die veel grotere raffinagecapaciteiten heeft dan de tweede maatschappij, had leveringscontracten op lange termijn afgesloten ten einde zich te verzekeren van een voldoende voorziening met ruwe olie voor haar raffinageprogramma en de werking van de prijsaanpassingsclausules in deze overeenkomsten heeft geleid tot de toepassing van veel hogere prijzen met ingang van september 1973. De tweede maatschappij daarentegen heeft, in plaats van op overeenkomsten op lange termijn te rekenen, over het algemeen ruwe aardolie in kleinere hoeveelheden aangekocht op ogenblikken waarop zij deze tegen een lagere prijs kon verkrijgen, zodat de weerslag van de prijsaanpassingsclausules in de contracten werd vermeden.

e) Prijzen van aardolieprodukten

De voorafgaande uiteenzettingen in dit deel van het rapport betreffen de prijzen van ruwe aardolie.

In de volgende paragrafen worden de prijzen in de latere stadia van de produktie- en distributieketen voor aardolieprodukten behandeld. Nagegaan zal worden welke gegevens in aanmerking worden genomen voor het bepalen van de transferprijzen van geraffineerde produkten en hoe deze gegevens worden gebruikt in de door enkele grote oliemaatschappijen gevolgde methoden van prijsberekening.

De geraffineerde produkten worden door de aardoliemaatschappijen voornamelijk in drie richtingen afgezet:

- verbruik op de binnenlandse markt van het land waar de raffinaderij gevestigd is;
- levering aan vennootschappen van dezelfde groep in andere landen;
- verkoop aan derden in andere landen.

a) Prijzen op de binnenlandse markten

Ten aanzien van de eerste bestemming heeft de invoering van een prijsreglementering in verschillende landen van de EEG tot gevolg gehad dat tijdens de oliecrisis de prijzen van geraffineerde produkten op de binnenlandse markt niet meer bepaald werden door de normale werking van vraag en aanbod op de markt. In bepaalde lid-staten (Nederland b.v.) is uitsluitend de consumptieprijs gereglementeerd, maar in andere landen (Frankrijk b.v.) betroffen de regelingen zowel de prijzen van de produkten af raffinaderij als de consumptieprijzen. Een van de oogmerken van deze laatste vorm van prijsreglementering was een voldoende marge voor zelfstandige handelaren in aardolieprodukten in stand te houden en ook al was de omvang van deze marge voor de handelaren dikwijls aan kritiek onderhevig, niettemin werd aldus bijgedragen tot een oplossing van de ernstige moeilijkheden die de zelfstandige handelaren ondervonden.

De vaststelling van maximum consumptieprijzen heeft een doeltreffende controle op de prijsspiraal bij aardolieprodukten tijdens de crisis mogelijk gemaakt, maar heeft tevens een enigszins kunstmatig karakter gegeven aan de markt voor aardolieprodukten in deze landen. Zo weken de voor bepaalde aardolieprodukten vastgestelde prijzen dikwijls af van de werkelijke produktiekosten, rekening houdend met de stijging van de prijzen voor ruwe aardolie.

Rechtstreekse vergelijking van de prijzen in de verschillende landen van de Gemeenschap is moeilijk daar de prijzen worden uitgedrukt in de verschillende valuta's van de betrokken landen en de pariteiten tijdens de beschouwde periode verschillende malen werden gewijzigd. Bovendien wordt niet dezelfde eenheid van hoeveelheid gebruikt. Niettemin kan de situatie van de binnenlandse prijzen in vier van de door het onderzoek bestreken landen worden beschreven.

Nederland

Ten aanzien van de verkoop van aardolieprodukten op de binnenlandse markt waren door het ministerie van Economische zaken maximumprijzen toegestaan op basis van door de oliemaatschappijen, via de Olie Contact Commissie, ingediende voorstellen. Het ministerie was gerechtigd de oliemaatschappijen te verzoeken hun voorstel tot aanpassing van de prijzen te wijzigen als bepaalde prijsverhogingen hem om een of andere reden uitzonderlijk groot of onaanvaardbaar leken. De prijsreglementering voor aardolieprodukten werd gepubliceerd op 22 januari 1974.

De voorstellen voor maximumprijzen baseerden de oliemaatschappijen op de volgende gegevens:

- fob-prijs van het eindprodukt op de internationale vrije markt, bepaald op grond van gegevens die te vinden zijn in de prijsnoteringen van Platt's Oilgram, te weten:
 - voor 25% prijs Golf van Mexico: spot vrachtschepen alle havens
 - voor 25% vrachtschepen fob Italië
 - voor 25% binnenvaartschepen fob Rotterdam
 - voor 25% AFM/Rotterdam/Amsterdam¹⁾

Opgemerkt zij dat deze percentages al naar de produkten soms kunnen variëren.

1) zie blz. 113

- Zeevracht op basis van het AFRA (1)-tarief;
- Transportverzekering en transportverliezen;
- Belastingen;
- Winstmarges van importeurs, distributiebedrijven en detailhandelaren.

In tabel 19 worden voor drie produkten de op de markt geldende prijzen vermeld, gesteld tegenover de door de Nederlandse regering toegestane maximumprijzen; de prijzen zijn uitgedrukt in guldens:

Tabel 19

Verschillen tussen marktprijzen en maximumprijzen

Produkt	Prijs vrije markt Rotterdam			Maximumprijs			Verschil		
	15.11 1973	22.01 1974	04.02 1974	15.11 1973	22.01 1974	04.02 1974	15.11 1973	22.01 1974	04.02 1974
Super benzine	<u>Hfl/100 liter</u>								
	94,24	103,50	105,26	83,50	88,70	88,70	10,74	14,80	16,56
HBO I (lichte huisbrandolie)	46,03	37,13	35,55	26,50	26,50	26,50	19,53	10,63	9,05
Zware stookolie 3500	<u>Hfl/1.000 kg</u>								
	163,28	278,52	273,69	90,40	90,40	90,40	72,88	188,12	183,29

Het verschil tussen de marktprijs en de maximumprijs was in vroegere jaren meestal gering geweest. Het verschil voor zware stookolie bedroeg op 15 november 1973 reeds 72,88 gulden per ton en bereikte op 22 januari 1974 een recordhoogte van 188,12 gulden per ton. Deze cijfers doen de prijsexplosie op de vrije markt van Rotterdam tijdens de crisismaanden uitkomen.

De handelsmarge voor de verkoop door benzine- en dieseloliestations werd eveneens bepaald door de vertegenwoordigers van de aardolieindustrie in samenwerking met de BOVAG (Bond van Automobiel- en Garagebedrijven) en aanvaard door de regering. Daarentegen bestond er geen vaste winstmarge voor lichte en zware stookolie.

(1) Average Freight Rate Assessments

Daar in Nederland door de regering slechts op het niveau van de consumptie maximumprijzen waren vastgesteld werd geen controle uitgeoefend op de prijzen af-raffinaderij. De handelsmarges van de detailhandel waren voor benzine en dieselolie vastgesteld in overeenkomsten tussen de oliemaatschappijen en de bedrijfsorganisaties. Zij werden dus veeleer bekrachtigd dan goedgekeurd door de Nederlandse regering. Dit ontbreken van een prijsreglementering op het niveau van de raffinaderij heeft twee consequenties gehad. In de eerste plaats berekenden de oliemaatschappijen af-raffinaderij sterk uiteenlopende prijzen, welke verschillen voornamelijk verband hielden met de verschillende markten waarvoor de produkten bestemd waren. In de tweede plaats kwamen de zelfstandige groothandelaren die uitsluitend in Nederland werkzaam waren in moeilijkheden toen bepaalde oliemaatschappijen af-raffinaderijprijzen vaststelden die dusdanig dicht bij de maximumprijzen lagen dat hun marges uiterst klein werden.

België

De berekeningen, die werden verricht om de maximum-consumptieprijzen te bepalen, waren gebaseerd op de door de Belgische Petroleum Federatie (BPF) vastgestelde prijsstructuur. Maximumprijzen voor aardolieprodukten werden vastgesteld bij ministeriële besluiten van 19 juli 1973.

Nettoprijs af-raffinaderij

+ belasting op de aardolieprodukten

Brutoprijs af-raffinaderij

+ marge

+ zonetoeslag

- korting

+ BTW

Marktprijs voor de gebruiker

Om de nettoprijs af-raffinaderij te bepalen werd het produkt geacht als eind-produkt te zijn ingevoerd - dit is het systeem van de "invoerpariteit". In dit systeem wordt rekening gehouden met de volgende kostenelementen:

- minimum fob-prijzen Caraïbische zee of Golf van Mexico volgens de prijsnoteringen van Platt's Oilgram (zie hierna);
- AFRA vrachtprijs voor middellange afstands olietanker over het traject Aruba/Curaçao - Antwerpen;
- verzekering transportschade en -verliezen;
- douane- en inspectiekosten.

De marge moet de distributiekosten en de kosten van levering aan de gebruiker dekken. Wanneer de verkoop plaatsvindt zonder tussenpersonen behoudt de oliemaatschappij de marge.

De zonetoeslag dient de kosten te dekken van het vervoer tussen de raffinaderij en het doorzenddepot. Er bestaan drie zones:

- zone 0 strekt zich uit tot 15 km rond Antwerpen;
- zone I omvat de rest van de provincie Antwerpen, Oost-Vlaanderen, Brabant en Tesselenderlo;
- zone II de rest van België.

Controles hebben aan het licht gebracht dat tijdens de crisis de maximumprijzen in acht genomen werden en dat de door de maatschappijen toegepaste tarieven overeenkwamen met de maximumprijzen, handelsmarge inbegrepen.

Men kan constateren dat de marges van de handelaren van 1972 tot midden 1974 regelmatig zijn gedaald. In het midden van 1974 waren zij gelijk aan de marges die bij de prijsreglementering zijn vastgesteld, zodat geen enkele korting meer kon worden gegeven.

Frankrijk

De prijsregeling van 30 juni 1945 (Verordening No. 45-1483) machtigde de overheid de prijzen van goederen en diensten vast te stellen. Naast benzine en gasolie waren ook lichte en zware stookolie voor huishoudelijk en industrieel gebruik sedert 1973 onderworpen aan de prijsregeling, die door de regering was opgelegd en die "raamprijsregeling" genoemd werd. De tussenpersonen stelden geen tarieven of verkoopvoorwaarden vast maar verkopen op basis van de tarieven van de handelsgroeperingen, die verplicht zijn voor elke categorie produkten hun tarieven aan de bevoegde autoriteiten voor te leggen ten einde de overheid in staat te stellen de inwerkingtreding tegen te houden, indien zij tegen deze tarieven bezwaar heeft.

De berekening van tarieven is ingewikkeld en zeer strak geregeld. De prijsvaststelling begint bij de prijs af-raffinaderij. Deze wordt door de oliemaatschappijen onder regeringscontrole vastgesteld, rekening houdend met de volgende gegevens:

- internationale prijzen van aardolieprodukten op bepaalde markten (de prijzen fob Caraïbische zee van Platt's Oilgram);
- zeevrachtprijs op basis AFRA;
- verzekeringskosten en havengelden.

Afgezien van deze gemeenschappelijke grondslag verschilt de prijsberekening naar categorie produkt, ook als de prijselementen van de consumptie-markt dezelfde blijven (handelsmarge, belastingen met inbegrip van de bijdrage aan het Franse Aardolie Instituut - Institut Français du pétrole (IFP) -, die aan een belasting gelijkgesteld kan worden korting). De Franse markt is verdeeld in zones, hetgeen plaatselijke toeslagen en te voren vastgestelde transportkosten vanaf de dichtsbijgelegen raffinaderij inhoudt.

Een steekproefcontrole van de facturen betreffende verkopen op de binnenlandse markt bevestigde dat de in rekening gebrachte prijzen voldeden aan de bij de wet vastgestelde maximumprijzen en dat de kortingen tot eind 1973 en tot begin 1974 geringer waren geworden.

Italië

De wet houdende invoering van een nieuwe berekeningsmethode van de officiële maximumprijzen in verband met het nieuwe belastingstelsel is met terugwerkende kracht per 1 januari 1973 in werking getreden. Het oude stelsel van de "invoerpariteit" werd vervangen door een op de produktiekosten gebaseerd systeem. Deze kosten zijn drieërlei: kosten van de grondstof, kosten van raffinage en distributiekosten. De grondstofkosten worden gemeten aan de gemiddelde fob-prijs van ingevoerde ruwe aardolie, verhoogd met de gemiddelde transportkosten. Deze prijs wordt over de eindprodukten verdeeld volgens een op de API-schaal voor de viscositeit van ruwe aardolie gebaseerd systeem. De normale raffinagekosten van de raffinaderijen met een volledige cyclus worden verdeeld over de verschillende aardolieprodukten. De maximumprijs, zoals deze wordt vastgesteld door het "Comitato Interministeriale Prezzi" (maximumprijs CIP) is van toepassing in het gehele land, onafhankelijk van de plaats van de raffinaderij of van het depot en omvat de produktiebelasting (imposta di fabbricazione) alsmede de detailhandelsmarge.

De transportkosten worden vastgesteld door het Comitato Interministeriale Prezzi en toegepast door de regionale prijscomités (Comitati Provinciali Prezzi, CPP) binnen de door het Comitato Interministeriale Prezzi vastgestelde grenzen.

In dit verband zij opgemerkt dat alle aardoliemaatschappijen bezwaar gemaakt hebben tegen wat zij beschouwen als een irreële prijssituatie, die tijdens de crisis vele maanden voortduurde daar de vaststelling van de nieuwe maximumprijzen achter bleef bij de stijging van de prijzen van ruwe aardolie.

Luxemburg

Wegens de Belgische-Luxemburgse economische unie en het feit dat de meeste aardolieprodukten afkomstig zijn uit Belgische raffinaderijen werden de prijsregelingen van de twee landen in hoge mate uniform gemaakt.

Een wet van 30 juni 1961 geeft de minister van Economische zaken de bevoegdheid prijzen te bepalen welke op straffe van sancties niet mogen worden overschreden. Een prijzenbureau is belast met de controle en heeft de mogelijkheid zo nodig boekhouding en rekeningen na te zien. Evenals in België moet elke prijsverhoging door de oliemaatschappijen worden aangevraagd op basis van het systeem van de "invoerpariteit".

Gedurende een lange periode, in feite tot het begin van 1970, hebben deze bepalingen nauwelijks een rol gespeeld aangezien de marktprijzen onder de maximumprijzen bleven. Eind 1970 daarentegen heeft de minister de voorstellen van de oliemaatschappijen verworpen en de maximumprijzen geblokkeerd op grond van de overweging dat de gevraagde verhogingen gecompenseerd konden worden door afschaffing van de tot dusver aan de kopers toegekende kortingen.

Denemarken

De aardoliemarkt van Denemarken wordt bevoorraad door particuliere ondernemingen. Deense dochterondernemingen van internationale oliemaatschappijen nemen de belangrijkste plaats in. Dit overwicht is sterker op de markt voor lichte produkten dan op de markt voor zware stookolie ten aanzien waarvan zelfstandige leveranciers en enkele grote verbruikers een aanzienlijk deel van de markt vertegenwoordigen.

Op de prijzen van aardolieprodukten zijn de algemene wettelijke prijsvoorschriften van toepassing: de wet inzake het toezicht op de monopolies en restrictieve handelspraktijken en de wet inzake prijzen en winsten, 1974, welke beide worden toegepast door de Monopoliecommissie.

Tot oktober 1970 was de controle gebaseerd op de wet inzake de monopolies en geschiedde door middel van een standaard berekeningssysteem dat werd opgesteld in overeenstemming tussen de Monopoliecommissie en de drie voornaamste oliemaatschappijen op de Deense markt. Dit berekeningssysteem gold niet voor zware stookolie.

Vanaf oktober 1970 vallen de prijzen van de aardolieprodukten onder de wet tot stabilisatie van de prijzen en vanaf april 1971 onder de wet inzake prijzen en winsten. Het standaard berekeningssysteem van deze laatste wet leidt tot verkoopprijzen voor aardolieprodukten die lager zijn dan die in de meeste andere landen van West-Europa.

In november 1973 werd aan de oliemaatschappijen een uitzondering op de wet inzake prijzen en winsten toegestaan ten einde de schadelijke gevolgen, die de lage prijzen zouden kunnen hebben voor de aardolievoorziening, te verminderen. Krachtens deze uitzondering mogen de maatschappijen hun verkoopprijzen berekenen op basis van de lopende vervangingswaarde van ruwe aardolie of ingevoerde produkten in plaats van op basis van de werkelijke kosten. Dit akkoord werd voortgezet bij de nieuwe wet inzake prijzen en winsten van 1974.

Ierland

Daar Ierland volledig van invoer, hetzij van ruwe aardolie hetzij van geraffineerde produkten, afhankelijk is, worden de prijzen bepaald op grond van de prijzen die gelden op de internationale markten.

Invoer, raffinage en distributie zijn in handen van particuliere ondernemingen. Deze laatste bepalen hun eigen prijsbeleid en stellen de verkoopprijzen vast zonder rechtstreeks ingrijpen van de overheid.

Prijsverhogingen moeten echter door de minister van Industrie en handel worden goedgekeurd na onderzoek van de aanvragen door de Nationale Prijzencommissie. Deze commissie, waarin een door de Ierse vereniging van huisvrouwen benoemde als vertegenwoordiger van de consumenten zitting heeft, doet aanbevelingen aan de minister van Industrie en handel naar aanleiding van elk verzoek tot verhoging. Bij het onderzoek wordt het volgende criterium toegepast: de verhoging mag niet het resultaat zijn van doorberekening van een bedrag dat hoger is dan dat van de onvermijdelijke stijging van de kosten van duurzame aard die de aanvragende onderneming moet dragen. Eind 1973 heeft het ministerie op voorstel van de Nationale Prijzencommissie besloten dat er geen enkele groothandelsprijs, exclusief belastingen, voor een aardolieprodukt in rekening mag worden gebracht die hoger is dan de overeenkomstige prijs van de dochteronderneming of de aangesloten vennootschap voor de "externe zones" van het Verenigd Koninkrijk. Als er geen dochteronderneming of aangesloten vennootschap is wordt de grens gevormd door de voor de "externe zones" van het Verenigd Koninkrijk gepubliceerde "standaard"-groothandelsprijs.

Verenigd Koninkrijk

De prijsvaststelling voor aardolieprodukten berust volledig bij de betrokken ondernemingen en de staat onthoudt zich van elk ingrijpen op dit gebied, ook al is een deel van het kapitaal van British Petroleum in handen van de staat.

Er is dus een vrije markt waar echter drie grote oliemaatschappijen 60% van de omzet voor hun rekening nemen en een overheersende invloed uitoefenen op de prijsvorming. De invloed van de verbruikers blijft marginaal en kan slechts tot uiting komen bij onderhandelingen over particuliere contracten.

Er geldt geen officiële prijsschaal en evenmin een verplichting de prijzen te publiceren; niettemin stellen de oliemaatschappijen regelmatig lijsten van aanbiedingsprijzen op welke worden overgenomen door de gespecialiseerde pers. Op deze aanbiedingsprijzen worden al naar de omvang van de afgenomen hoeveelheden, het gemak van levering en de marktsituatie, kortingen toegekend.

Vanaf 1973, voordat van enige prijsstijging van de aardolieprodukten sprake kon zijn, moesten de aardoliemaatschappijen goedkeuring van de "Prijzencommissie" verkrijgen, die vooral belang hechtte aan de marges. Van december 1973 tot december 1974 werden maximumverkoopprijzen voor de gebruikers wat de benzine betreft vastgesteld. Voor de overige produkten werd het systeem van goedkeuring door de Prijzencommissie voortgezet.

Gezien de structuur van het aanbod kan gesteld worden dat het hier gaat om een homogene markt waar bij vergelijkbare gebruiksvoorwaarden prijsverschillen gering blijven.

Duitsland

In Duitsland, de enige markt waar vele aanbiedingen vrij tegenover elkaar komen te staan, hebben van leverancier tot leverancier, van streek tot streek en van periode tot periode zeer grote prijsverschillen bestaan.

Deze verschillen worden geïllustreerd in de tabellen 20a t/m e.

Zelfs voor een zo homogeen produkt als motorbenzine, dat ook naar wijze van afzet en naar gebruik homogeen is, liepen de aan de handelaren door de grote maatschappijen berekende prijzen in december 1973 uiteen van 140 tot 240 DM per m³ en in maart 1974 nog van 230 tot 330 DM.

Voor andere produkten zijn de verschillen minder geprononceerd, maar niettemin aanzienlijk. Voorts kan worden opgemerkt dat in het algemeen de prijzen voor zelfstandige handelaren zodanig waren dat de marge, die zij overhielden, in oktober 1973 aanzienlijk was en tijdens de crisis steeds kleiner werd en tenslotte in maart 1974, althans voor lichte stookolie, dikwijls negatief.

* * *

Uit dit overzicht van de binnenlandse prijzen voor aardolieprodukten blijkt dat in alle landen, die een maximumprijnsregeling hebben ingevoerd tijdens de oliecrisis, zulks in meerdere of mindere mate geschiedde in overleg met de oliemaatschappijen. Deze laatsten traden via hun bedrijfsverenigingen op als deelnemers aan de vaststelling van maximumprijzen voor aardolieprodukten op de nationale markt en werden zelfs uitgenodigd aan de overheid voorstellen ter zake voor te leggen.

Voorts kan worden vastgesteld dat, behoudens wellicht in Italië, bepaalde gegevens die bij de prijsvaststelling worden gebruikt, zoals de prijzen van Platt's Oilgram en in het geval van België de vrachtprijs Aruba/Curaçao/Antwerpen, niet aan de werkelijkheid beantwoorden daar zij theoretische kosten weergeven en niet de werkelijke kosten van de produktie van de aardolieprodukten.

Tabel 10 (tweede deel van het rapport) waarin de consumptieprijzen, dat wil zeggen de prijzen met inbegrip van de belastingen, worden weergegeven, laat zien dat een van de belangrijkste consequenties van de verschillen tussen de prijsregelingen van de staten (en ook tussen hun belastingmaatregelen) is geweest dat tussen de in de verschillende landen van de Gemeenschap toegepaste prijzen grote verschillen bestonden. Hieruit vloeien noodzakelijkerwijs concurrentievervalsingen voort, maar over een korte crisisperiode kunnen de werkelijke gevolgen voor produktie en handelsverkeer niet beoordeeld worden.

Zo was op 23 november 1973 de binnenlandse verkoopprijs van huisbrandolie in Italië 31 dollar/1.000 l en in Nederland 98 dollar, dat is meer dan 300 % meer.

Op 30 april 1974 was de binnenlandse verkoopprijs van gasolie in Denemarken ongeveer 150 dollar/1.000 l terwijl deze prijs in Duitsland ongeveer 360 dollar bedroeg, dat is 230% meer.

Verkoopprijzen in Duitsland (exclusief BTW en andere belastingen)

DM/m³

Distributiekanaal	Jaar/maand	MAATSCHAPPIJEN								
		A	B	C	E	F	H	I	J	K
				(a)	(b)					
Distributiebedrijven	1973 okt.	157,00	140,80	162,90	186,00	145,06	207,30	202,00	127,82	207,30
	nov.	171,00	149,70	180,35	204,90	166,78	220,70	218,10	140,16	220,70
	dec.	192,00	166,10	202,09	226,40	181,71	244,70	241,30	142,41	242,20
	1974 jan.	191,00	169,50	195,33	240,40	192,57	243,00	238,20	156,55	256,00
	feb.	279,00	259,20	257,40	311,50	264,65	332,10	326,00	222,48	312,40
	mrt.	277,00	259,50	263,60	311,30	263,14	328,90	323,20	235,02	327,30
Zelfstandige handelaren	1973 okt.	120,00	132,96	139,15	160,83	130,33	-	138,00	134,06	126,40
	nov.	144,00	142,57	185,81	176,64	143,21	-	152,30	153,14	143,00
	dec.	155,00	159,70	183,32	202,42	159,46	-	160,30	164,19	155,10
	1974 jan.	155,00	160,74	189,39	220,45	168,79	-	160,00	177,58	160,50
	feb.	245,00	260,58	255,88	284,79	250,66	-	250,00	251,51	244,50
	mrt.	247,00	258,23	258,61	285,56	251,70	-	250,00	252,83	246,10
Grote verbruikers	1973 okt.	152,00	147,50	149,09	134,66	228,59	-	154,60	137,15	153,20
	nov.	155,00	162,20	202,07	176,73	200,33	-	170,70	142,49	165,90
	dec.	159,00	174,60	219,79	205,79	210,23	-	196,20	171,38	180,30
	1974 jan.	157,00	185,50	196,70	202,84	228,41	-	183,50	179,91	196,70
	feb.	247,00	270,40	262,07	296,69	308,82	-	273,50	254,85	273,20
	mrt.	257,00	264,80	269,41	271,68	282,39	-	268,90	262,60	271,80

(a) Gemiddelde prijs : Düsseldorf en Mannheim

(b) Gemiddelde prijs : Karlsruhe, Duisburg en Ingolstadt

SUPER BENZINEVerkoopprijzen in Duitsland (exclusief BTW en andere belastingen)

Tabel 20 b

DM/m³

Distributiekanaalen		Jaar/maand	MAATSCHAPPIJEN									
			A	B	C	E	F	H	I	J	K	
Distributiebedrijven	1973	okt.	214,00	196,30	184,68	214,06	210,91	273,20	267,00	173,79	273,20	
		nov.	233,00	205,60	229,61	268,90	231,90	285,90	286,30	199,37	285,90	
		dec.	256,00	218,50	261,82	292,20	245,86	308,60	308,60	203,02	307,70	
	1974	jan.	252,00	227,30	256,10	303,30	258,92	307,50	304,20	214,00	321,90	
		feb.	344,00	316,70	347,69	374,30	331,63	397,80	391,50	287,15	382,00	
		mrt.	340,00	313,70	338,15	373,30	328,79	395,10	388,10	295,65	393,70	
	Zelfstandige handelaren	1973	okt.	179,00	180,08	177,17	218,79	179,47	-	188,00	173,06	169,40
			nov.	192,00	193,11	239,10	228,44	190,98	-	205,60	196,76	202,70
			dec.	208,00	213,80	254,19	260,83	205,72	-	219,30	210,46	204,10
1974		jan.	208,00	215,03	249,20	276,86	218,71	-	219,00	217,03	217,40	
		feb.	298,00	314,87	306,57	357,47	296,52	-	309,00	299,08	301,00	
		mrt.	302,00	313,20	309,98	350,71	298,41	-	305,00	296,94	304,30	
Grote verbruikers	1973	okt.	200,00	203,50	194,54	175,94	208,21	-	213,10	184,01	212,20	
		nov.	215,00	216,40	258,61	243,90	227,06	-	230,70	204,55	226,20	
		dec.	219,00	228,90	283,74	278,80	242,82	-	256,20	217,96	240,40	
	1974	jan.	217,00	242,50	264,10	301,60	261,38	-	243,50	231,78	263,80	
		feb.	307,00	325,20	316,98	358,70	342,30	-	333,50	305,73	334,80	
		mrt.	317,00	321,60	321,84	363,60	335,50	-	328,90	309,20	335,70	

(a) Gemiddelde prijs : Düsseldorf en Mannheim

(b) Gemiddelde prijs : Karlsruhe, Duisburg en Ingolstadt

Verkoopprijzen in Duitsland (exclusief BTW en andere belastingen)

DM/m³

Distributiekanaal	Jaar/maand	MAATSCHAPPIJEN										
		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
				(a)		(b)						
Distributie- bedrijven	1973 okt.	210,00	162,10	177,09	177,00	236,80	172,79	-	173,20	248,40	165,47	251,00
	nov.	224,00	197,00	240,09	226,00	271,40	205,36	-	207,80	269,50	205,22	268,20
	dec.	246,00	224,80	272,63	256,00	306,30	228,49	-	230,30	293,60	205,94	280,80
	1974 jan.	255,00	226,60	246,52	266,00	329,10	237,20	-	250,02	305,60	232,40	310,30
	feb.	350,00	270,90	265,31	310,00	386,20	310,61	-	313,00	382,80	286,80	361,90
	mrt.	340,00	261,80	244,25	290,00	391,10	286,18	-	286,00	383,00	246,71	391,80
Zelfstandige handelaren	1973 okt.	157,00	151,87	174,02	177,00	191,46	153,33	-	-	173,40	159,03	152,70
	nov.	195,00	189,90	266,80	224,00	234,20	178,87	-	-	186,70	186,42	189,40
	dec.	208,00	204,39	266,02	261,00	303,79	199,17	-	-	202,20	202,06	204,40
	1974 jan.	220,00	212,83	249,21	273,00	305,08	212,16	-	-	216,40	213,37	222,60
	feb.	305,00	268,35	259,98	271,00	396,34	286,26	-	-	299,40	288,56	254,10
	mrt.	270,00	249,80	259,18	257,00	257,02	272,65	-	-	259,40	251,30	243,10
Grote verbruikers	1973 okt.	182,00	168,10	203,35	184,00	188,54	174,44	170,80	-	196,20	159,42	173,20
	nov.	206,00	214,40	280,33	211,00	247,02	204,44	-	-	199,50	183,69	207,80
	dec.	214,00	229,60	303,34	170,00	284,29	220,97	243,50	-	207,40	198,23	230,30
	1974 jan.	224,00	240,00	275,87	221,00	250,47	241,84	-	-	220,40	223,28	244,60
	feb.	302,00	290,10	279,33	261,00	296,36	316,89	333,30	-	301,10	295,69	312,70
	mrt.	270,00	273,00	261,75	291,00	257,86	290,71	342,80	-	264,90	278,50	292,10

(a) Gemiddelde prijs : Düsseldorf en Mannheim

(b) Gemiddelde prijs : Karlsruhe, Duisburg en Ingolstadt

LICHTE STOOKOLIE

Tabel 20 d

Verkoopprijzen in Duitsland (exclusief BTW en andere belastingen)DM/m³

Distributiekanaal Jaar/maand		MAATSCHAPPIJEN									
		A	B	C	D	E	F	H	I	J	K
				(a)		(b)					
Distributiebedrijven	1973 okt.		184,10	188,52	200,00		180,71	185,04	196,60	177,46	187,29
	nov.		219,00	259,88	252,00		207,89	222,43	201,80	209,16	235,62
	dec.		230,60	266,48	256,00		214,56	242,92	205,90	213,43	253,42
	1974 jan.		227,40	253,88	255,00		233,40	250,02	222,80	233,16	257,67
	feb.		232,50	248,03	253,00		301,57	266,51	289,50	270,73	245,79
	mrt.		244,30	239,36	243,00		255,30	244,95	245,50	238,23	238,17
Zelfstandige handelaren	1973 okt.	174,00	178,54	223,58	197,00	191,22	169,78	-	208,30	176,27	191,99
	nov.	198,00	207,42	268,91	269,00	265,62	189,36	-	212,30	215,62	243,58
	dec.	202,00	228,81	296,98	278,00	309,02	195,37	-	207,60	213,95	265,10
	1974 jan.	210,00	222,35	255,84	273,00	278,51	210,39	-	224,40	231,14	263,47
	feb.	265,00	246,55	254,26	226,00	259,22	276,63	-	291,40	270,72	240,98
	mrt.	243,00	240,10	242,43	249,00	237,77	285,79	-	246,70	237,05	237,40
Grote verbruikers	1973 okt.		206,50	240,71	210,00	208,77	174,60	165,71	204,20	175,89	183,14
	nov.		243,20	305,82	270,00	253,98	189,19	225,34	207,70	200,83	260,49
	dec.		247,90	309,42	260,00	290,62	204,17	263,68	217,20	214,27	282,35
	1974 jan.		245,90	327,71	265,00	285,66	228,18	258,77	249,30	222,98	267,20
	feb.		289,70	276,43	270,00	278,86	303,69	283,86	312,00	286,84	244,91
	mrt.		261,20	249,52	252,00	251,20	257,93	260,61	260,60	248,66	236,71

(a) Gemiddelde prijs : Düsseldorf en Mannheim

(b) Gemiddelde prijs : Karlsruhe, Duisburg en Ingolstadt

ZWARE STOOKOLIE

Tabel 20 e

Verkoopprijzen in Duitsland (exclusief BTW en andere belastingen)DM/m³

Jaar/maand			MAATSCHAPPIJEN										
			A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
					(a)		(b)						
Distributie- bedrijven	1973	okt.		-		58,00		70,86	-	-	-	82,08	56,26
		nov.		-		77,00		96,80	-	-	-	83,38	72,31
		dec.		-		114,00		126,92	-	-	-	102,32	102,11
	1974	jan.		-		133,00		139,42	-	-	-	136,20	144,81
		feb.		-		173,00		194,56	-	-	-	187,57	176,91
		mrt.		-		176,00		194,21	-	-	-	183,28	175,57
Zelfstandige handelaren	1973	okt.		54,61	66,83	53,00	47,22	-	-	56,99	78,00	56,54	54,33
		nov.		77,76	90,46	69,00	73,87	-	-	66,94	82,00	70,97	74,94
		dec.		109,63	121,26	106,00	109,69	-	-	107,62	109,00	107,16	111,18
	1974	jan.		135,99	126,26	129,00	143,81	-	-	126,23	129,00	132,70	154,08
		feb.		175,56	180,02	177,00	178,36	-	-	170,39	179,00	177,15	187,57
		mrt.		173,01	177,74	178,00	173,29	-	-	168,85	179,00	171,06	176,96
Grote verbruikers	1973	oct.	70,00	56,01	67,32	61,00	55,80	66,46	83,97	62,90	79,00	60,54	57,86
		nov.	80,00	84,27	101,36	84,00	73,48	86,50	-	88,23	83,00	88,46	67,49
		dec.	101,00	119,62	127,82	126,00	110,55	107,75	89,22	110,00	110,98	102,24	87,78
	1974	jan.	128,00	144,41	143,97	138,00	145,07	134,96	-	137,73	130,00	116,00	111,88
		feb.	174,00	182,35	186,80	183,00	179,70	188,71	183,93	175,70	180,00	156,98	158,53
		mrt.	174,00	179,68	189,23	180,00	172,45	184,05	189,21	183,05	180,00	154,99	166,83

(a) Gemiddelde prijs : Düsseldorf en Mannheim

(b) Gemiddelde prijs : Karlsruhe, Duisburg en Ingolstadt

f) Transferprijzen van aardolieprodukten

Men dient zich te hoeden voor overschatting van de invloed van de transferprijzen welke door een oliemaatschappij worden gebruikt op de daadwerkelijke verkoopprijs van de aardolieprodukten op de markt van het land van bestemming. Het zou ongetwijfeld de voorkeur verdienen als de stelsels van berekening van de transferprijzen een duidelijker verband legden met de daadwerkelijke kosten welke een oliemaatschappij draagt. Deze berekeningsstelsels zijn echter bij elke aardoliegroep weer anders en berusten onder meer op de boekingsmethoden, die door de vennootschappen van een zelfde groep worden gebruikt voor het onderling verkeer. Het is voor geen der vennootschappen van een land van de Gemeenschap mogelijk een direct verband te ontdekken tussen de transferprijs en de uiteindelijke verkoopprijs van de aardolieprodukten, zelfs niet in Duitsland, waar de regering geen enkel prijstoezicht op aardolieprodukten uitoefende. Zelfs, zoals later zal worden uiteengezet, waren de transferprijzen voor benzine welke door een van de vennootschappen werden gehanteerd met betrekking tot een dochteronderneming in Duitsland hoger dan de prijzen waartegen deze zelfde vennootschap benzine op de Duitse markt verkocht.

De stelsels van berekening van de prijzen waartegen de aardolieprodukten ter beschikking worden gesteld van andere vennootschappen van een zelfde groep in een ander land verschillen aanzienlijk van groep tot groep. Bovendien worden door bepaalde maatschappijen de berekeningsstelsels ook afgestemd op de geografische spreiding van hun activiteiten.

Een van de bij het onderzoek betrokken grote maatschappijen (maatschappij I) berekent haar transferprijzen op basis van de "leveringsprijs" waarvan zij zich bedient voor alle produkten waarop het onderzoek betrekking had, met uitzondering van nafta. Deze "leveringsprijzen" worden ten dele aan de hand van de desbetreffende prijsnoteringen van Platt's Oilgram (zie hierna) bepaald maar ten dele ook op grond van de kosten van ruwe aardolie, de vrachtprijzen en de raffinagekosten.

Een andere maatschappij (maatschappij F) duidde tot januari 1973 haar transferprijzen aan als prijzen "Kanaalzone"; haar prijzen werden uitsluitend op grond van de desbetreffende prijsnoteringen van Platt's Oilgram berekend. In januari 1973 werd het stelsel van de "Kanaalzone"-prijzen vervangen door een "mixed export parity price" (MEP)-systeem dat werd toegepast op alle transfers van aardolieprodukten tussen vennootschappen van de groep van maatschappij F, uitgezonderd bepaalde leveringen aan België en de strijdkrachten van de Bondsrepubliek Duitsland. De MEP kan beschouwd worden als een samengestelde prijs daar

hij voor 25 % werd bepaald aan de hand van de prijsnoteringen van Platt's Oilgram voor het betrokken produkt en voor 75 % aan de hand van een andere factor, de z.g. "term price". Deze prijs was zelf weer afgeleid uit verschillende kostenelementen zoals de prijs van ruwe aardolie, de vrachtprijs, de raffinage- en opslagkosten.

In het geval van maatschappij A, werden de transferprijzen voor de zone Bordeaux/Hamburg "Noordwest-Europaprijzen" (NWE) genoemd. Ook deze NWE-prijzen werden bepaald met behulp van de prijsnoteringen van Platt's Oilgram en op grond van de kosten van ruwe aardolie, de vrachtprijzen en de kosten van verzekering en raffinage.

Het onderstaand voorbeeld betreft de door een van de internationale maatschappijen (maatschappij I) ¹⁾ gevolgde methode. Men kan hieruit een indruk krijgen van de ingewikkeldheid van de berekening van de transferprijzen.

In deze maatschappij I worden de leveringsprijzen maandelijks vastgesteld. Zij gelden voor leveringen op de eerste en volgende dagen van elke maand van het kalenderjaar. Zij worden bepaald op grond van een tevoren vastgesteld percentage van de "kostprijs alles inbegrepen" en van een percentage van de prijs voor incidentele aankopen.

De "kostprijs alles inbegrepen" wordt als volgt berekend :

- A) Men bepaalt de fob-kosten van een metrische ton ruwe aardolie "Arabian Light" door van de fob-prijs van een vat ruwe aardolie "Arabian Light" (zoals is overeengekomen tussen maatschappij I en haar Europese dochterondernemingen als zijnde de zuivere marktprijs op de 23e van de voorafgaande maand) ²⁾ te vermenigvuldigen met de passende factor vat/metrische ton welke, tenzij anders bepaald, 7,38 bedraagt.

1) Om redenen van beroepsgeheim zijn in het navolgende de soorten ruwe aardolie, de namen van de havens en van produkten vervangen door cijfers.

2) De uitdrukking "voorafgaande maand" wordt hier gedefinieerd als de maand van het kalenderjaar welke voorafgaat aan die waarvoor de leveringsprijs wordt berekend.

B) De fob-kosten van een metrische ton ruwe aardolie "Arabian Light" worden vermeerderd met de desbetreffende vrachtprijs van de verschepingshaven naar Rotterdam, hetgeen de cif-kosten van de ruwe aardolie te Rotterdam oplevert. De desbetreffende vrachtprijs is die van de schaal welke geldt voor de VLCC (zeer grote olietankers).

- C) Men bepaalt de fob-kosten van een metrische ton ruwe aardolie van type 2 door de fob-prijs van een vat ruwe aardolie van type 2, welke tussen de vennootschappen is overeengekomen als zijnde de zuivere marktprijs op de 23e van de voorafgaande maand, te vermenigvuldigen met de passende factor vat/metrische ton welke, tenzij anders bepaald, 7,47 bedraagt.
- D) Men vermeerderd de fob-kosten van een metrische ton ruwe aardolie van type 2 met de desbetreffende vrachtprijs van verschepingshaven 2 naar Rotterdam, hetgeen de cif-kosten van de ruwe aardolie te Rotterdam oplevert. De desbetreffende vrachtprijs is het AFRA-tarief voor de LRV (verre-vaarttanks) dat van kracht was in de voorafgaande maand.
- E) Men bepaalt de cif-kosten van een representatieve ton ruwe aardolie te Rotterdam door 70% van de cif-kosten van de ruwe olie "Arabian Light" (zoals die onder B) zijn berekend) te vermeerderen met 30% van de cif-kosten van ruwe aardolie van type 2 (zoals die onder D) zijn berekend).
- F) Men bepaalt de kostprijs alles inbegrepen van de uit een representatieve ton ruwe aardolie te Rotterdam verkregen produkten (distillatie/platvorming) door de cif-kosten van een representatieve ton ruwe aardolie zoals berekend onder E) te vermeerderen met 4,50 dollar (verwerkingskosten, vermeerderd met een redelijke kapitaalbeloning).

De verkregen produkten zijn:

1.	7,7%	gewichtspercenten
2.	3,3%	"
3.	5,5%	"
4.	35,5%	"
5.	28,0%	"
6.	15,0%	"
Raffinaderij stookolie en verliezen	5,0%	"

- G) Men berekent de kostprijs alles inbegrepen per metrische ton voor elk van de produkten door als volgt te werk te gaan:
1. Men vermenigvuldigt de onder F) vermelde percentages met de op de laatste dag van de voorafgaande maand geldende desbetreffende Platt's Rotterdam Low;
 2. Men telt de verkregen cijfers op om de waarde te krijgen (volgens Platt's Rotterdam Low) van 0,95 metrische ton uit een metrische ton ruwe aardolie afgeleide produkten;
 3. De "lopende prijzen" worden verkregen door Platt's Low voor elk produkt te vermenigvuldigen met de verhouding tussen de kostprijs alles inbegrepen van ruwe aardolie (zie F)) en de waarde van de verkregen produkten (zoals vermeld onder G.2).

Men neemt als prijs voor incidentele aankopen de prijsnoteringen Platt's Rotterdam Low voor de laatste dag van de voorafgaande maand (zie G.1).

°

°

°

Uit het voorgaande blijkt hoe bijzonder ingewikkeld de berekening van de transferprijzen is. Duidelijk blijkt dat het hier om kunstmatige, zuiver boekhoudkundige, prijzen gaat. Het is dus niet verwonderlijk dat deze transferprijzen uiteindelijk geen doorslaggevende invloed hebben op de werkelijke prijzen van de produkten op de verschillende markten.

Ondanks de zeer grote verschillen die bestaan tussen de door de onderzochte maatschappijen gebruikte stelsels voor de bepaling van hun transferprijzen heeft men echter in meer of mindere mate in de gebruikte parameters overeenkomsten kunnen vaststellen die een nader onderzoek wettigen.

Zeevrachten

De gegevens die worden gebruikt voor de berekening van de vrachtprijzen, zijn in het algemeen gebaseerd op de gegevens betreffende de kosten van vervoer van aardolie welke bekend staan onder de naam "Average Freight Rate Assessments (AFRA)". Deze gegevens worden elke maand berekend door een groep zeevervoermakelaars te Londen, rekening houdend met de in de voorgaande maand geldende vervoerkosten op korte en lange termijn; de berekening betreft zowel de "spot"-vrachten als de termijncontracten. Voorts wordt rekening gehouden met de kosten van het vervoer met olietankers, die door de maatschappijen zelf worden geëxploiteerd; de AFRA-vrachten worden vermeld per klasse schepen.

Het hierboven gegeven voorbeeld ter illustratie van de methode, die door maatschappij I wordt gebruikt om haar leveringsprijzen te berekenen toont aan hoe de AFRA-vrachten werden gebruikt. Men leest immers dat "de desbetreffende vrachtprijs is het AFRA-tarief voor verre-vaarttankers dat van kracht was in de voorafgaande maand".

De AFRA-vrachttarieven worden uitgedrukt in USA-dollars per "long ton".

AFM-prijsnoteringen

De AFM-prijzen voor dieselolie en benzine worden bepaald door het Aussenhandelsverband für Mineralöl, een groep van zelfstandige importeurs te Hamburg. Deze prijzen worden wekelijks door het AFM gepubliceerd op grond van de reeks prijzen waartegen zijn leden transacties hebben afgesloten in de diverse soorten dieselolie en benzine. Hoewel de AFM-prijzen in Platt's Oilgram (zie hierna) worden gepubliceerd, worden zij wellicht minder gebruikt door de grote oliemaatschappijen. Terwijl immers de prijzen van Platt's Oilgram dagelijks worden gecontroleerd, zijn de AFM-prijzen, die wekelijks worden vastgesteld op grond van een relatief gering aantal transacties, minder representatief.

De prijzen van Platt's Oilgram

Platt's Oilgram is een dagelijkse registratie- en publikatiedienst voor aardolieprijzen, die werd gesticht door de uitgever McGraw Hill. Deze is te New York gevestigd maar beschikt over een net van agentschappen en correspondenten in geheel Europa en de rest van de wereld. Van de gegevens, die dagelijks verzameld worden, kunnen bijvoorbeeld worden genoemd de prijzen van de transacties aangaande aardolieprodukten met inbegrip voor Europa van de bulkprijzen voor leveringen fob-Italië en voor binnenschepen fob-Rotterdam, zulks met betrekking tot een reeks van aardolieprodukten.

In tegenstelling tot andere belangrijke grondstoffen, zoals koper en suiker, worden aardolieprodukten niet op een internationale markt genoteerd, zodat de prijsnoteringen van Platt's Oilgram, ondanks hun officieuze karakter, vrij belangrijk zijn als marktindicatoren. De oliemaatschappijen maken er een gebruik van voor de berekening van hun transferprijzen en ook de regeringen hebben er rekening mee gehouden bij de berekening van hun prijzen voor aardolieprodukten.

Om de prijsnoteringen te bepalen verzamelt de dienst van Platt's Oilgram gegevens aangaande de transacties van niet alleen de grote oliemaatschappijen maar ook van de zelfstandige handelaren en makelaars in de voornaamste oliecentra. Men neemt aan dat de meeste gegevens afkomstig zijn van de grote oliemaatschappijen. In Europa heeft Platt's Oilgram Pricing Service een kantoor te Brussel dat wekelijks contact opneemt met een aantal oliemaatschappijen, handelaren en makelaars in Nederland om de recente prijzen voor transacties te verzamelen, tegelijk met inlichtingen omtrent de markttendensen. De aldus verzamelde gegevens worden wekelijks naar New York overgeseind. De coördinator van deze gegevens te New York telefoneert dagelijks met ongeveer 10 oliemaatschappijen en handelaren in het gebied van Rotterdam om te verzeke- ren dat de gegevens zo actueel mogelijk zijn. Een gelijksoortig bureau voor het verzamelen van gegevens over olietransacties is werkzaam te Londen. De inlichtingen aangaande de transacties in Italië worden op overeenkomstige wijze verzameld.

Naast zijn eigen prijzen publiceert Platt's Oilgram de AFM-prijzen voor benzine en dieselolie.

Men heeft gezien dat in een van de stadia van berekening van de transferprijzen van maatschappij I, de voor bepaalde aardolieprodukten verkregen percentages vermenigvuldigd moeten worden met "de op de laatste dag van de voorgaande maand geldende desbetreffende Platt's Rotterdam Low" en dat de MEP-prijzen die door maatschappij F worden gebruikt voor 25% gebaseerd waren op de prijsnoteringen van Platt's Oilgram. Maatschappij A heeft besloten met ingang van juli 1973 de prijzen van Platt's Oilgram te gebruiken bij de berekening van de kosten die als grondslag dienen voor de bepaling van de NWE-prijs, hetgeen ongetwijfeld tot gevolg heeft gehad dat de basiskosten, en derhalve de NWE-prijs, werden verhoogd. Aldus waren de basiskosten voor december 1973, beïnvloed door de prijsnoteringen van Platt's Oilgram, bijna 15% hoger dan het niveau dat zij anders gehad zouden hebben.

In de tabellen 21 en 22 wordt een onderverdeling gegeven van de basis-kosten van de maatschappijen A en I en wordt de invloed aangetoond die op deze kosten wordt uitgeoefend door aanwending van de prijsnotering van Platt's Oilgram.

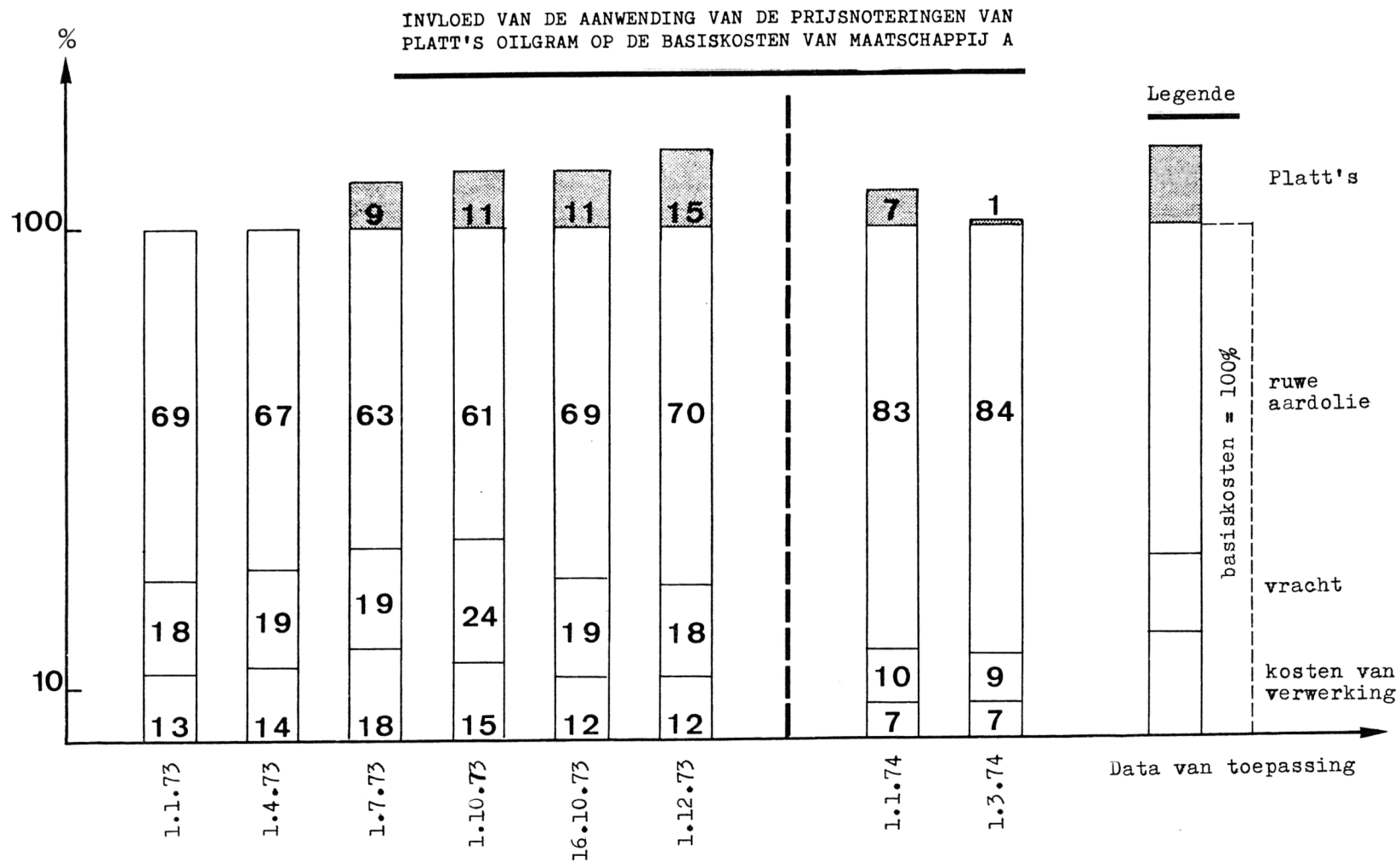
Vergelijking van de transferprijzen voor aardolieprodukten

Tijdens haar onderzoek heeft de Commissie de oliemaatschappijen gevraagd om de gemiddelde maandelijksse prijzen waartegen de maatschappijen hun olie-produkten uitvoerden naar vennootschappen van hun groep in andere landen van de Gemeenschap.

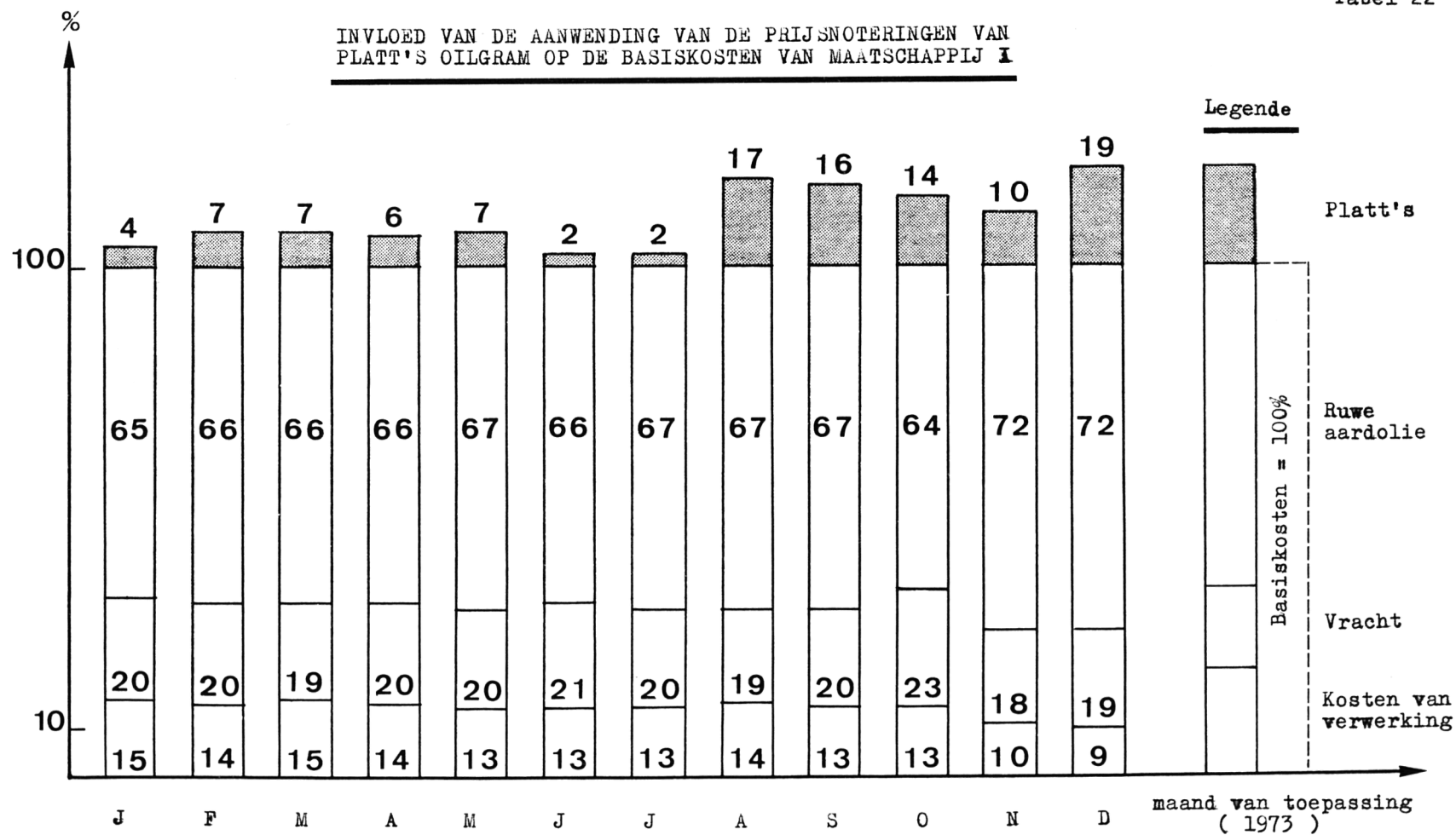
Voor superbenzine (zie tabel 23) blijken nauwelijks verschillen te bestaan tussen de transferprijzen van maatschappij F bijvoorbeeld, terwijl men bij andere maatschappijen een tendens kan vaststellen voor sommige landen duidelijk hogere prijzen te gebruiken dan voor andere.

Voor Duitsland heeft men zelfs kunnen vaststellen dat de door één maatschappij voor super en normale benzine vastgestelde transferprijzen hoger waren dan de prijzen die haar dochteronderneming op de Duitse markt toepaste.

Tabel 21

Tabel 22

TRANSFERPRIJZEN
(interne leveringen van de groep)
§ per ton af-raffinaderij)

Tabel 23

Produkt: Superbenzine

Leverancierslanden	Landen van bestemming	maatschappijen						
		B	C	D	F	G	I	J
<u>Okt. 1973</u>								
Nederland	Duitsland		73,40					91,38
	België	57,92	65,25				60,75	
	Verenigd. Koninkrijk	68,37						88,24
	Denemarken	60,45						
België	Nederland			48,-		79,35		
	Luxemburg	85,27			65,-	79,77	63,84	
	Denemarken	59,10						
Verenigd. Koninkrijk	Ierland				62,-			80,12
<u>Nov. 1973</u>								
Nederland	Duitsland							97,95
	België		79,-/81,-				67,-	
	Verenigd. Koninkrijk	63,66						93,24
	Denemarken	72,02						
België	Nederland			55,-		79,56		
	Luxemburg	83,16			77,-	88,92	69,85	
	Verenigd. Koninkrijk	63,66						
Verenigd. Koninkrijk	Ierland				75,-			83,82
<u>Dec. 1973</u>								
Nederland	Duitsland							110,93
	België		125,- 81,-				70,24	
België	Nederland			60,-		91,72		
	Luxemburg	85,18			95,-	95,33	73,08	
Verenigd. Koninkrijk	Ierland				92,80			
<u>Jan. 1974</u>								
Nederland	Duitsland	81,90	77,-					149,58
België	Nederland			159,-				
	Luxemburg	85,29			110,-	96,57	81,32	
	Verenigd. Koninkrijk	80,65						
Verenigd. Koninkrijk	Ierland				110,90			175,97
<u>Feb. 1974</u>								
Nederland	Duitsland	115,66				112,-		170,81
	België	121,40						
	Verenigd. Koninkrijk							
België	Duitsland	108,21		159,-		139,42		
	Nederland	117,75			119,-	134,49	86,62	
	Luxemburg							
Verenigd. Koninkrijk	Ierland				109,40			
<u>Mrt. 1974</u>								
Nederland	Duitsland		115,-					194,82
	Verenigd. Koninkrijk	139,52						
	Denemarken	139,45						
België	Nederland			159,-		162,94		
	Luxemburg	135,07			126,-	157,46	136,77	
Verenigd. Koninkrijk	Ierland				118,20			142,41

N.B. De omstandigheid dat het hier gaat om maandelijkse prijsgemiddelden kan, in geval de verhogingen van de transferprijzen in de loop van de maand plaatsvonden, een verklaring vormen voor de vrij geringe prijsverschillen van land tot land van de Gemeenschappelijke Markt.

Ten aanzien van de transferprijzen voor gasolie en lichte stookolie, welke niet in een tabel zijn samengevat in verband met de verschillen in de definities van de produkten van land tot land waardoor vergelijkingen mank zouden gaan, werd voor de meeste maatschappijen en voor vergelijkbare kwaliteiten geconstateerd dat de prijs regelmatig hoger was voor Duitsland (B in oktober en november 1973, C in november 1973, terwijl F, G, H en J ook voorbeelden van deze tendens opleverden).

Met betrekking tot brandstof voor vliegtuigmotoren heeft de directeur-generaal van de IATA - Association internationale des transports aériens - in zijn verslag van september 1974 over de situatie in het wereldluchtvervoer verklaard dat tot in 1973 de brandstofkosten ongeveer 12 % uitmaakten van de totale kosten van de luchtvaartmaatschappijen, maar dat dit percentage in juli 1974 was gestegen tot meer dan 25. De prijs voor vliegtuigmotorbrandstof was alsdan meer dan verdrievoudigd ten opzichte van de prijs van voor de crisis; gezien de enorme hoeveelheden brandstof die door de toestellen worden verbruikt, ondergingen de exploitatiekosten van de luchtvaartmaatschappijen een zeer sterke stijging. Hij voegde hieraan toe dat hij de indruk had dat de brandstofprijs was vastgesteld op een hoger niveau dan nodig, vergeleken met de prijzen van andere aardolieprodukten. De Commissie heeft nota genomen van dit feit en van de bezorgdheid die in andere kringen werd uitgesproken over de invloed ervan op het luchtvervoer en in het bijzonder op de prijzen daarvan. De Commissie heeft evenwel van geen enkele maatschappij een formele klacht ontvangen betreffende haar brandstofvoorziening. Zij heeft contact genomen met het European Airlines Research Bureau, welke organisatie collectief de belangen behartigt van de Europese luchtvaartondernemingen, ervan uitgaande dat deze organisatie de Commissie uit naam van de daarbij aangesloten ondernemingen nadere gegevens zou kunnen verstrekken over de problemen die de Europese luchtvaartondernemingen op het gebied van de voorziening of de prijzen ondervinden. Dit was niet het geval.

De Commissie heeft vervolgens besloten vliegtuigbrandstof op te nemen in de lijst van produkten waarop het verzoek om aanvullende inlichtingen dat tijdens het onderzoek aan de oliemaatschappijen werd gezonden betrekking heeft. De ontvangen gegevens doen niet alleen een indrukwekkende prijsstijging tijdens de crisis uitkomen maar ook grote verschillen tussen de verkoopprijzen van deze brandstof, welke verschillen zich niet alleen voordoen voor de maatschappijen maar ook voor de landen van bestemming. Zo blijkt dat maatschappij I in november 1973

in Duitsland geleverd heeft tegen de prijs van 74,15 dollar per ton, terwijl de maatschappijen H en J respectievelijk 138 dollar per ton en 101,61 dollar per ton in rekening brachten. Zo levert maatschappij I in december 1973 in Duitsland uit een raffinaderij in Nederland tegen de voor dat tijdstip bijzonder lage prijs van 40,11 dollar per ton, terwijl door maatschappij H leveringen met dezelfde bestemming uit raffinaderijen in Nederland met 185 dollar per ton werden gefactureerd en door maatschappij J met 113,83 dollar per ton. Naar het schijnt werd Denemarken tijdens de oliecrisis verschillende malen met vliegtuigbrandstof bevoorraad tegen prijzen die aanzienlijk lager waren dan die welke door dezelfde oliegroep in rekening werden gebracht aan afnemers in andere lid-staten. Zo heeft maatschappij I in december 1973 in Denemarken geleverd tegen de prijs van 47 dollar per ton terwijl zij haar leveringen in België voor 94,19 dollar per ton in rekening bracht en die in het Verenigd Koninkrijk tegen 91,62 dollar per ton. Zo heeft dezelfde maatschappij in februari 1974 in Denemarken vliegtuigbrandstof geleverd tegen de prijs van 84,99 dollar per ton, terwijl zij voor haar leveringen in Duitsland 94,80 dollar per ton, in België 94,33 dollar per ton en in het Verenigd Koninkrijk 114,24 dollar per ton in rekening bracht.

Toen hij in september 1975 sprak over de uitwerkingen van de verhogingen der aardolieproduktenprijzen op de bedrijvigheid van de internationale luchtvaart maatschappijen, beschuldigde de voorzitter van IATA, de oliemaatschappijen ervan deloyaal te handelen ten opzichte van de luchtvaartmaatschappijen en hij voegde hieraan toe dat door de IATA verrichte onderzoeken hadden aangetoond dat de door de oliemaatschappijen voor vliegtuigbrandstof opgelegde prijsverhogingen die voor andere aardolieprodukten met ongeveer 10 % overtroffen.

De contracten en leveringsovereenkomsten die bestaan tussen de luchtvaartmaatschappijen en de oliemaatschappijen zijn op zichzelf ingewikkeld genoeg om een bijzonder onderzoek te rechtvaardigen. Dit onderzoek zou plaats moeten vinden terwijl tevens de betrokken partijen gehoord dienen te worden opdat men tot definitieve conclusies aangaande de waargenomen verschillen kan komen.

°
° °

Gezien de verscheidenheid van methoden kunnen moeilijk algemene conclusies worden geformuleerd aangaande de systemen van berekening van de transferprijzen, die door de Commissie in de loop van haar onderzoek werden geconstateerd. Bepaalde maatschappijen en meer in het bijzonder A en I, passen een systeem van transferprijzen toe dat is gebaseerd op een basisprijs die geldt voor alle landen van de Gemeenschap en die al naar gelang de situatie op de verschillende markten wordt gewijzigd.

Maatschappij A past verschillende prijzen toe om rekening te houden met de verschillen in transportkosten naar bestemmingen, die buiten de zone liggen, waarin de basistransferprijzen gelden. Andere maatschappijen hebben toegegeven dat zij tot op zekere hoogte rekening hielden met de op de markt van het land van bestemming heersende toestand, hetgeen geheel of ten dele de hogere transferprijzen voor Duitsland zou kunnen verklaren, daar Duitsland niet alleen een onvoldoende raffinagecapaciteit had, maar bovendien ervan had afgezien de prijzen van aardolieprodukten te reglementeren.

Wat betreft de methoden van berekening van de transferprijzen kan het verwijt worden gemaakt dat er in verschillende opzichten nauwelijks verband met de werkelijkheid bestaat. Zo staat de verhouding van de vrijgekomen produkten in de door maatschappij I gebruikte methode om de leveringsprijzen te berekenen, niet noodzakelijkerwijs in verband met de door deze maatschappij werkelijk uit een ton ruwe olie verkregen produkten, maar met de geraamde gemiddelde produktie van een standaardraffinaderij met een gemiddelde capaciteit van 180.000 vaten per exploitatiedag, d.i. ongeveer 9 miljoen ton per jaar. In een bepaald stadium van berekening van haar transferprijzen gebruikt maatschappij A een reeks van negen uit een ton ruwe olie afgeleide produkten, welke reeks representatief is voor het Europese verbruik van deze produkten, maar niet voor haar eigen afzet of voor de daadwerkelijk in haar eigen raffinaderijen verkregen produkten. Zo komen voorts met betrekking tot de vrachtprijzen de AFRA-noteringen in de plaats van de werkelijke transportkosten die de maatschappij moet opbrengen.

Het gebruik van de prijsnoteringen van Platt's Oilgram brengt eveneens in de berekening van de transferprijzen een element dat geen verband houdt met de werkelijke situatie van een maatschappij. Tijdens de crisis immers gaven de prijzen van Platt's Oilgram de situatie op de internationale markt weer, terwijl de markt van Rotterdam, van waar zoals wij hebben opgemerkt vele

gegevens die dienen ter berekening van de Platt's afkomstig zijn, een markt is die werkt voor de export. Het ontbreken van een prijzenreglementering in Duitsland tijdens de crisis heeft het mogelijk gemaakt dat bij transacties hoge prijzen werden bereikt, welke hun weerslag hebben gevonden in de prijsnoteringen van Platt's Oilgram, welke op hun beurt werden gebruikt als grondslag voor nieuwe transacties.

Het blijkt dat de aan de diensten van Platt's Oilgram medegedeelde prijzen, ook prijzen kunnen omvatten, die betrekking hebben op contracten, die men beoogt af te sluiten, maar die nog niet definitief zijn. Bovendien kan moeilijk worden onderscheiden in welke mate de door de oliemaatschappijen medegedeelde gegevens betrekking hebben op transacties tussen vennootschappen van hun eigen groep. In dit opzicht dient te worden opgemerkt dat zelfs de grote oliemaatschappijen dikwijls voor hun ~~transacties~~ een beroep doen op tussenhandelaren, zodat niet noodzakelijkerwijs de juiste aard van bepaalde aan de diensten van Platt's Oilgram medegedeelde prijzen bekend is.

Ook al kan men er van uit gaan dat het mogelijke wordt gedaan om de prijsnoteringen van Platt's Oilgram te berekenen op grond van volledig bijgewerkte gegevens, tast men omtrent de criteria, die worden gehanteerd voor de interpretatie van deze gegevens, de wijze van opstelling van de dagprijsnoteringen en de bronnen van de gegevens zelf, in het duister.

Waarschijnlijk is het de coördinator in New York, die in laatste instantie de hoogte van de dagprijzen vaststelt en waarschijnlijk wordt voor de interpretatie van de gegevens zijn oordeel beïnvloed door de markttendensen.

Men kan uiteraard aanvoeren dat de prijsnoteringen van Platt's Oilgram slechts als een referentie dienen voor het afsluiten van olieproduktencontracten en dat de eindprijzen in onderlinge overeenstemming door de partijen worden vastgesteld, rekening houdend met zowel de marktsituatie als de bijzondere omstandigheden van de betrokken transactie. Het is evenwel een feit dat de Commissie in alle fasen van haar onderzoek inzake de aardoliesector in Europa vele aanwijzingen heeft gekregen van het gebruik, zonet de concrete toepassing, van de prijsnoteringen van Platt's Oilgram en dat het veelvuldig refereren aan deze publikatie reële problemen aangaande de juistheid van de prijzen oproept.

g) Verkoop aan derden in andere landen

De leveringen door de oliemaatschappijen aan derden betroffen voornamelijk zeer grote partijen die werden verkocht aan andere maatschappijen of aan grote zelfstandige tussenhandelaren, zulks òf op grond van een vast contract, òf als incidentele aankopen tegen de marktprijzen.

Gezien de bijzondere kenmerken van de Duitse markt, waar de produktie van gedistilleerde produkten voor verwarming onvoldoende is en de prijzen niet aan een overheidsregeling onderworpen zijn, is de export van gasolie naar Duitsland van bijzonder belang.

Om deze reden wordt in tabel 24 een vergelijking gemaakt tussen:

- de verkoopprijzen die werden berekend door twee zelfstandige Nederlandse handelaren (ondernemingen N en O) voor bestemmingen Duitsland;
- de verkoopprijzen van een internationale vennootschap, de maatschappij A, voor leveringen van een handelaar die afzet op de Duitse markt. De prijs wordt door maatschappij A omschreven als "Platt's low moyen" (gemiddelde Platt's) Rotterdam voor de 30 dagen voorafgaande aan de vijftiende van de maand, die voorafgaat aan de maand van laden, verhoogd met 35 cents;
- de transferprijs van maatschappij A voor haar eigen dochteronderneming-raffinaderij in Duitsland;
- de prijzen van Platt's Oilgram.

GASOLIETabel .24Uitvoer naar Duitsland

maand	Maatschappij N		Maatschappij O		Maatschappij A		Prijs van maatschappij A voor dochterondernemingen van haar groep in Duitsland	Platt's Rotterdam (\$/ton)
	Hoeveelheid (ton)	Prijs (\$/ton)	Hoeveelheid (ton)	Prijs (\$/ton)	Hoeveelh. (ton)	Prijs (\$/ton)		
<u>1973</u>								
juli	5.900	76,54	1.887	72,35	29.400	60,14	51,60	70,96
augustus	18.253	67,04	4.626	65,19	30.400	67,82		70,18
september	15.848	80,65	2.411	73,95	36.800	71,56		77,67
oktober	18.637	114,34	5.643	104,65	29.200	73,12	1/10-76,60 16/10 81,60	117,68
november	23.109	126,45	8.522	155,08	25.000	86,39		181,70
december	8.093	148,62	1.704	175,46	24.500	141,18	99,0	175,84
<u>1974</u>								
januari	23.668	126,28	8.794	115,58	24.600	204,80	118,0	125,61
februari	11.234	108,67	3.599	108,92	24.600	152,56	-	100,64
maart	9.094	105,45	3.847	106,25	25.000	108,77	94,0	98,94

Deze verschillen tussen de prijzen van maatschappij A enerzijds en de prijzen van Platt's en van de zelfstandige handelaren anderzijds, zijn toe te schrijven aan het tijdsverschil ten opzichte van Platt's dat voorkomt in het bevoorradingscontract tussen de maatschappij A en de handelaar die verkoopt op de Duitse markt (zie hierboven).

De verschillen tussen de transferprijzen van maatschappij A en de prijzen die deze maatschappij in rekening brengt aan een handelaar die in Duitsland verkoopt vinden hun verklaring in de verschillende consequenties van de Platt's in de berekening van deze twee prijzen: immers de prijs, die aan de handelaar, die op de Duitse markt verkoopt, in rekening wordt gebracht, berust vrijwel geheel op de Platt's terwijl het aandeel van de Platt's in de berekening van de transferprijs, zoals men gezien heeft, veel beperkter is.

In tabel 25 wordt voor superbenzine en gasolie voor huisbrand en voor de twee maatschappijen A en I het verschil aangetoond tussen de transferprijzen en de gemiddelde notering te Rotterdam van Platt's Oilgram.

Men kan vaststellen dat de transferprijzen steeds lager waren dan de Platt's notering en dat het verschil in de beschreven maanden is toegenomen.

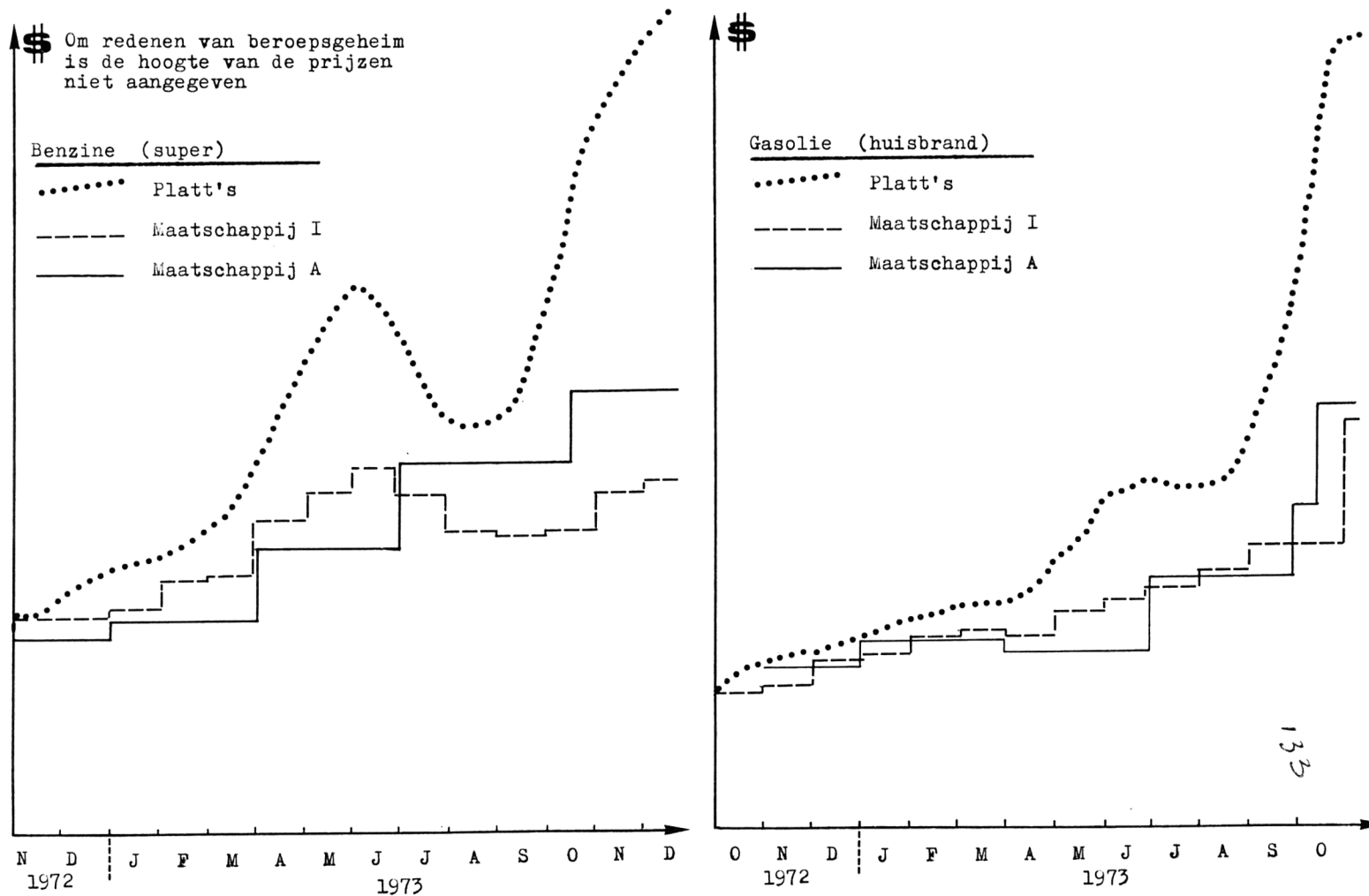
o

o

o

VERGELIJKING TUSSEN DE TRANSFERPRIJZEN VAN DE MAATSCHAPPIJEN A EN I
EN DE GEMIDDELDE NOTERINGEN ROTTERDAM VAN PLATT'S OILGRAM TUSSEN
OKTOBER 1972 EN DECEMBER 1973

Tabel 25

Uit de voorgaande inlichtingen en beschouwingen kan de conclusie worden getrokken dat de transferprijzen voor aardolieprodukten, zowel voor ruwe aardolie als voor geraffineerde produkten, in crisistijden vrijwel geen invloed hebben op de prijzen voor aardolieprodukten op de markt.

In gevallen immers dat maximumprijisregelingen bestaan, leidt elke marktspanning tot aanpassing van de marktprijzen aan het niveau van de vastgestelde maximumprijzen.

Daar, waar de markt vrij blijft, tenderen de prijzen naar het niveau dat ligt in de buurt van het niveau van de prijs op de internationale markt. Zij worden omhoog getrokken door de hoogste prijzen, dat zijn de prijzen voor min of meer marginale, duurder gekochte, hoeveelheden ruwe aardolie ofwel de prijzen voor op de internationale markt gekochte geraffineerde produkten.

De wijzigingen of verschillen in de transferprijzen in het ene zowel als in het andere systeem hebben geen ander gevolg dan dat de balanssaldi van de internationale dochterondernemingen van de maatschappijen naar boven of naar beneden worden verschoven.

Zo blijkt dat zowel in een tijd van crisis als in een periode van marktontspanning de factoren, die bepalend zijn voor de prijsniveaus, gezocht moeten worden bij de voorwaarden waarop de verschillende maatschappijen, die een markt bevoorraden, zichzelf bevoorraden.

Ten aanzien van ruwe aardolie hebben de grote maatschappijen, die lange tijd voor de aardolie in het Midden-Oosten vrijwel exclusieve concessies hadden, met de producerende landen zeer nauwe relaties aangeknoopt en gelden voor hen nog steeds, direct of indirect, ondanks het geleidelijk wegvallen van concessie-aardolie, bevoorrechte inkoopvoorwaarden en zulks in landen waar bovendien de produktiekosten het laagst zijn. De andere maatschappijen hebben dus van het begin af aan op het niveau van de ruwe olie een handicap welke doorgegeven en versterkt wordt tot op het niveau van de eindprodukten.

Onder deze omstandigheden wordt in een periode van marktspanning door andere maatschappijen dan de "grote" minstens even sterk als door de "grote" zelf een opwaartse druk uitgeoefend.

Daar deze andere maatschappijen dikwijls vennootschappen zijn waarin wordt deelgenomen door de staat, die de marktpositie van de vennootschap wil verstevigen, worden de staten ertoe gebracht bij de vaststelling van de maximumprijzen rekening te houden met de positie van hun vennootschap en voorwaarden instand te houden die de rentabiliteit verzekeren.

In zekere zin dragen de aldus bepaalde prijsniveaus ertoe bij dat de "majors" een situatierente ontvangen die hoger is dan het geval zou zijn in een markteconomie.

Met betrekking tot geraffineerde produkten heeft het feit dat de handelaren, zodra de markt gespannen raakt, zoeken naar marginale hoeveelheden tegen internationale prijzen eveneens tot gevolg dat de prijzen omhoog worden getrokken.

Aldus bestaat de tendens dat in crisistijd het prijsniveau komt te liggen op het niveau van de duurste produkten, zonder duidelijke band met de interne transferprijzen van de maatschappijen.

De Duitse markt, de enige markt die tijdens de crisis werkelijk vrij is gebleven zowel ten aanzien van de bevoorrading als met betrekking tot de prijzen, kan dienen ter illustratie van het voorgaande en als aanleiding voor enkele opmerkingen.

Schatting van de voorziening van de binnenlandse Duitse markt (1973)¹⁾

<u>Oorsprong</u>	<u>Percentage</u>	
Raffinaderijen in Duitsland van de	35%	} Raffinage in Duitsland 70%
Raffinaderijen in Duitsland van de Europese (uitgezonderd de Duitse) en van de zelfstandige Amerikaanse maatschappijen	4%	
Raffinaderijen in Duitsland van de Duitse vennootschappen	31%	
Oliemaatschappijen die in Nederland raffineren	9%	
Vrije markt van Rotterdam	7%	
Produkten uit andere landen van de Gemeenschap (uitgezonderd Nederland)	7%	
Produkten uit derde landen	7%	
	100%	

1) 137 miljoen ton binnenlands verbruik (totaal verbruik van olieprodukten in 1973)

In de Duitse behoeften aan aardolieprodukten wordt dus slechts voor 70% voorzien door in Duitsland gevestigde raffinaderijen; de rest moet worden ingevoerd.

De Duitse invoer bestaat uit vier vrijwel gelijke delen welke afkomstig zijn van de grote maatschappijen die in Nederland raffineren en hun produkten leveren aan hun Duitse dochterondernemingen, de vrije markt van Rotterdam, de raffinaderijen van de andere landen van de Gemeenschap, en derde landen.

Deze structuur van de voorziening vormt tevens de verklaring voor de prijsvorming op de Duitse markt.

De prijzen moeten, zodra de markt een zekere spanning kent, noodzakelijkerwijs liggen tussen de kosten van de in Duitsland door de grote maatschappijen geraffineerde produkten en die van de tegen de hoogste prijs op de internationale markt aangekochte en ingevoerde hoeveelheden.

Aangenomen kan worden dat in Duitsland ongeveer 20% van de voorziening geschiedt tegen prijzen die overeenkomen met de internationale prijzen. De betrokken produkten die in het algemeen door handelaren worden ingekocht, worden op dit hoge prijsniveau doorverkocht op een markt waar de schaarste van het produkt - of de vrees voor tekorten - de kopers ertoe brengt ondanks de prijsstijging tot aankoop over te gaan.

Deze gezien het relatief geringe volume vrijwel marginale hoeveelheden bepalen in feite de marktprijs daar de andere verkopers of tussenhandelaren uiteraard de neiging zullen hebben te trachten op hun produkten de winst te maken die door de verkoopprijs van deze marginale hoeveelheden mogelijk is geworden.

Aldus vertoonde de prijs op de Duitse markt in de crisisperiode de tendens zich te ontwikkelen naar het niveau van de internationale prijs. Deze ontwikkeling kent evenwel uitzonderingen, die van regionale aard zijn of verband houden met bijzondere omstandigheden bij een maatschappij, hetgeen verklaart waarom de prijzen tijdens de gehele crisis zeer grote verschillen bleven vertonen, zoals blijkt uit de tabellen 20.

Aldus bevestigt het Duitse voorbeeld dat slechts in bepaalde perioden van duurzaam marktevenwicht de transferprijzen een werkelijke economische betekenis zouden kunnen krijgen en een uiting zouden vormen van de kosten van de produkten.

Dit gebrek aan correlatie tussen de transferprijzen en de werkelijke kosten vormde een rechtvaardiging voor het verwijt aan de maatschappijen prijs-systemen toe te passen die onder de dekmantel van hun ondoorzichtigheid allerlei manipulaties mogelijk maken. In feite ontbreekt het bij alle toegepaste systemen aan duidelijkheid en waarheid. De berekeningen, die zij mogelijk maken, leiden tot onverifiëerbare resultaten.

Als de transferprijzen op een of andere manier doorslaggevend zouden moeten zijn voor het prijsniveau - zij kunnen onder bepaalde omstandigheden en op bepaalde markten tot de prijsvorming bijdragen - zou het onontbeerlijk zijn dat een hoge mate van doorzichtigheid wordt aangebracht in hun bepaling.

Het is in ieder geval niet goed dat de maatschappijen de geheimzinnigheid rond hun prijsvorming in standhouden. Het is ook betreurenswaardig dat wanneer de nationale autoriteiten overgaan tot vaststelling van prijzen hun berekeningsbases niet veel realistischer zijn en dikwijls weinig verband houden met de werkelijke kosten in de verschillende stadia van produktie en distributie.

DEEL V

De onafhankelijke bedrijven

Zoals in de inleiding van dit verslag gezegd is, verwees het perscommuniqué waarmee de Commissie haar voornemen aankondigde een onderzoek in te stellen naar het gedrag van de aardoliemaatschappijen uitdrukkelijk naar de moeilijkheden van de onafhankelijke bedrijven.

In het tweede deel van het verslag wordt eraan herinnerd dat de Commissie de aardoliemaatschappijen had ingedeeld in drie groepen :

- a) de grote geïntegreerde internationale maatschappijen, die op internationaal niveau optreden,
- b) de geïntegreerde aardoliemaatschappijen,
- c) de maatschappijen van mindere betekenis, die aardolieprodukten invoeren en distribueren en waarvan bepaalde hun eigen raffinaderijen hebben.

Deze classificatie geeft geen omschrijving van de hoedanigheid van de "onafhankelijke bedrijven", waarnaar de Commissie in 1973 verwees.

De Commissie streeft immers naar het voortbestaan van de kleine en middelgrote ondernemingen die het merendeel van hun omzet ontleen aan de verkoop van aardolieprodukten en die onafhankelijk zijn gebleven op het gebied van de bevoorrading, de afzet en de prijzen.

Deze definitie is overigens theoretisch en ontoereikend. Er zijn talrijke bedrijven, die met een der grote maatschappijen langdurige overeenkomsten hebben voor een variabel deel van hun behoeften. Zijn deze bedrijven onafhankelijk of niet ? Hebben zij niet door het aangaan van deze overeenkomsten hun bevoorradingsvrijheid verloren op hetzelfde ogenblik dat zij zich van een constante bevoorrading verzekerden ?

Voorts wordt bij deze definitie geen enkele rekening gehouden met de essentiële verschillen tussen een importeur-groothandelaar en een detailhandelaar. Het totale aantal handelaren in aardolieprodukten van alle categorieën in de Gemeenschap bedraagt ongetwijfeld zodoende circa 60.000. Daarentegen bestaan er slechts enkele honderden importeurs-groothandelaren.

Erg weinig onafhankelijke bedrijven hebben (zoals API in Italië), hun eigen raffinaderij of rechtstreekse toegang tot raffinaderijcapaciteiten. Anderen, met name in Duitsland, specialiseren zich in de fabricage van smeermiddelen of de regeneratie van smeerolieën. Sommige, zoals Bulk Oil, zijn in wezen "Jobbers", d.w.z. handelaren, die aardolieprodukten importeren en wederverkopen. Doch de overgrote meerderheid van deze onafhankelijke handelaren bestaat uit wederverkopers van stookolie voor industrieel en particulier verbruik en soms van benzine.

Vanzelfsprekend zijn de belangen van deze handelaren even uiteenlopend als hun afmetingen, activiteiten, en omzet die kan variëren van meerdere miljoenen tonnen in diverse landen tot enkele duizenden tonnen in een streek of zelfs in een stad.

Niettemin vertegenwoordigen deze onafhankelijke handelaren, hoewel zij over het algemeen een bescheiden individueel marktaandeel hebben, in de gehele Gemeenschap ongeveer 20 % van de distributie van aardolieprodukten.

De situatie is in elk land anders. Behalve Frankrijk, waar nauwkeurige statistieken bestaan, is het moeilijk gedetailleerde gegevens te verkrijgen over de verkoop door de onafhankelijke handelaren.

Met dit voorbehoud zijn de beroepsverenigingen van oordeel dat in de landen waar de onafhankelijke handel een belangrijk aandeel heeft, met uitzondering van Duitsland waar de Commissie niet beschikt over percentages betreffende het marktaandeel van de onafhankelijke handelaren, deze in de verschillende aardoliesectoren in 1973 de volgende aandelen zou hebben gehad :

BELGIE

Gasolie en huisbrandolie	- 5 %
Zware stookolie	- 50 %
Benzine	- ten minste 6 %

NEDERLAND

Gasolie en huisbrandolie	- 8 %
Zware stookolie	- 10 %
Benzine	- 8 %

FRANKRIJK

Huisbrandolie	- 22 %
Zware stookolie met uitzondering van leveranties aan Electricité de France (EDF) en aan de Société des Chemins de Fer Français (SNCF)	- 10 %
Benzine	- 9 %

ITALIE

Huisbrandolie	- 90 %
---------------	--------

De rol van de onafhankelijke bedrijven

Voor 1971 was het werelddaanbod van aardolieprodukten groter dan de vraag. De prijzen waren laag. De onafhankelijke, grote en middelgrote maatschappijen namen deze overschotten over en droegen aldus bij tot het mondiale evenwicht van aanbod en vraag. Voor de afzet van hun overschotten waren de raffinaderijen bereid aan de onafhankelijke bedrijven te verkopen tegen betrekkelijk lage prijzen.

Ten gevolge van hun minder hoge kosten en hun mogelijkheden om produkten te verkrijgen op gunstige voorwaarden konden zij op de markt een actieve mededinging tegen de grote maatschappijen voeren.

De onafhankelijke bedrijven konden zo, gedurende de afgelopen 20 jaar, distributienetten opzetten naast die van de grote maatschappijen, voorraden vormen en eigen vervoermiddelen verwerven. Hun activiteiten sloten zeer goed aan op de behoeften van de kleine industrie en de particuliere verbruikers.

De onafhankelijke producenten van smeermiddelen konden nieuwe merken lanceren en de concurrentie op de bijzondere markt stimuleren.

In de verschillende handelsfasen van de produkten konden de onafhankelijke bedrijven zich naast de grote maatschappijen een plaats van een onbetwiste betekenis verwerven.

Dit wil niet zeggen dat de onafhankelijke bedrijven vóór de crisis geen problemen hadden.

De onafhankelijke bedrijven worden gezien hun betrekkelijk bescheiden omvang sterker dan de grote maatschappijen beïnvloed door de weerslag van de algemene economische en regionale conjuncturele schommelingen en zijn kwetsbaarder voor de mededinging van de andere energiebronnen. Ook moeten zij de lasten en de kosten dragen die voor hen voortvloeien uit de naleving van de nationale of andere regelingen die ondernemingen met sterkere financiële en administratieve structuren minder voelen (allerhande controles - verplichte opslag - anti-verontreinigingsregelingen - technische handelsbelemmeringen enz.).

Van 1972 tot begin 1974 begon de vraag groter te worden dan het aanbod. De landen met onvoldoende raffinagecapaciteiten, zoals Duitsland en Scandinavië, begonnen zich van hun bevoorrading te verzekeren tegen hogere prijzen. De raffinaderijen hadden niet meer de minste moeite om hun produktie af te zetten.

Op dat punt begonnen de moeilijkheden van de onafhankelijke bedrijven. Slechts een kleine minderheid van hen kon profiteren van de prijsstijging door winstgevende uitvoer te verrichten uit raffinaderijen van de Gemeenschap. Voor de meesten van hen werd het een probleem, hun distributienetten te bevoorraden tegen concurrerende voorwaarden ten einde deze te kunnen verdedigen tegen hun grote concurrenten.

Deze situatie werd door de crisis nog verergerd, soms tot in het extreme. In België hadden de onafhankelijke bedrijven - met name wanneer hun activiteit vooral afhankelijk was van de invoer - ernstige moeilijkheden en kregen zij slechts ongeveer ca. 50 % van hun behoeften geleverd.

Degene die in hoofdzaak op de Belgische markt opereerden, zagen zich produkten aangeboden tegen hogere prijzen dan de Belgische maximumprijzen. Talrijke onder hen konden, met name in maart en april 1974, alleen levering verkrijgen via vorderingen die door de regering voorgeschreven waren.

Een van de grote onafhankelijke in België werkzame maatschappijen, waar zij ruwe olie in opdracht liet raffineren en haar produkten verkocht, had eveneens zeer ernstige moeilijkheden ten gevolge van de hoge prijzen die zij voor de ruwe olie moest betalen alsmede van de hogere raffinagekosten wegens de onderbenutting van de door haar gehuurde raffinagecapaciteiten.

In Nederland waar de situatie veel overeenkomst vertoonde met die in België, werd deze in zekere zin nog verergerd door het ontbreken van distributiemarges die, zoals in België, door de overheidsinstanties met de maximumprijzen werden vastgelegd. De interventie van het Rijksbureau heeft niet volstaan om alle door de onafhankelijke bedrijven ondervonden moeilijke situaties te verhelpen.

Daarentegen maakten bepaalde onafhankelijke exporteurs aanzienlijke winst. Zo werd lichte stookolie, die door een onafhankelijk bedrijf in december 1973 bij een grote maatschappij voor f 28,29 per 100 liter was gekocht, naar Duitsland doorverkocht tegen f 47,57. Dergelijke mogelijkheden brachten bepaalde van deze exporteurs ertoe hun opslagcapaciteiten in Nederland op te voeren tot meer dan hun reële behoeften in een normale periode. De daaruit voortvloeiende financiële lasten zijn te zwaar geweest. De grote maatschappijen kochten weer een deel van deze capaciteiten op.

In Frankrijk ondervonden bepaalde, normalerwijze importerende onafhankelijke bedrijven in november 1973 moeilijkheden. In een rondschrijven van november 1973 werd de Union des Chambres Syndicales des Industries du Pétrole (UCSIP) belast met de voorbereiding van een voorzieningsplan voor de bedrijven die hun importmogelijkheden hadden verloren. In dit plan werden de aan deze bedrijven te leveren hoeveelheden vastgesteld op 75 % van hun omzet. De toepassing van dit stelsel heeft gedurende de crisis ten gevolge gehad, dat de marktaandelen van de verschillende bedrijven en van hun handelaren werden gefixeerd.

Dit stelsel werd in 1974 buiten werking gesteld en de onafhankelijke bedrijven werden aangemoedigd, ten einde zich van een constante voorziening te verzekeren, rechtstreeks met de in Frankrijk raffinerende maatschappijen te onderhandelen over minder kwetsbare contracten dan bepaalde, voor de prijsschommelingen op de internationale markt gevoeliger importcontracten.

In Italië werd bij een ministerieel rondschrĳven van 8 oktober 1973 voorgeschreven dat de leveringen van huisbrandolie op 80 % van de hoeveelheid van 1972 en via dezelfde distributiekanaalen moesten worden gehandhaafd. De aardolie-maatschappĳen tekenden hiertegen verzet aan. Provinciale comités, officiële door de Prefect voorgezeten organen, werden opgezet voor de organisatie van de distributie van deze produkten. Bij een instructie van het bevoegde ministerie van 23 november 1973 werd besloten dat alleen distributierechten toegevend zouden worden aan de door de raffinaderĳen aangewezen maatschappĳen. De reden hiervan was dat de vroegere bepalingen verwarring op de produktenmarkt zouden uitlokken omdat zij de raffinadeurs zouden verplichten handelaren te bevoorraden wier voorzieningsbronnen buiten Italië gelegen waren. De Italiaanse aardoliemaatschappĳen begunstigten natuurlijk de met hun verbonden distributienetten, die dikwijls hogere hoeveelheden kregen toegewezen dan hun normale afzetcapaciteit. Daarentegen werden bepaalde onafhankelijke bedrijven slechts in geringe mate of in het geheel niet bevoorraad. De gebruikelijke distributienetten werden hierdoor verstoord. Bepaalde verbruikers werden niet bevoorraad en er ontstond zelfs een zwarte markt van huisbrandolie.

Op de benzinemarkt, waar geen enkele voorzieningsregeling bestond, weigerden de maatschappĳen de verkoop van benzine aan de onafhankelijke bedrijven, hetgeen tot een tijdelijke sluiting van honderden benzineverkooppunten leidde.

Voorts hadden de door het Comitato Interministeriale Prezzi (CIP) zowel voor motorbenzine als voor huisbrandolie vastgestelde distributiemarges ernstiger gevolgen voor de onafhankelijke bedrijven dan voor de geïntegreerde afzetnetten.

Distributiemarges

	1.1.1973	20.2.1974
Huisbrandolie	3 %	1,1 %
Lichte stookolie	2,6 %	1,1 %
Zware stookolie	3,6 %	1,4 %

De beperking van de prijzen van de aardolieprodukten door de CIP heeft eveneens geresulteerd in de vermindering van de handelsmarge van de olie-opslagplaatsen aan de kust, waarbij de onafhankelijke bedrijven zich bevoorraadden. Deze olie-opslagplaatsen aan de kust hebben tot taak olieprodukten in te voeren, vooral uit de Sovjetunie en uit Frankrijk, deze invoer door hun opslag te regulariseren en aldus het evenwicht op de markt te bevorderen. De kustopslagplaatsen hebben gedurende de crisis moeilijkheden gehad met de dekking van hun bedrijfskosten. Hierdoor werd de bevoorrading van de onafhankelijke bedrijven nog verder bemoeilijkt.

De Commissie zal de houding van de maatschappĳen in het kader van de provinciale comités en de gevolgen voor de bevoorrading van de Italiaanse onafhankelijke handelaren gedurende de crisis bestuderen.

* * *

Over het algemeen is het de onafhankelijke bedrijven, overal waar prijscontrolestelsels bestonden, moeilijk geweest de crisis te overleven. Tussen de factuurprijzen van de raffinaderijen en de maximumprijzen dekte de ingekrompen marge dikwijls onvoldoende de distributiekosten en stond het binnenlandse prijspeil geen externe bevoorrading toe.

Het is onmogelijk met juistheid te beoordelen hoe de handelsstructuren door de crisis zijn veranderd. Het aantal hetzij door faillissement, hetzij door overneming door een andere maatschappij verdwenen ondernemingen kan voor de Gemeenschap worden geraamd op enkele honderden uit alle categorieën op misschien 1 %. Tenslotte kan ook gezien de ontwikkeling van de aardoliemarkt in de afgelopen jaren, slechts de helft van de importeurs/groothandelaren werkelijk onafhankelijk zijn.

DEEL VI
=====

CONCLUSIES

Het door de Commissie op 21 december 1973 aangekondigde onderzoek had betrekking op de periode van oktober 1973 tot maart 1974, die in het teken stond van de aardoliecrisis die voortgekomen was uit het gewapend conflict in het Midden-Oosten dat op 6 oktober 1973 ontbrandde. De bevindingen en conclusies op grond van het onderzoek naar het gedrag der aardoliemaatschappijen in deze periode behoeven niet van toepassing te zijn op de situatie voor of na de crisis.

Het doel van het onderzoek was, in het licht van de concurrentieregels van het Verdrag, het gedrag van de aardoliemaatschappijen binnen de Gemeenschap na te gaan en te beoordelen. Als uitvloeisel van de verificatiebevoegdheid die de Commissie voor alle lid-staten heeft, konden echter tevens belangrijke inlichtingen worden verzameld waarvan de waarde het kader van de Gemeenschap te buiten gaat. Deze inlichtingen betreffen met name de prijsvorming voor ruwe olie in de producerende landen en de transferprijzen die door de aardoliemaatschappijen werden berekend voor ruwe olie bestemd voor eigen raffinaderijen en voor geraffineerde produkten bestemd voor hun verkoopfilialen.

De onverwachte spanning op de markt voor aardolieprodukten, de gevolgen daarvan voor de prijzen en de onzekerheid over de intensiteit en de duur van de crisis leidden binnen de Gemeenschap snel tot een aanbod van aardolieprodukten dat van dien aard was dat de Commissie het haar taak achtte, er met haar rechtstreekse actiemiddelen voor te zorgen dat de situatie door de aardoliemaatschappijen niet zou worden misbruikt in overtreding van het mededingingsrecht van het Verdrag.

Deze vrees was gerechtvaardigd door de bijzondere structuur van de markt voor aardolieprodukten, die wordt gecontroleerd door een klein aantal grote internationale maatschappijen die een beperkt aantal homogene produkten in de handel brengen, die zijn gefabriceerd uit dezelfde grondstof waartoe zij bij voorrang toegang hebben. Deze maatschappijen kopen allen, in eventueel wisselende proporties, bij dezelfde bronnen, dikwijls bij ondernemingen waarin zij gezamenlijk deelnemen, tegen prijzen die voor een gegeven herkomst grotendeels gelijk zijn. Zij laden in dezelfde havens, vervoeren naar dezelfde landen van bestemming, waar zij dezelfde produkten onder dezelfde voorwaarden en soms in dezelfde raffinaderijen produceren.

Of het nu gaat om werkelijke gemeenschappelijke ondernemingen, of om de uitwisseling van raffinagecapaciteiten of van produkten, de grote maatschappijen zijn onderling verbonden door een hecht net van relaties die weliswaar gegroeid zijn uit historische en economische noodzaken, maar niettemin bijdragen tot versterking van hun solidariteit en hun positie.

De Commissie zou erop toezien dat de maatschappijen door het aantal van dergelijke relaties te verveelvuldigen tezamen niet een situatie in het leven roepen, die de mogelijkheden van een dergelijke concurrentie zou beperken.

Naast deze grote internationale maatschappijen beschikt een nog kleiner aantal geïntegreerde maatschappijen, die eveneens in de Gemeenschap raffinaderijen bezitten, naar wisselende evenredigheid van hun behoeften, over de toegang tot de bevoorrading aan ruwe olie, zij het tegen in het algemeen hogere prijzen.

In het stadium van het aanbod van aardolieprodukten vindt men tenslotte de onafhankelijke groothandelaren, die in normale tijden een actieve en doeltreffende rol kunnen spelen voor zover zij de mogelijkheid hebben zich bij de voordeligste bronnen te bevoorraden, tegen een voordelige prijs aan te bieden en aldus een concurrentiefactor te vormen waarmee rekening moet worden gehouden.

Gedurende de crisis nu bleven de grote aardoliemaatschappijen niet alleen beschikken over de toegang tot de bevoorradingsbronnen op gunstiger voorwaarden dan hun concurrenten, maar versterkten het relatief geringe aanbod en meer nog de vrees voor schaarste hun positie op de markt nog verder. Deze situatie bracht toenemende risico's met zich mee van concurrentiebeperkende praktijken bij de bevoorrading of de prijzen, met name van praktijken die de verdeling der markten, het verlangen van onredelijke prijzen of de uitschakeling van minder gunstig geplaatste concurrenten of onafhankelijke wederverkopers ten doel hadden, risico's die de regeringen van de lidstaten overigens met kracht hebben trachten te beperken door interventies die pasten bij het eigen karakter der nationale markten.

De omstandigheden van het aanbod zijn namelijk, zo gauw er een risico van schaarste ontstond, radicaal beïnvloed, niet alleen door het uitbreken van de crisis, maar ook door de houding van de regeringen tegenover dit risico.

In de meeste lidstaten dekken de raffinagecapaciteiten de behoeften. De overheid heeft daar maatregelen genomen om de prijsstijgingen te controleren en de export van geraffineerde produkten te beperken. De regering van de Bondsrepubliek Duitsland heeft er daarentegen, om redenen die zowel samenhangen met haar economische opvattingen als met een groot tekort aan raffinagecapaciteiten in Duitsland, de voorkeur aan gegeven zich in sterke mate te laten leiden door de marktmechanismen om het tekort aan nationale raffinagecapaciteiten door import te dekken.

De verschillen, die binnen de Gemeenschap aan de dag zijn getreden tussen het beleid van de verschillende lidstaten, en de verschillende nationale maatregelen die voor de toepassing van dit beleid werden genomen, hebben het gedrag van de aardoliemaatschappijen bepaald en vormen daardoor ten dele een verklaring van hun gedrag in de verschillende lidstaten van de Gemeenschap.

Beoordeling in het licht van de artikelen 85 en 86 van het EEG-Verdrag

De Commissie heeft onderzocht of de wijzigingen in de positie van de respectievelijke betrokken economische subjecten tijdens de crisis niet hebben geleid tot concurrentiebeperkende of onrechtmatige praktijken van de zijde van de maatschappijen op het gebied van de bevoorrading en de prijzen jegens onafhankelijke wederverkopers en verbruikers.

De beoordeling van de feiten is dikwijls bemoeilijkt doordat de overheid in de meeste staten een conjunctuurpolitiek op het gebied van de aardolie heeft gevoerd, die haar ertoe leidde de maatschappijen rechtstreeks, dan wel door tussenkomst van hun beroepsorganisaties, te laten interveniëren bij het bepalen of verwezenlijken van de nationale doelstellingen. Dit overleg tussen de maatschappijen heeft natuurlijk zijn uitdrukking gevonden in praktijken die, ofschoon gedekt door de autoriteit der staten, niet zonder gevolg konden blijven voor de concurrentie en dus in strijd konden komen met de betreffende voorschriften van het Verdrag.

Behoudens tegengestelde conclusies waartoe de Commissie nog zou kunnen komen na afloop van de procedures die zij wil vervolgen (zie paragraaf 5), zijn de resultaten van het onderzoek de volgende :

1) De machtspositie van de aardolie-ondernemingen

Uit het onderhavige rapport in zijn geheel blijkt dat de structuur van het aanbod tijdens de crisis niet fundamenteel verschilde van die van voor de crisis, maar dat, voorzover bepaalde aardoliemaatschappijen als gevolg van de relatieve schaarste der produkten over het grootste gedeelte van de ruwe olie beschikten, dit vervoerden en raffineerden, de positie van de onafhankelijken en zelfs van andere geïntegreerde, maar minder machtige maatschappijen is verzwakt. Niettemin hebben de raffinadeurs tezamen tegelijkertijd hun positie versterkt gezien tot een niveau waarop zij collectief de aardoliemarkt domineerden.

Elk der maatschappijen, die in een gegeven land over raffinagecapaciteiten beschikten, werd op deze wijze, als gevolg van de schaarste aan produkten, en de onmogelijkheid die daaruit voor de handelaren en de verbruikers voortvloeide om zich, zelfs in eigen land, tot andere leveranciers te richten, de enige leverancier bij wie alle wederverkopers en verbruikers, die haar traditionele klantenkring uitmaakten, terecht konden. Elk der raffinagemaaatschappijen bevond zich dus in het kader van de collectieve machtspositie van deze maatschappijen in een monopoliepositie ten opzichte van haar clientèle. Zo werd de machtspositie van de leverancier tegenover zijn traditionele clientèle in het leven geroepen ten gunste van de collectieve machtspositie van alle raffinadeurs jegens de gehele nationale markt. Zulk een situatie bestond in alle lid-staten met uitzondering van Duitsland.

Natuurlijk is moeilijk aan te geven wat de traditionele clientèle van een maatschappij is. De Commissie heeft in de samenhang van de concrete problemen die uit de crisis waren ontstaan gemeend dat door de maatschappijen als traditionele cliënt zou moeten worden beschouwd iedere koper die gedurende de twaalf maanden, die aan de crisis voorafgingen, op de een of andere wijze cliënt van de maatschappij was geweest.

Op deze grondslag heeft de Commissie het gedrag der maatschappijen op dit gebied moeten beoordelen.

2) De bevoorrading aan aardolieprodukten

Wat de algemene bevoorrading aan ruwe olie van alle raffinaderijen binnen de Gemeenschappelijke Markt betreft, blijkt uit de verzamelde informatie dat de vertraging van de aanvoer het gevolg is geweest van de produktieverminderingen waartoe de producerende landen hadden besloten en van hun boycot van Nederland en Denemarken.

Tot de bevindingen van de Commissie behoort niet de ontdekking van het bestaan van praktijken, die verboden zijn krachtens artikelen 85 en 86, in het stadium van de bevoorrading aan ruwe olie van de Gemeenschap. Elk van de maatschappijen heeft de moeilijkheden ondervonden die overeenkwamen met haar eigen aanvoerstructuren in de producerende landen. Enkele van hen, die in mindere mate over concessie-olie beschikten, hebben natuurlijk meer moeilijkheden ondervonden dan andere om hun raffinaderijen te bevoorraden.

De geïntegreerde maatschappijen die niet over eigen ruwe-oliebronnen beschikten of beschikten over onvoldoende eigen bronnen en leveringscontracten hadden gesloten voor ruwe olie met de grote internationale maatschappijen, bleven op de contractuele basis levering ontvangen.

Op het gebied van de geraffineerde produkten heeft de Commissie evenmin kunnen constateren dat er op Europees niveau van mededingingsregelingen in de zin van artikel 85 tussen de aardoliemaatschappijen sprake was met het doel de leveringen te beperken. Deze bevinding is niet in strijd met het feit dat bepaalde wederverkopers of verbruikers plaatselijk inderdaad gedurende de moeilijkste periode van de crisis grote aanvoermoeilijkheden hebben ondervonden, die grotendeels het gevolg waren van een zeer sterke toename van de vraag van de zijde van een ongeruste clientèle en van verstoringen van het ritme van de leveranties af-raffinaderij of af-groothandelaar. De nationale autoriteiten hebben deze moeilijkheden voor zover mogelijk verholpen.

3. De berekende prijzen

De transferprijzen, die door de verschillende grote aardoliemaatschappijen zijn berekend, ongeacht of het om ruwe olie dan wel om geraffineerde produkten ging, moeten worden beschouwd in samenhang met operaties die plaatsvonden tussen ondernemingen van dezelfde groep, d.w.z. als prijzen van interne aard, waarvan het niveau wordt vastgesteld aan de hand van fiscale, financiële en economische overwegingen die voor de betrokken onderneming gelden. Deze operaties ontsnappen, wanneer de gevolgen ervan zuiver tot de interne ondernemingen beperkt blijven, aan het mededingingsrecht.

De Commissie kon echter a priori niet uitsluiten dat bepaalde interne transferprijzen een aanduiding zouden vormen dat er tussen de verschillende vennootschappen een overeenkomst of een onderling afgestemde feitelijke gedraging bestond, voor zover daaruit een gecoördineerd gedrag zou kunnen worden afgeleid. Zij kon evenmin uitsluiten dat een politiek van hoge of gedifferentieerde verkoopprijzen voor filialen in landen waar de overheid niet intervenieerde op de markt, een element zou vormen van onrechtmatig gedrag door de gevolgen van zulk een politiek op de consumentenprijzen, indien de betrokken vennootschap een machtspositie innam.

Om het gedrag van de aardoliemaatschappijen onderling te beoordelen, zijn hun respectievelijke transferprijzen zowel voor ruwe als geraffineerde produkten vergeleken. Uit deze vergelijking blijkt dat elk der vennootschappen een eigen gedrag heeft uitgestippeld en dat de transferprijzen van ruwe olie in het bijzonder, ofschoon zij onderling weinig uiteenliepen, niettemin de verschillen weerspiegelen die in de aanvoeromstandigheden der verschillende vennootschappen bestonden. Zij weerspiegelen eveneens de verschillen in prijsbeleid van de verschillende vennootschappen, waarbij sommige dezelfde transferprijzen berekenden aan al hun raffinagefilialen in de Gemeenschap, en andere deze differentieerden om enigszins rekening te houden met de omstandigheden der nationale markten.

In Duitsland werd, gezien de daar heersende sterk uiteenlopende aanvoeromstandigheden en gezien de markteconomie die daar in stand wordt gehouden, geen der maatschappijen de mogelijkheid gegeven haar positie te misbruiken via haar verkoopprijzen en haar Duitse dochtermaatschappijen.

Uit de analyse van deze verschillende transferprijssystemen en -niveaus mag niet de conclusie worden getrokken dat er tussen de vennootschappen van onderling afgestemde feitelijke gedragingen sprake is geweest.

Op het gebied van de verkoopprijzen voor de verbruikers heeft het vaststellen van maximumprijzen door de meeste lid-staten in die landen iedere mogelijkheid van onderling afgestemde feitelijke gedragingen tussen vennootschappen, zodra deze prijzen eenmaal waren vastgesteld, uitgesloten.

In Duitsland zou men zich daarentegen hebben kunnen voorstellen dat de maatschappijen de hoofden bij elkaar zouden hebben gestoken om hun winsten op de Duitse markt te vergroten. Het verloop van de consumentenprijzen op deze markt nu is het gevolg geweest van alle economische factoren, die een rol speelden bij het dekken van het gedeelte van de Duitse aanvoer dat niet door de in Duitsland gevestigde raffinaderijen werd gedekt en in het bijzonder door de handelaren-importeurs die, geplaatst tegenover de dreigende schaarste en het ontbreken van iedere vaststelling van prijzen, het peil aanvaardden dat door de internationale vraag werd bepaald.

Natuurlijk richtten alle prijzen, die in Duitsland door de importeurs en door de filialen van de grote maatschappijen werden berekend, zich naar dit niveau. Op een markt voor homogene produkten, waar de prijzen zeer snel evolueren, kunnen de consumentenprijzen namelijk tijdelijk een verschillend pijl bereiken naar gelang van de vennootschappen of de gebieden waarvoor zij gelden, maar men kan, wat de gehele markt betreft, niet verwachten dat prijsniveaus worden toegepast die gedurende geruime tijd voor hetzelfde produkt blijven uiteenlopen.

De Commissie heeft in ieder geval niet geconstateerd dat er overeenkomsten tussen maatschappijen bestonden met betrekking tot het bovenbeschreven verschijnsel.

Zij merkt echter op dat zij, omdat bepaalde systemen voor het publiceren van internationale prijzen, zoals dat van Platt's Oilgram, van invloed kunnen zijn op het niveau van de in Duitsland of enige andere vrije markt berekende prijzen, opletten moeten blijven toezien op de werking en de gevolgen van deze systemen; dat zij met name moet nagaan of de wijze van informatie van Platt's Oilgram niet leiden tot de publikatie van prijzen die liggen op een ander niveau dan die welke overeenkomen met het geheel der werkelijke noteringen.

Men kan proberen het teveel dat Duitsland van oktober 1973 tot april 1974 ten opzichte van de landen, waar de overheid maximumprijzen heeft vastgesteld, heeft betaald, te schatten. Volgens de Commissie zou dit teveel, voor deze zes maanden, ongeveer

1 miljard dollar hebben bedragen voor een verbruik van 64 miljoen ton produkt, dus ongeveer een gemiddelde van 15 \$ per ton. Het lijkt aanzienlijk, maar deze extra uitgave van Duitsland is meer dan goed gemaakt door de voordelen die het van oudsher heeft ondervonden van zijn positie als importeur van geraffineerde produkten die minder duur werden gekocht op de internationale markt, omdat depressieperioden op deze markt in het verleden veel langer duurden dan perioden van spanning.

4. Onafhankelijke wederverkopers en verbruikers

De onafhankelijke bedrijven ondervonden gedurende de crisis zulke moeilijkheden dat in bepaalde gevallen het bestaan van de ondernemingen zelf werd bedreigd. Dit was met name het geval waar het niveau van de maximumprijzen de onafhankelijke bedrijven verhinderde zich vrij te bevoorraden en hun winstmarges tot het uiterste deed ineenschrompelen.

Groot is het aantal van de ondernemingen, onder de kleine en middelgrote bedrijven die zich uitsluitend met de verkoop bezighielden en die hetzij hebben getracht zich tegen een terugkeer van dezelfde moeilijkheden te dekken, hetzij hun fondsen op de markt hebben trachten te brengen.

Deze laatste oplossing heeft geleid tot het opkopen van een aantal middelgrote zaken door de grote maatschappijen. Andere ondernemingen hebben met de raffinadeurs aanvoercontracten op lange termijn gesloten die hun een grote mate van zekerheid verschaffen maar hen tegelijkertijd een werkelijke vrije toegang tot de markt ontnemen.

Niettemin is het totale aantal van deze transacties gering geweest ten opzichte van het totale aantal handelaren in aardolieprodukten op de Gemeenschappelijke Markt, dat volgens de beroepsorganisaties ongeveer 60.000 grossiers en detailhandelaren zou omvatten.

De crisis heeft dus in de handel structuurwijzigingen veroorzaakt, die niet tot uitdrukking komen in een sterke vermindering van het aantal ondernemingen, maar in het leggen van nieuwe banden tussen de aardoliemaatschappijen en een bepaald aantal grossiers. Niettemin heeft de Commissie in dit verschijnsel niet de gevolgen van het misbruik van een collectieve machtspositie van de maatschappijen willen zien.

De Commissie heeft daarentegen bepaalde gevallen van een vermoed misbruik van een individuele machtspositie van bepaalde maatschappijen jegens hun clientèle van onafhankelijke handelaren onderzocht.

De Commissie overweegt dat elk van de grote aardoliemaatschappijen gedurende de crisis in een individuele machtspositie verkeerde althans jegens haar traditionele clientèle, die in het onderhavige geval was beroofd van iedere mogelijkheid zich tot andere leveranciers te richten dan die waarmee zij vaste relaties onderhield. Het weigeren van levering aan dergelijke klanten kan dan een misbruik worden als door artikel 86 wordt verboden, indien daardoor de handel tussen lid-staten ongunstig kan worden beïnvloed, hetgeen het geval is wanneer een

koper-wederverkoper van een zekere betekenis gevaar loopt van de markt te verdwijnen en aldus de structuur van het aanbod van aardolieprodukten in een wezenlijk deel van de Gemeenschappelijke Markt op gevoelige wijze te veranderen.

De vraag kan zelfs worden gesteld of de maatschappijen met een collectieve machtspositie, onder crisisomstandigheden, die leiden tot een zekere afgrendeling van de nationale markt met name ten gevolge van overheidsinterventie, niet moeten worden verplicht de kopers, die vòòr de afgrendeling van de markt bij andere bronnen kochte, voor redelijke hoeveelheden en tegen redelijke prijzen te bevoorraden, naar evenredigheid van hun aandeel in de betrokken markt. Zo een verplichting zou ten gevolge hebben dat de concurrentiestructuur in het stadium van de handel, die voor de crisis bestond, behouden zou blijven.

5. Latere verificaties waartoe door de Commissie is besloten

De Commissie vervolgt het voorbereidend onderzoek na een klacht naar aanleiding van een weigering tot verkoop in een zaak die eventueel een misbruik van machtspositie in de zin van art. 86 van het Verdrag kan vormen.

De Commissie heeft overigens tijdens haar onderzoek voor bepaalde produkten bijzondere marktsituaties geconstateerd, alsmede prijsverschillen die een grondiger informatie noodzakelijk maken.

Dit is het geval met de kerosine en de nafta; op de markten voor deze produkten staat een oligopolie van leveranciers tegenover een oligopolie van verkopers.

De Commissie heeft besloten in het kader van Verordening n° 17 van de Raad over te gaan tot verificaties op de volgende gebieden :

- markt voor brandstof voor reactoren (kerosine) met de luchtvaartmaatschappijen
- markt voor nafta met de chemische industrie
- gebruik van de verwijzing naar de noteringen in Platt's Oilgram door de aardoliemaatschappijen
- overheidsopdrachten van electriciteitsmaatschappijen.

* * *

Uit het huidige rapport volgt eveneens, dat de uiteenlopende handelingen van de lid-staten tijdens de crisis tot doel hebben gehad om zo snel mogelijk maatregelen te nemen en de indruk hebben gegeven van een "ieder voor zich" dat alles behalve communautair was.

Gedurende dezelfde periode hebben de aardoliemaatschappijen door hun internationale aanwezigheid en hun ervaring op een belangrijke wijze bijgedragen tot een verlichting van de gevolgen voor de lid-staten van de Gemeenschap voor de bevoorradingen als gevolg van de beslissingen van de olie-producerende landen.

Natuurlijk blijft het feit dat de doeltreffendheid en de onmisbaarheid van hun optreden, nog eens geaccentueerd door de crisis, de aandacht van de economische waarnemers en het publiek in het algemeen hebben gericht op de grote macht die de internationale aardoliemaatschappijen bezitten en de beperkte controle die de staten op hun gedrag kunnen uitoefenen.

Deze macht vloeit voort uit de historische en bevoorrechte relaties die zij met de producerende staten onderhouden, het bezit van tankervloten en van het grootste deel van de raffinaderijen op de wereld en het gefintegreerde karakter van hun handelingen tezamen.

Maar de producerende landen hebben zich geleidelijk aan een overdracht van macht in hun voordeel gerealiseerd. De opeenvolgende maatregelen tot vermindering van de concessies en het geleidelijk overnemen van de controle op de exploitatie hebben de positie van de maatschappijen in de producerende landen sterk aangetast.

Zij behouden niettemin nog in zeer ruime mate de controle over de middelen tot afzet, raffinage en verkoop van de produkten.

Gezien deze ontwikkelingen moeten de olie-verbruikende staten de zowel economische als politieke voorwaarden meer in ogenschouw nemen bij hun aardoliebevoorrading.

Er moet dus, gezien de huidige en voorzienbare omstandigheden, gezocht worden naar een beter evenwicht tussen de respectievelijke rol van de overheid en de maatschappijen. De maatschappijen zijn ingewikkelde subjecten wier instrumentarium een economische waarde heeft die hier niet in het geding is, hun rol moet echter beter gedefinieerd worden.

Deze verschillende problemen hebben de meeste lid-staten reeds gebracht tot een zekere systematisering van de betrekkingen tussen hen en de maatschappijen. Het scala van mogelijkheden gaat van een juridische organisatie die is gestructureerd naar het Franse model tot vormen van medezeggenschap als in Duitsland. De verschillen tussen deze systemen vindt men terug in die welke in de economische opvattingen bestaan, maar zij zijn ook een weerspiegeling van bijzondere situaties. Wat ook de gekozen regeling zal zijn, er is echter geen land dat niet uiting heeft gegeven aan het verlangen meer inzicht te verkrijgen in de zaken van de aardoliemaatschappijen die het aangaan en het zo sterk kunnen beïnvloeden.

Alle geïndustrialiseerde landen in de wereld hebben blijk gegeven van problemen van dezelfde orde.

Er zijn vormen van internationale samenwerking opgezet, maar zij hebben zelf geen antwoord kunnen geven op het verlangen uitdrukking te geven aan een eigen politiek van de Gemeenschap die eventueel autonoom tot gelding kan worden gebracht en als tegenwicht kan dienen tegen invloeden die met haar belangen in strijd zijn.

Zij ontheffen evenmin de Gemeenschap van de taak zelf toe te zien op de aardoliemarkt in het licht van de voorschriften inzake het vrije verkeer en de mededinging.

De crisis zal nog eens de absolute noodzaak voor de Gemeenschap accentueren een communautaire aardoliepolitiek te ontwikkelen.

Inhoud

	<u>Blz.</u>
Inleiding	3
<u>Deel I : Het onderzoek van de Commissie</u>	
A. Onderwerp en doel van het onderzoek	7
B. Voorbereiding van het onderzoek	10
<u>Deel II</u>	
A. Structuur van de aardolie-industrie in Europa	17
1. Indeling van de aardoliemaatschappijen	17
2. De rol die de oliemaatschappijen bij de produktie spelen	21
3. De structuur van raffinage en verkoop in de Gemeenschap	24
B. De aardoliecrisis	31
1. Ontwikkeling van de vraag naar energie in de Gemeenschap tussen 1960 en 1973	31
2. De gebeurtenissen van 1973	34
3. Onmiddellijke gevolgen van de oliecrisis	36
4. Reacties van de Commissie	41
<u>Deel III</u>	
Betrekkingen tussen de oliemaatschappijen en overheidsinstanties	
A. Algemene betrekkingen tussen de oliemaatschappijen en nationale instanties	45
(a) België	45
(b) Nederland	46
(c) Frankrijk	47
(d) Verenigd Koninkrijk	49
(e) Italië	49
(f) Ierland	51
(g) Denemarken	51
(h) Duitsland	51
(i) Luxemburg	52
B. Bijzondere maatregelen en vraagstukken waarbij de oliemaatschappijen en de regeringen gedurende de crisis waren betrokken	53
a) Bevoorradingspools in België en Nederland	53
b) Speciale vraagstukken in verband met de vaststelling van de prijzen door de lid-staten	55
c) Voorraden ruwe olie en geraffineerde produkten in België	58
C. Overeenkomsten voor de bevoorrading van bepaalde nationale bedrijven	59

Deel IV

Uitwerking van de crisis op de hoeveelheden en prijzen

A. De hoeveelheden	63
a) Algemeen	63
b) De door de Gemeenschap ingevoerde totale hoeveelheden ruwe aardolie	65
c) De geraffineerde hoeveelheden ruwe olie	68
d) De bevoorrading van de Europese maatschappijen die niet over voldoende eigen bronnen voor het betrekken van ruwe aardolie beschikken	68
e) De op de binnenlandse markt geleverde hoeveelheden geraffineerde produkten	71
f) Totale uitvoer en invoer van de landen van de Gemeenschap voor eindprodukten	73
g) Het intracommunautaire handelsverkeer in eindprodukten	76
h) De vrije markt van Rotterdam	80
B. De prijzen	82
a) Posted price	82
b) Verkrijgingsprijs van de ruwe olie voor de grote maatschappijen	83
c) Transferprijzen van de ruwe olie	90
d) De prijzen van ruwe aardolie voor bepaalde Europese maatschappijen met een tekort aan ruwe olie	93
e) Prijzen van aardolieprodukten	97

Deel V

De onafhankelijke bedrijven	141
-----------------------------------	-----

Deel VI

Conclusies	151
------------------	-----

T A B E L L E N

Tabel no.	Titel	Blz.
1	Jaarresultaten van de grote internationale geïntegreerde maatschappijen	19
2	Totale produktie ruwe olie van de zeven "groten"	23
3	Ruwe olie - Lijst van raffinaderijen	26
4	Raffinagecapaciteiten van de groepen in West-Europa	30
5	Binnenlands verbruik van primaire energie in de uitgebreide economische Gemeenschap	31
6	Olievoorziening van de Europese Economische Gemeenschap	32
7	Binnenlands verbruik aan primaire energie in de Europese Economische Gemeenschap	33
8	Prijs van ruwe olie "Arabian Light" van Ras Tanura	35
9	Noteringen voor aardolieprodukten te Rotterdam	37
10 a)	Binnenlandse verkoopprijs voor aardolieprodukten - met inbegrip van belastingen	38
10 b)	Binnelandse verkoopprijs aardolieprodukten - met uitzondering van belastingen (exclusief BTW, exclusief accijnzen)	39
11	Invoer van ruwe olie uit derde landen	66
12	Verwerkte ruwe olie in de raffinaderijen	69
13	Op de binnenlandse markt geleverde aardolieprodukten	72
14 a)	Totale export van alle aardolieprodukten	74
14 b)	Totale import van alle aardolieprodukten	75
15 a)	Intracommunautair handelsverkeer in alle aardolieprodukten	77
15 b)	Invoer naar land van herkomst in % van de totale invoer	78
16	Kostprijs (inclusief belastingen) van de ruwe concessie-olie van het type "Arabian Light"	82

Tabel no.	Titel	Blz.
17 a)	Samenstelling van de kosten van de ruwe aardolie van een grote internationale maatschappij (1 ^e kwartaal 1973)	85
17 b)	Samenstelling van de kosten van de ruwe aardolie van een grote internationale maatschappij (2 ^e kwartaal 1973)	86
17 c)	Samenstelling van de kosten van de ruwe aardolie van een grote internationale maatschappij (3 ^e kwartaal 1973)	87
17 d)	Samenstelling van de kosten van de ruwe aardolie van een grote internationale maatschappij (4 ^e kwartaal 1973)	88
17 e)	Samenstelling van de kosten van de ruwe aardolie van een grote internationale maatschappij (1 ^e kwartaal 1974)	89
18 a et b)	Gemiddelde prijzen, marge en overdrachtprijzen van een grote internationale maatschappij	91, 92
19	Verschillen tussen marktprijzen en maximumprijzen	99
20	Verkoopprijzen in Duitsland (exclusief BTW en andere belastingen)	
a)	Normale benzine	109
b)	Super benzine	110
c)	Dieselolie	111
d)	Lichte stookolie	112
e)	Zware stookolie	113
21	Invloed van de aanwending van de prijsnoteringen van Platt's Oilgram op de basiskosten van maatschappij A	123
22	Invloed van de aanwending van de prijsnoteringen van Platt's Oilgram op de basiskosten van maatschappij I	124
23	Transferprijzen (interne leveringen van de groep) Produkt : Super benzine	125
24	Gasolie - Uitvoer naar Duitsland	131
25	Vergelijking tussen de transferprijzen van de maatschappij A en I en de gemiddelde noteringen van Platt's Oilgram tussen oktober 1972 en december 1973	133

STUDIES

welke tot nu toe in de series

«Concurrentie» en «Concurrentie – Harmonisatie van wetgeving» zijn verschenen⁽¹⁾

8153 – Nr. 1

Herstel van schade ten gevolge van schending van de artikelen 85 en 86 van het EEG-Verdrag

1966, 76 blz. (f, d, i, n). Bfr. 70,—; fl. 5,10

8176 – Nr. 2

Economische politiek en concurrentieproblematiek in de EEG en de Lid-Statens

1966, 70 blz. (f, d, i, n). Bfr. 100,—; fl. 7,25

8182 – Nr. 3

Het vraagstuk van de concentraties in de gemeenschappelijke markt

1966, 32 blz. (f, d, i, n). Bfr. 50,—; fl. 3,60

8183* – Nr. 4

Onderzoek betreffende de positie van de kleine en middelgrote ondernemingen in de landen van de EEG

1966, 111 blz. (f, d, i, n). Bfr. 180,—; fl. 13,—

8217* – Nr. 5

Het vennootschapsrecht voor zover van belang voor de concentratie

1967, 106 blz. (f, d, i, n). Bfr. 150,—; fl. 11,—

8213* – Nr. 6

Voorontwerp voor een statuut voor Europese naamloze vennootschappen

1967, 132 blz. (f, d, i, n). Bfr. 300,—; fl. 22,—

8234* – Nr. 7

Gutachten über die Methodenwahl zur Durchführung eines Vergleichs der effektiven Steuerlast von Unternehmen in den Mitgliedstaaten der EWG

1967, 36 blz. (f, d). Bfr. 100,—; fl. 7,25

8242 – Nr. 8

Die Steuerhoheit in den Mitgliedstaaten der Gemeinschaft

1969, 76 blz. (f, d). Bfr. 100,—; fl. 7,25

Deze studie vormt het slot van de reeks «Concurrentie», daarop zal een nieuwe reeks volgen, getiteld «Concurrentie – Harmonisatie van wetgeving».

8267 – Nr. 9

Gevolgen van de nationale prijsvoorschriften in de Europese Economische Gemeenschap

1971, 180 blz. (d, f, i, n, e). Bfr. 200,—; fl. 14,50

⁽¹⁾ De afkortingen f, d, i, n, e en dk duiden de taal aan waarin de publikaties zijn uitgegeven (Frans, Duits, Italiaans, Nederlands, Engels en Deens).

Studies welke tot nu toe in de series

« Concurrentie » en « Concurrentie — Harmonisatie van wetgeving » zijn verschenen :

8278* — Nr. 10

Bijdrage tot de studie van de wijzen waarop vertegenwoordiging van de belangen van de werknemers in het kader van Europese naamloze vennootschappen mogelijk is

1970, 64 blz. (f, d, i, n). Bfr. 300,— ; fl. 22,—

8280 — Nr. 11

Globale concurrentiedistorsies en hun invloed op de gemeenschappelijke markt

1971, 68 blz. (d, f, i, n). Bfr. 125,— ; fl. 9,—

8298 — Nr. 12

Onderzoek naar de wijze, waarop het beroep bij de rechter tegen administratieve beschikkingen, in het bijzonder van economische aard, geregeld is in het recht van de Lid-Staten van de EEG

1971, 68 blz. (d, f, i, n). Bfr. 150,— ; fl. 11,—

8304 — Nr. 13

Methoden en mogelijkheden betreffende een hergroepering van de belastingen die aansluit bij de harmonisatie van de belastingssystemen van de Lid-Staten der EEG

1970, 43 blz. (f, d, i, n). Bfr. 100,— ; fl. 7,—

8301 — Nr. 14

De Borgtocht in het recht van de Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen

1971, 120 blz. (d, f, i, n, e). Bfr. 200,— ; fl. 14,50

8305 — Nr. 15

Vennootschapsbelasting en inkomstenbelasting in de Europese Gemeenschappen

1970, 42 blz. (f, d, i, n, e). Bfr. 100,— ; fl. 7,30

8316 — Nr. 16

Budgetaire, economische en sociale gevolgen van de harmonisatie van de tarieven der omzetbelasting van de EEG

1970, 92 blz. (f, d, i, n). Bfr. 100,— ; fl. 7,25

8366 — Nr. 17

Concentratie-indices en de concrete toepassing daarvan op de automobielsector in de Gemeenschap

1971, 91 blz. (f, d, i, n). Bfr. 150,— ; fl. 11,—

8337 — Nr. 18

Opstelling van een macro-economische methode ter berekening van de voordruk aan indirecte belastingen op de landbouwbedrijven in elk der zes Lid-Staten van de Gemeenschap

1971, 76 blz. (f, d, i, n). Bfr. 125,— ; fl. 9,50

Studies welke tot nu toe in de series

« Concurrentie » en « Concurrentie — Harmonisatie van wetgeving » zijn verschenen :

8380 — Nr. 19

Prijs- en inkomenseffect op het verbruik van dranken in de Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen

1972, 224 blz. (f, d, i, n) Bfr. 150,-

8408/8428 — Nr. 20

Het economisch recht van de Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen in een economische en monetaire unie

(deel 1, 2, 3 en 5 in voorbereiding) 1973, synthesebericht 79 blz. Bfr. 300,-

deel 4, 185 blz. = Bfr. 300,- (f, d, i, n, e)

8433 — Nr. 21

Rapport inzake de BTW op transacties in onroerende goederen binnen de Gemeenschap

1971, 170 blz. (f, d, i, n) Bfr. 300,-

8434 — Nr. 22

De financiële en bankverrichtingen en de betaling over de toegevoegde waarde

1973, 52 blz. (f, d, i, n) Bfr. 125,-

8435 — Nr. 23

Studie betreffende de toepassing van de belasting over de toegevoegde waarde op de kleine ondernemingen in de zes oorspronkelijke Lid-Staten van de Gemeenschap

1973, 47 blz. (f, d, i, n) Bfr. 125,-

8436 — Nr. 24

Studie betreffende de bijzondere problemen welke de toepassing van de belasting over de toegevoegde waarde op de landbouwsector in de landen van de Europese Gemeenschap stelt

1973, 72 blz. (f, d, i, n, e) Bfr. 125,-; fl. 9,50.

8647 — Nr. 25

Deelnemingen van banken in andere bedrijfstakken

1975, 140 blz. (f, d, i, n, e, dk) Bfr. 180,-; fl. 12,45;-

Verkoopkantoren

Belgique - België

Moniteur belge - Belgisch Staatsblad
Rue de Louvain 40-42 -
Leuvenseweg 40-42
1000 Bruxelles - 1000 Brussel
Tél. (02) 512 00 26
CCP 000-2005502-27
Postrekening 000-2005502-27

Sous-dépôt - Agentschap:
Librairie européenne - Europese Boekhandel
Rue de la Loi 244 - Wetstraat 244
1040 Bruxelles - 1040 Brussel

Danmark

J.H. Schultz - Boghandel
Møntergade 19
1116 København K
Tel. 14 11 95

BR Deutschland

Verlag Bundesanzeiger
5 Köln 1 - Breite Straße - Postfach 108 006
Tel. (0221) 21 03 48
(Fernschreiber: Anzeiger Bonn 08 882 595)
Postcheckkonto 834 00 Köln

France

*Service de vente en France des publications des
Communautés européennes*
Journal officiel
26, rue Desaix
75 732 Paris - Cedex 15
Tél. (1) 578 61 39 - CCP Paris 23-96

Ireland

Stationery Office
Beggar's Bush
Dublin 4
Tel. 68 84 33

Italia

Libreria dello Stato
Piazza G. Verdi 10
00198 Roma - Tel. (6) 85 08
Telex 62 008
CCP 1/2640

Agenzie:
00187 Roma - Via XX Settembre
(Palazzo Ministero
del tesoro)
20121 Milano - Galleria
Vittorio Emanuele 3
Tel. 80 64 06

Grand-Duché de Luxembourg

*Office des publications officielles
des Communautés européennes*
5, rue du Commerce
Boîte postale 1003 - Luxembourg
Tél. 49 00 81 - CCP 191-90
Compte courant bancaire:
BIL 8-109/6003/300

Nederland

Staatsdrukkerij- en uitgeverijbedrijf
Christoffel Plantijnstraat, 's-Gravenhage
Tel. (070) 81 45 11
Postgiro 42 53 00

United Kingdom

H.M. Stationery Office
P.O. Box 569
London SE1 9NH
Tel. (01) 928 6977, ext. 365
National Giro Account 582-1002

United States of America

European Community Information Service
2100 M Street, N.W.
Suite 707
Washington, D.C. 20 037
Tel. (202) 872 8350

Schweiz - Suisse - Svizzera

Librairie Payot
6, rue Grenus
1211 Genève
Tél. 31 89 50
CCP 12-236 Genève

Sverige

Librairie C.E. Fritze
2, Fredsgatan
Stockholm 16
Post Giro 173, Bank Giro 73/4015

España

Libreria Mundi-Prensa
Castelló 37
Madrid 1
Tel. 275 46 55

Andere landen

*Bureau voor officiële publikaties
der Europese Gemeenschappen*
5, rue du Commerce
Boîte postale 1003 - Luxembourg
Tél. 49 00 81 - CCP 191-90
Compte courant bancaire:
BIL 8-109/6003/300

CBNP76026NLC

8829

FB 180,-	DKr. 28,30	DM 12,-	FF 21,50	Lit. 3300	Fl. 12,45	£ 2,20	\$ 5.20
----------	------------	---------	----------	-----------	-----------	--------	---------
